

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • SEPTEMBER • ZÁŘÍ • WRZESIEŃ 1984 (ČÍSLO 316) CENA 8 ZŁ.

Ludvik Korkoš, červený reliéf „Ľudia a hory — Domovina”, 1976-77.

SVOJIM SOCHÁRSKYM DIELOM JE ZASLÚŽILÝ UMELEC LUDVIK KORKOŠ ÚZKO ZVIAZANÝ S RODNOU ČIERNOU HOROU A VÔBEC SO SPIŠOM. TENTO REGION JE PRE NEHO A PRE JEHO TVORBU TRVALÝM ZDROJOM INŠPIRÁCIE ZAKOTVENEJ V DETSTVE, MLÁDOSTI A DOMOVE. (O živote a diele Ludvika Korkoša číťajte na str. 13)

Září

1. září uplynulo další, již 45. výročí vypuknutí druhé světové války. Její stopy, materiální i ty neviditelné, zůstaly v paměti národu stále svěží. Polsko se první postavilo na odpor fašistickému Německu. Po dosavadních snadných expanzích byl Adolf Hitler nucen užít sily. Polsko odmítlo požadavky třetí říše, týkající se odstoupení Gdaňska, vytvoření koridoru do Východních Prus, odevzdání polských terénů a jiné požadavky, bezprostředně škodící zájmům polského státu. V důsledku německé agresy Polsko muselo bojovat v neobvyčejně těžké politické i vojenské situaci. Byl to následek chybnej zahraniční politiky sanační vlády, znesvářené se všemi sousedy, politiky, která způsobila, že Polsko zůstalo tváří v tvář hitlerovské agresi samotné. Bylo obklíčeno ze čtyř stran a spojenecká francouzská a anglická vojska byla příliš daleko, aby mohla poskytnout bezprostřední pomoc. Třetí říše měla nad Polskem několikanásobnou vojenskou převahu, disponovala nejmodernější výzbrojí, měla silnou armádu a příznivé podmínky pro útok. Německá armáda zaútočila od severu, západu a jihu silami 65 taktických svazů pozemních vojsk, což bylo 80 proc. prvního sledu wehrmachtu. Bojuje se zúčastnilo 1 850 000 německých vojáků (polských asi 950 000). Německá armáda měla asi 2 800 tanků (polští asi 780), zhruba 10 000 děl a minometů (Polsko dvakrát méně), 2 000 letadel (Polsko asi pětkrát méně). Přes tak výraznou přesilu polští vojáci bojovali s obrovskou odvahou a hrđinstvím. Září 1939 podobně jako další leta druhé světové války potvrdily vlastenectví a statečnost polského národa. Polští vojáci, samotně a obklíčení, přes dřívější anglická a francouzská ujištění bez pomoci, bránilo se 35 dní. A přeče na západní frontě armády Anglie, Francie, Belgie a Holandska, početnější než německá armáda, bojovaly pouze o tři dny déle a k jejich rozdrcení Německo užilo stejných sil jako v září 1939. Německé ztráty od 1.IX. do 5.X. 1939 činily asi 45 000 zabitych a raněných, bylo zničeno asi 1 000 tanků a obrněných vozů, asi 700 letadel (tj. 30 proc. obrněných vozidel a 32 proc. letadel), asi 370 děl a minometů a přes 11 000 jiných vozidel. V téže době bylo zabito nebo raněno asi 200 000 polských vojáků a asi 400 000 bylo zajato. Německé ztráty na lidech byly stejně jako v dalších kampaních v Norsku, Francii a na Balkáně dohromady.

Září 1939 potvrdilo slabost předválečného Polska, jeho hospodářskou a politickou zaostalost. V dalších letech polští vojáci a partyzáni bojovali už o nové Polsko, politicky i společensky svobodné. Tento záměr se splnil 22. července 1944, kdy v Lublině vznikla první vláda obrozené Polské lidové republiky. Nové Polsko ohlášil Červencový manifest z 1944 roku. Zrodilo se v bojovém a ideovém spojenectví se Sovětským svazem. Bojová cesta 1. polské armády po boku Rudé armády od Lenina do Berlina se stala jeho symbolem.

Lidové Polsko se nemusí obávat agrese svých sousedů. Spolu s nimi a s dalšími socialistickými státy tvoří obranné a hospodářské společenství, které mu zaručuje bezpečnou existenci, trvalé hranice a dynamický společenskohospodářský rozvoj. Socialismus umožnil Polsku a jiným zemím 39 let míru v Evropě, což by v předválečných podmírkách nebylo možné. Již rádu let socialistické státy usilují zaručit světu trvalý mír, opírajíci se o rovnováhu sil a mezinárodní důvěru. Úsilí socialistických států je soustředěno na to, aby se už nikdy neopakovala tragédie světové války. Připomeňme, že tragickým krvavým výsledkem druhé světové války bylo 50 milionů padlých, zabitych a nezvěstných (z toho 6 milionů polských občanů, mezi nimiž byly 2 miliony dětí) a obrovské hmotné a kulturní ztráty. Boje na čtyřech kontinentech a 3 oceánech zakončil teprve akt bezpodminečné kapitulace Německa, který podepsal polní maršál třetí říše Wilhelm Keitel v noci z 8. na 9. května 1945. Letošní výročí lidového Polska připomíná i tato fakta. Je rovněž příležitostí k zvýšení úsilí ve prospěch míru a bezpečnosti v Evropě i na celém světě.

V ČÍSLE:

Severočeský kraj	6—7
Svět v obrazech	8
Detva '84	10—11
Slováci vo Varšavském povstání	12
Organizačná kronika	20—23

VYTVÝČENIE CIEST ROZVOJA POĽNOHOSPODÁRSTVA

Je lepšie, ale...

Na poslednom zasadnutí Sejm PLR schválil program rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami do roku 1990. Schválené uznesenie, týkajúce sa vládneho programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami do roku 1990. Schválené uznesenie, týkajúce sa vládneho programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami, vo svojich predpokladoch má o.i. obrátiť pozornosť spoločnosti na celok poľnohospodárskej problematiky.

Ale skôr ako Sejm PLR schválil uznesenie minister poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami — Stanislaw Zięba, ako aj v mene Komisie poľnohospodárstva, hospodárenia s potravinami a lesníctva — Zdzisław Sikorski predstavili pôsobnosť tohto odvetvia národného hospodárstva. Je treba konštatovať, že základné úlohy v roku 1983 boli splnené. Čiže je lepšie, ale... to neznamená, že dobré.

A ďalej — hľadiac z perspektívny d'alsích rokov rozvoja poľnohospodárstva, rastlinná produkcia by mala vzbudzovať nepokoj. Je pravdou, že zaznamenali jej rast, ale pri zniženom hnojení o 10 perc. v pomere k r. 1982. V roku 1983 boli priaznivé poveternostné podmienky, ale pri tak nízkom hnojení dosahovanie podobnej a vyšej úrody sa môže stať nedosiahnuteľné. V r. 1982 sme použili 178 kg na hektár, zatial čo v Československu 254 kg v NDR — 275 kg na ha. Preto je aj rodiel v úrode. V tom istom roku sme dosiahli z 1 ha 26,1 q a v Československu 40 q. v NDR — 39,8 q z ha.

Konečne si musíme uvedomiť, že veľkosť poľnohospodárskej produkcie vždy rozhodovala o veľkosti chovu. Ale v tejto oblasti je situácia komplikovaná. Zaznamenali sme totiž pokles počtu ošípaných o 20 perc. Menší je pokles počtu dobytka, iba o 5 perc. Ale vcelku počet dobytka a ošípaných zodpovedá úrovni z roku 1971.

Ako vyplýva z údajov Najvyšší kontrolnej komory nedosiahne to zlepšenie úžitkovej hodnoty hospodárskych zvierat a predovšetkým dobytka. Avšak výkup mlieka sa zvýšil o 10,7 mld litrov a prekročil úroveň plánovanú na r. 1985. V živočisnej výrobě v r. 1983 sme zaznamenali niekoľko nepriaznivých javov: zniženie denných prirastkov, predĺženie obdobia vykrmovania, rast nákladov chovu ošípaných.

V posledných dvoch rokoch sa zlepšilo hospodárenie pôdou, ako aj agrárna štruktúra poľnohospodárstva. Zabrzdilo sa tempo zmenšovania plochy ornej pôdy, zväčšila sa priemerná plocha súkromných gazdovstiev zo 4,61 na 4,91 ha. Treba sa tomu tešiť, ale tento jav neboli celkom eliminovaný. Napriek obmedzeniam obsiahnutým v zákone o ochrane ornej pôdy a lesov z júla 1982 r. je pre poľnohospodársku

produkciu nenávratne stratených 55 000 ha najlepšej pôdy.

Urychlenie tempa rozvoja potravinárskeho hospodárstva si vyžaduje patričný rast podielu investičných nákladov. Napriek tomu, že v roku 1983 boli náklady vyššie o 5 perc. v pomere k r. 1982, predsa len v minulom roku podiel investícii na potravinársky komplex znamenal iba 23,6 perc. v porovnaní s plánovanými 28,1 perc. V tejto situácii vznikla otázka: aké sú možnosti určiť, počinajúc r. 1985, 30 perc. investičných nákladov v národnom hospodárstve na potravinársku oblasť.

Správny je predpoklad, že základný smerom investovania v poľnohospodárstve budú meliorácie a zásobenie vidieka vodou, ktorej nedostatek je tiež príčinou nedostatkov v poľnohospodárskej produkcii. Z údajov Ministerstva poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami vyplýva, že stály alebo časový nedostatok vody pocituje okolo 3,5 perc. gazdovstiev. Zasa podľa údajov NKK (NIK) vyplýva, že toto percento je niekoľkonásobne väčšie.

V posledných rokoch je nižšia, ako bola plánovaná, investičná pôsobnosť v poľnohospodársko-potravinárskom priemysle. Z údajov NKK vyplýva, že pri využíti 35 mld zl v investičných nákladoch sa dosiahlo iba 68 perc. plánovaného prírastku výrobných možností. Okrem toho nezačali sa realizovať mnohé dôležité objekty v priemysle: obilno-mlynárenskom, mliekárenskom, chladiacom a cukrovarníckom. A sú nevyhnutné pre dosiahnutie výšky spotreby potravinových článkov plánovaných v programe do r. 1990. Existujúci ekonomicke-finančný systém v poľnohospodársko-potravinárskom priemysle prakticky znemožňuje zhromažďovanie finančných prostriedkov na nevyhnutné investície.

Za účelom zaistenia nevyhnutných podmienok pre realizáciu programu rozvoja poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami v rokoch 1984—1990 Sejm PLR odporúča vláde:

● prihlásenie v CPR na r. 1985, ako aj v Národnom spoločensko-hospodárskom pláne na roky 1986—1990 k úlohám určeným v jednotlivých programoch: rekonštrukciu a modernizáciu strojárskeho priemyslu, rozvoj poľnohospodárskej chémie a mliekárenského hospodárstva;

● vypracovanie programu modernizácie a rozvoja tých odvetví poľnohospodársko-potravinárskeho priemyslu, v ktorých sa najostrejšie prejavuje citelný nedostatok výrobných kapacít;

● vypracovanie a jeho predloženie do Sejmu v prvom polroku 1985 programu sociálneho programu;

● zahnutie vládných objednávok na výrobu náradia a materiálov nevyhnutných pre realizáciu investícií spojených so zá-

POKRAČOVANIE NA STR. 22

Vystúpenia folklórnych súborov sledoval veľký počet divákov.

V súťaži ľudových kapiel odmenu získala kapela MS KSČaS z Harkabuza pod vedením kr. Fr. Harkabuza (druhý zľava).

ORAVA, ORAVA...

Orava — malebné zájutie južného Poľska s prekrásnou babiohorskou prírodou, odkiaľ počas slnečných dní je fantastický výhľad na Tatry. Zachovali sa tu ešte pekné starodávne ľudové zvyky, neopakovateľný oravský folklór, ľudové kroje a oravská drevená architektúra, ktoré sú čoraz viac vytlačané technickým pokrokom súčasnosti. Ale na Orave, vďaka starostlivému kultivovaniu ľudových tradícii si môžeme niektoré pozrieť aj dnes. Jedným z nich je pekné podujatie — Pastiersky sviatok, čiže jarné vyháňanie oviec a dobytka na pašu, ktoré tento rok zavŕšilo svoje jubilejné X. výročie.

V dňoch 23.—24. júna 1984 sa konal X. ročník Pastierskeho sviatku na Orave. Celá Orava v týchto dňoch bola slávnostne vyzdobená a najmä dve dedinky Kičory a Jablonka, ktoré boli dejiskom folklórnych udalostí. V sobotu od obeda smerom do Veľkej Lipnice — Kičor sa stahovali Oravci, zvedaví turisti, školská mládež, pozvaní hostia a organizátori. Čakalo sa len na slávnostné otvorenie pastierskeho podujatia. Na úpätí Babej Hory sa rozprestieralo javisko a dobre vkomponované čečinové koliby, ktoré pastierom slúžili za útulok.

O 14. hodine zaznala hra z pastierskych rohov a pišťaličiek, po nej už slávnostne toto ľudové podujatie otvoril predseda PRON v Gmine Jablonka Jędrus, ktorý privítal hostí, porotu a všetkých prítomných. V krátkom

prejave oboznámil prítomných so starou, ale krásnou oravskou tradíciu pastierskeho sviatku, ktorá pochádza spod Babej Hory. Po slávnostnom otvorení nasledoval ďalší bod podujatia, čiže súťaž ľudových kapiel, detských a dospelých inštrumentalistov a ľudových spevákov o Pastiersky cengáč. V súťaži sa zúčastnilo 47 účastníkov. Veru, dobre bolo počúvať hru na rôznych nástrojoch — fujarách, pišťalkách, pastierskych rohoch, husliach, kontrabasoch, heligónkach a pod. Pekne sa rozliehali staré oravské pesničky v podani sólistov a skupín. Lenže v polovičke vystúpenia sa ozvala búrka a poriadny leják. Všetci sa rozutekali do blízkeho lesa. Ale dážď nemal konca, preto sa vystúpenie ďalej konalo v miestnej remíze. V tejto súťaži našu Spoločnosť reprezentovala kapela z Harkabuza, kapela Jozefa Kobroňa z Malej Lipnice, kapela Vengrínovcov v Veľkej Lipnici a tiež sólistka Kristína Smrečáková, duet Lucie a Barbory Dominových, ako aj ženy zo súboru MS KSČaS z Malej Lipnice pod vedením Viktória Smrečákovej. Treba poznamenať, že vystúpenie kapely z Harkabuza a kapely Jozefa Kobroňa, ktorá evičí len vyše roka bolo veľmi dobré. Trošku slabšie dopadla kapela Vengrínovcov. Veľmi dobre reprezentovali MS KSČaS z Malej Lipnice ženy a dievčatá svojimi znešľímy hlasmi. Predposledným bodom v sobotu bola súťaž poézie v oravskom nárečí.

Pohľad na scénu jablonského amfiteátra.

Sobotňajšie oslavu zakončila vatra „pastierska večera“, ktorá horela na lesnej čistinke v Kičorach.

Nasledujúci deň dejiskom pastierskeho sviatku bola Jablonka, kde v Parku tisícročia na scéne amfiteátra sa konal koncert laureátov súťaže o Pastiersky cengáč, ako aj vystúpenia pozvaných folklórnych súborov z Podhradzia, Piwnicnej, Veľkej Lipnice a Bukowiny Tatrzańskiej. Na záver porota oznamila výsledky súťaže a odovzdala ceny jej účastníkom. Áno, medzi nimi boli aj účastníci našej Spoločnosti — vyznamenané boli: kapela z Harkabuza, pod vedením krajan Františka Harkabuza, ktorá dostala 2.000 zl a pastiersky cengáč. Jozef Kobroň a Karol Bandyk — obdržali po 1.000 zl, skupina žien Viktória Smrečákovej si vysplievala 2.000 zl a Kristína Smrečáková 800 zl zase Lucia a Barbora Dominové 1000 zl a všetci okrem penažnej odmeny dostali pekný pastiersky cengáč.

Opäť na scéne vládol spev a tanec. Dvojdňový Pastiersky sviatok dovršila ľudová veselica.

Túto poznámku adresujem Gminnému kultúrnemu stredisku v Jablonke. Predsa Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku a redakcia Život sú spoluorganizátormi tohto podujatia a na odmeny ufundovali 25. tis. zl. Avšak nevedno, prečo na nich zabudli počas predstavovania inštitúcii, podieľajúcich sa na organizácii tohoročného Pastierskeho sviatku. Dúfam, že na budúci folklórny sviatok na nás nezabudnú.

ANNA KRIŠTOFEKOVÁ
FOTO: EUGEN MIŠINEC

NA OFICIÁLNEJ PRIATEĽSKEJ NÁVŠTEVE bola v Poľsku vládná delegácia pod vedením člena politického byra ÚV Ludovej revolučnej strany Kambodže a predsedu rady ministrov Kambodžskej ľudovej republiky Chan Sy. Počas štvardňového pobytu sa vzácný host stretol s prvým tajomníkom ÚV PZRS, predsedom rady ministrov armádnym generálom Wojciechom Jaruzelským navštívil Varšavu, Tczew a Gdańsk a podpísal niekoľko zmlúv o spolupráci medzi Poľskom a Kambodžou. Na snímke: Chan Sy počas návštevy v Gdańsku.

ANDREJ GROMYKO, vynikajúci sovietsky štátnik, sa prednedávnom dožil sedemdesiatpäť rokov. Patrí k nestorom svetovej diplomacie, ktorou sa zaobrá už 45 rokov, v tom 27 rokov ako minister zahraničných vecí ZSSR. Narodil sa 18.VII.1909 v Gomelskej oblasti Bieloruskej SSR. Ako diplomat začal pracovať od r. 1939. Bol o.i. veľvyslancom ZSSR v USA a V. Británii, vyslancom ZSSR na Kube, stálym zástupcom ZSSR v Bezpečnostnej rade OSN. Od r. 1956 je členom ÚV, od r. 1973 je členom politického byra ÚV KSSZ a od r. 1983 prvým zástupcom predsedu rady ministrov ZSSR. A. Gromyko je spoluautorom dohôd o obmedzení strategických zbrojení — SALT-1 a SALT-2, zohral tiež významnú úlohu v prípravach helsinskéj KEBS a iných dôležitých dvojstranných a medzinárodných stretnutí. Jeho meno sa roky spája s nemeneiteľným mierovým kurzom sovietskej zahraničnej politiky.

VARŠAVA. 163členná skupina kubánskej mládeže, ktorá prijela do Poľska na pozvání generála Wojciecha Jaruzelského, navštívila Centrum pediatrie v Międzylesiu. Organizátorom pobytu mladých Kubánčíků je hlavní výbor Svazu socialistické polské mládeže. Hosté se seznamí s našou zemí, a krom ďalšej budou pracovať na stavbe atomovej elektrárny v Žarnowci a Centra zdraví matky — Polky v Lodži.

SNÍMKY: CAF, APN, UPI

ŠIJE A MLUVÍ. Tento šicí stroj s elektronickou pamäťou vyrobéný v japonskej firmi Brothers Industries dovede nejen šíť a vyšívať viac než sto zpôsoby. Dovede také... mluví. „Elektronický“ hlas rádi, opravuje chyby šijícího. Stroj môže také provádzať iné programy, zakódované podľa príkazu užívateľa.

VEĽKÁ BRITÁNIA. Orgreave, Bilston Glen, Sheffield a veľa iných názvov prejde do historie boja britských baníkov o právo na prácu. Niekoľko mesiacov trvá ich štrajk proti plánovanému zatvoreniu 20. baní, v dôsledku čoho by stratilo zamestnanie vyše 20 tis. robotníkov. Kožzervativna vláda, ktorá totočokrát prejavovala starostlivosť o osudy robotníckej triedy v iných štátach, nedvynamíjač Poľsko, sa s príznačnou brutalitou snaží potlačiť protesty britských baníkov. Počet uväznených narastá do 5 tis. ľudí.

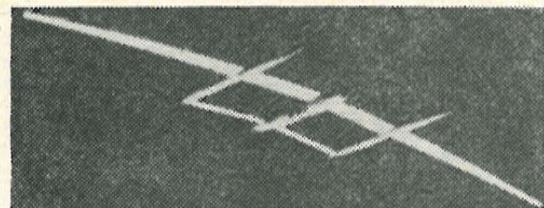

MONDALE PROTI REGANOVI. Kandidátem Demokratickej strany na úrad príšeho prezidenta USA bol na sjezde v San Franciske vybrán Walter Mondale. Jeho účastníkum však toto rozhodnutie priali klidu nepřidal — množí vyjadrujú pochyby, zda Mondale je pravý muž, ktoré dokáže vyhodiť Reagana ze sedla. Výrazom teto nejistoty bylo i rozhodnutie vybrať za kandidáta na funkciu viceprezidenta poslankyni Geraldinu Ferrarovou (na snímku s Mondalem). Smyslem této volby zjevně je získať hlasy žen a vylepšiť Mondalovu pozici.

PARÍŽ. Po nedávnej demisii vlády Pierrea Mauroy bol zostavením nového francúzskeho kabínu poverený 37-ročný Laurent Fabius. Stal sa tak najmladším predsedom vlády v dejinách Francúzska. Na snímke: Pierre Mauroy blahoželá Laurentovi Fabiušovi (sprava) k nominácii za predsedu vlády.

ZSSR. 3 hodiny a 35 minút bola v otvorenom kozmickom priestore prvá žena, sovietska kozmonautka Svetlana Savická. Počas tejto „prechádzky“, ktorej sa zúčastnil aj Vladimír Džanibekov, uskutočnili pokusy s novým zariadením na komplikované technické operácie. Na snímke: Igor Volk, Svetlana Savická a Vladimír Džanibekov po pristáti.

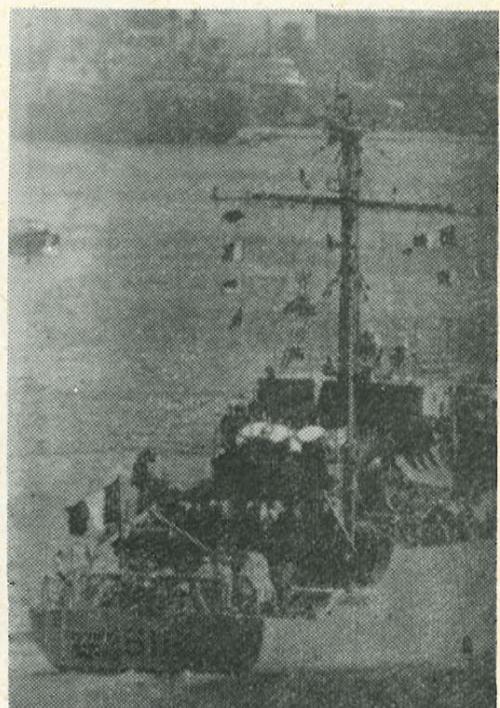

Kalifornia obletí svet bez pristáni. Letoun ponese viac paliva než sam váži, oba piloti se budou střídat v řízení. Předpokládaná délka letu je dvanáct dní.

KOLEM SVĚTA BEZ PRISTÁNI. Lehká konstrukce, dlouhá křídla a čtyři tuny paliva — tak vypadá letadlo Voyager, na němž chtějí Richard Rutan a Jeana Yeager z

BELFAST. Opäť došlo k zrážkam medzi protestantmi a policiou, ktorá použila plastické guľky. Na snímke: demonštrácia rodín za dodržiavanie práv pred súdnou budovou, kde sa koná proces 47 protestantských aktivistov, ktorí sa vzbúrili v súdnej sieni.

PORT SAID. Doteraz sa nevie, kto zamínoval Červené more, v dôsledku čoho bolo poškodených už 17 lodí, v tom aj poľská loď Józef Wybicki. Odminovať C. more sa v dohode s Egyptom podujali Američania, Francúzi a Angličania. Na snímke: francúzsky pátrač mŕtvi Dompaire vyplával smerom k Suezskému prieplavu a spolu s ďalšími dvoma francúzskymi lodami sa zúčastní odminovania južnej časti Červeného mora.

V SOPOTE sa uskutočnil **XXI.** medzinárodný festival piesne Sopot '84, na ktorom hlavné ceny získali: Grand Prix — Krystyna Giżowska (na snímke) a Jantárového slávika za najlepšiu interpretáciu poľskej piesne Ava-Maria Pieckertová z NDR.

Severočeský kraj

Rozlohou 7810 km² je tato oblast nejmenším krajem jak v Českých zemích, tak i v Československu (mimo hlavní města ČSSR Prahu a SSR Bratislavu).

Počtem obyvatelstva zaujímá kraj páté místo v České socialistické republice (i s hlavním městem ČSR), v rámci ČSSR je čtvrtý od konce (včetně Prahy a Bratislav). Celkem tady žije 1 166 530 lidí.

Administrativní středisko tvoří město ÚSTÍ NAD LABEM, které k roku 1980 mělo 88 093 obyvatel.

Organizačně se kraj dělí na deset menších správních jednotek — okresů: Českou Lipu, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Nejmenší rozlohu má

okres Ústí nad Labem (404 km²), největší Česká Lípa (1149 km²); nejvíce obyvatel žije na Liberecku — 157 239, nejméně pak v okrese Jablonec nad Nisou — 88 006 lidí.

Průměrná hustota na 1 km² je 149 obyvatel, čímž se severní Čechy řadí na druhé místo v ČSSR (mimo Prahu a Bratislavu). Nejlépe je na tom Jablonecko s 209 a nejhůře Česká Lípa se 78 obyvateli na 1 km².

TROCHU ZE ZEMĚPISU A EKONOMIKY

V Severočeském kraji převažují hlavně pahorkatiny: na severozápadu Krušnohoří, směrem k severu Lužické hory, Jizerské hory, Krkonoše a České středohoří, na jihu pak Ralská pahorkatina a Dolnooharská ta-

Prachovské skály

bule. Středem kotliny protéká řeka Labe; v jejím údolí a podél řeky Ohře se rozkládá urodná nížina. Ke chráněným krajinným oblastem patří Lužické a Jizerské hory, České středohoří, Labské pískovce a Kokořínsko.

Hospodářsky se severní Čechy řadí k průmyslovým krajům s vyvinutým zemědělstvím v povodí Labe a Ohře: pěstuje se obilniny, brambory, cukrová řepa a pícniny, na Žatecku i výborný chmel. Mimo to se ještě mohou na Litoměřicku pochlubit kvalitními vinicemi a v Českém středohoří vyspělým ovocnářstvím a zelinářstvím.

Z nerostných surovin se těží především hnědé uhlí, dále pak cín, fluorit, sklářské písky a stavební hmoty. Hnědé uhlí také značně ovlivňuje skladbu ekonomického potenciálu. V Počeradech, Tušimích, Pruněřově a Ledvicích jsou například jedny z největších tepelných elektráren v ČSSR, v Litvínově a Komoranech zase obrovské třídirny a úpravny uhlí. Velký význam má ovšem i vlastní průmyslová výroba. V Ústí nad Labem, Litvínově, Záluží a Lovosicích je soustředen chemický průmysl, strojírenství zase v Liberci, Jablonci nad Nisou a Děčíně, textilní průmysl ve Varnsdorfě, Rumburku, Liberci, Benešově nad Ploučnicí, sklářství v Teplicích, Dubí, Novém Boru a Kamenném Šenově, papírenství ve Štěti, bižuterie v Jablonci nad Nisou ...

MÁLE OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE

Přítomnost slovanského obyvatelstva na území Severočeského kraje můžeme na základě archeologických památek doložit už v 6. století našeho letopočtu. Na Děčínsku to například byli Děcané, v okolí Litoměřic kmen Lutomířiců. Ovšem horská příroda s hlubokými lesy dlouho bránila, zejména v podhůří Krušných, Lužických a Jizerských hor, souvislému a stálému osídlení. Vážnější kolonizace nastala teprve ve 13. a 14. století, a to hlavně Němci ze sousedního Saska; o jejím definitivním ukončení pak můžeme hovořit až koncem 18. století.

Od 13. století zaznamenáváme také vznik prvních větších obchodních a řemeslnických středisek: Chomutova, Mostu, České Lípy, Žatce či Teplic. V té době je prokázána i existence královských měst. K roku 1228 Litoměřice a o 32 let později Ústí nad Labem. A konečně v 18. století dochází k formování dnešních průmyslových center Litvínova, Děčína a Jablonce nad Nisou.

Některé další významné momenty severočeských dějin? Za zmínu stojí třeba husitské stavovské povstání, středověké selské bouře ... Například husitská vojska svedla v roce 1426 pod vedením Prokopa Holého vítěznou bitvu u Ústí nad Labem. Husitství se v kraji uchytilo ještě v Žatci; toto město se pak exponovalo i v protihabsburském odboji v letech 1618–1620 a jeho primátor Max Hosťálek patřil mezi 27 vůdců odbojních stavů, popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze. Díky opeře Bedřicha Smetany „Dalibor“ je také v povědomí většiny lidí selské povstání, probí-

Česká Lípa

hající v roce 1496 v Ploskotovicích na Litoměřicku ...

A nesmíme zapomenout ani na současnost. Na vzpouru vojenské posádky v Rumburku v květnu 1918 a hlavně na Terezín a jeho Malou pevnost, kde němečtí fašisté zřídili v roce 1941 židovské ghetto a koncentrační tábor.

UMĚLECKÉ PAMÁTKY

Tak jako na celém území Československa, je jich pochopitelně dost i v Severočeském kraji. Ať už to jsou hrady a zámky, kostely či někdejší kláštery nebo ostatní umělecko-historické cenné stavby na vesnicích a ve městech, skoro všechny jsou pečlivě udržované ...

V Litoměřicích, Chomutově, Kadani, České Lípě a Ústí nad Labem nás upoutají původní gotické, renesanční a barokní domy, v Zatci, Lounech a Kadani pak zase zbytky gotických městských hradeb. V Klášterci nad Ohří můžeme navštívit pseudogotický zámek, kde je muzeum českého porcelánu, v Teplicích opět zámek s muzeem, ovšem tentokrát s velmi zajímavou expozicí o dějinách lázeňství. Nesmíme však zapomenout ani na Červený Hrádek, zámek neblaze proslulý jednáním britského lorda Runcimana s vůdcem sudetoněmecké strany Konrádem Henleinem v červenci roku 1938 a už vůbec ne na Jablonec nad Nisou: tamní muzeum, v němž jsou soustředěny četné exponáty z minulosti i současnosti průmyslu skla, bižuterie a šperkařství, je vskutku pozoruhodné. A konečně, za zmínku stojí také Rabštejn nad Střelou, nejmenší město v Evropě, které si až do dneška uchovalo svůj někdejší středověký ráz s výraznými prvky lidové architektury. Tu ale můžeme obdivovat i na mnoha jiných místech; třeba v podhůří Krušných, Jizerských a Lužických hor, v Podkrkonoší nebo v Českém středohoří.

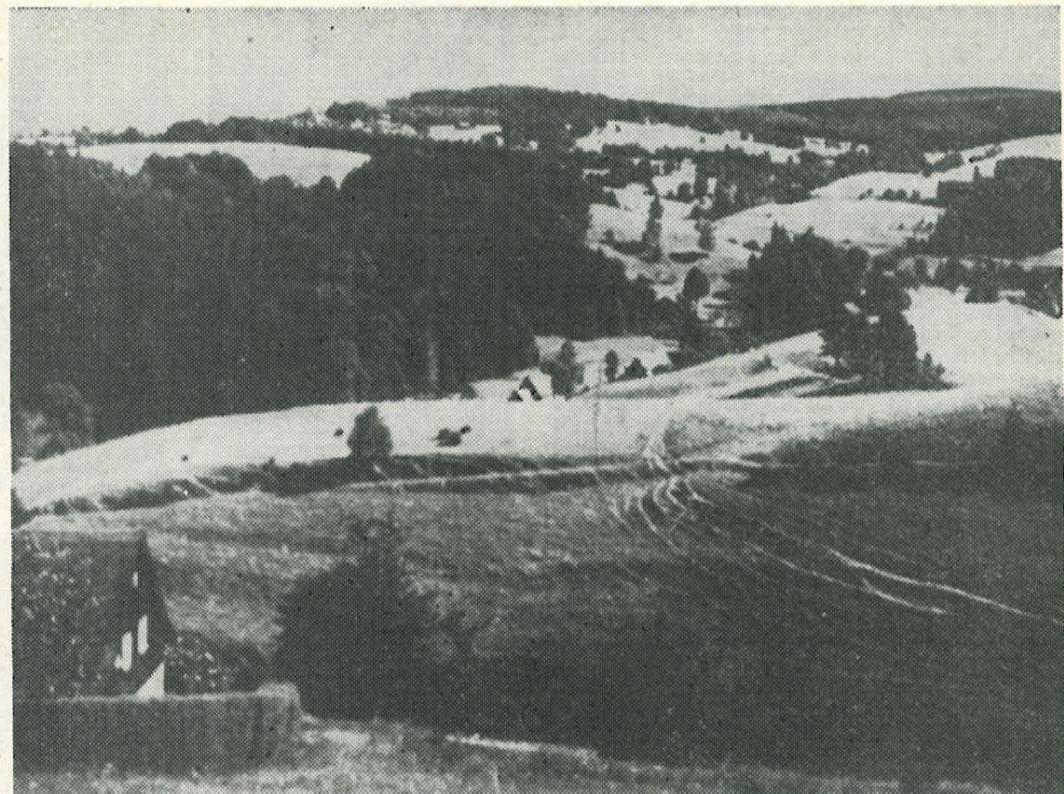
KDYŽ SE ŘEKNE SEVERNÍ ČECHY, PŘEDSTAVIM SI ...

Co je typické pro Severočeský kraj? Tuto otázku jsem nedávno položil několika svým přátelům. Odpovědi se různily a vyjadřovaly kaleidoskop širokých zájmů.

Většina se shodla na Libereckých výstavních trzích; lidé se přece jenom rádi pěkně oblékají. Jiní zase prosazovali Litoměřice a jejich Zahradu Čech, výstavu ovoce, zeleniny a květin. Cítitelé krásna se nadchli, vedle zmíněných už pamětihodností, také nádhernými broušenými lustry z Kamenického Senova, okrasnou keramikou z Teplic či uměleckým sklem z Železného Brodu. A ženy? Ty daly svůj hlas jednoznačně bižuterii z Jablonce nad Nisou. Na rozdíl od mužů, kteří tvrdili, že nejlepší je pivo a tudíž hlasují pro chmelnice z Podbořan a Zatce. Konečně, svou váhu měli i názor, jenž obhajoval význam severočeských lázní Teplic a Bíliny pro zdraví lidí a Máchorova jezera u Doksan na Českolipsku pro aktivní odpovědnou a rekreaci ...

Je toho vskutku hodně, co je typické a vlastní severním Čechám. Já osobně bych se ještě přimlouval za víno z litoměřických vinic a potom za hory. V kterékoliv roční době. Protože není nic krásnějšího než letní toulky v hlubokých lesích či zimní rekreace v Jizerských a Lužických horách. A nechce-li se člověku lyžovat nebo šlapat na horských türách, určitě nepohrdne posezením v restauraci na televizní věži nejvyšší hory Lužických hor — Ještědu; je tu nejen kouzelné prostředí, ale také nádherný výhled do širokého okolí. A což teprve Českosaské Švýcarsko, úchvatné bizarní skalní pískovcové útvary kousek od Děčína, při státní hranici s Německou demokratickou republikou.

Ano. Severní Čechy se mohou pochlubit mnohým. Minulostí i přítomností, průmyslem, památkami i překrásnou krajinou. A každý, kdo sem přijede, si tenhle kousek země určitě zamiluje. Tak jako kdysi Karel Hynek Mácha nebo Jan Neruda, ale také Goethe, Wagner, Beethoven, a v současnosti bezpočet domácích i zahraničních turistů a návštěvníků ...

Rekreační oblast Vlčí hora (Lužické hory)

Nový Bor

Chmelnice

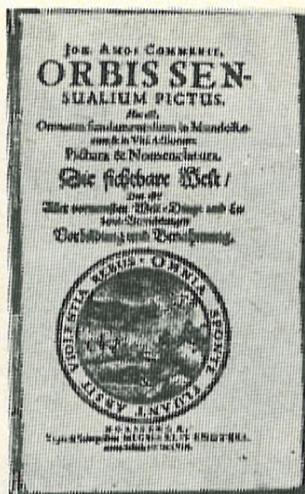
Snímky: Ladislav Chmel

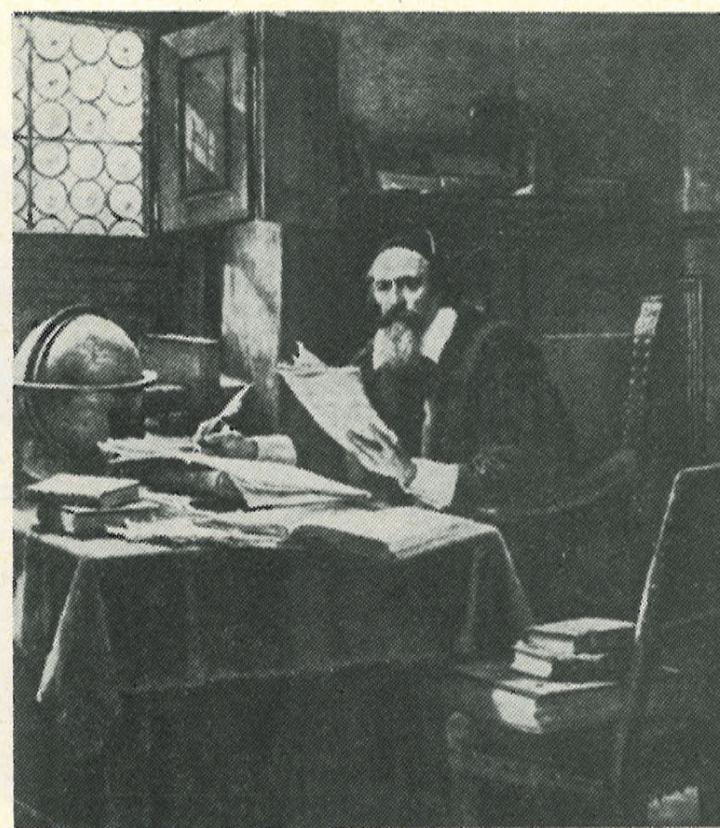
Světovou proslulost získaly Komenskému za jeho života nikoliv spisy pedagogické, nýbrž jazykové učebnice, nejprve latinská *Ianua linguarum reserata* (Dveře jazyků otevřené), jež od roku 1631 vyšla v mnoha vydáních a několika přerepracováních. V polovině 40. let 17. století připravoval Komenský jazykové učebnice pro švédské školy a tehdy uvažoval také o doplnění textu obrázky. Jednal proto s vynikajícím rytce Václavem Hollarem, který žil a pracoval v Anglii. Avšak tento záměr se neuskutečnil, pravděpodobně pro potíže s tiskárnami.

Potřeba obrázkové učebnice se naléhavě objevila, když Komenský reformoval školství v Uhrách. Za svého pobytu v Blatném Potoce (1650–1654) se proto vrátil k myšlence, kterou vyslovil už v Čechách v rukopise Velké didaktiky, když uvažoval, jak usnadnit a zpříjemnit vyučování. Prvým dokladem této snahy je několik obrázků v potockém vydání *Dveři jazyků* (r. 1652), druhým obrázková učebnice, kterou Komenský v Uhrách připravoval. Prvých 16 stran dal vytisknout a jako ukázkový tisk rozesílal přátelům k posouzení, jak bylo jeho zvykem u důležitých nových prací.

Teprve v naší době byly objeveny dva exempláře tohoto ukázkového tisku s latinským názvem *Lucidarium* (česky Osvětová). Povzbuzen nadšenou odevzou přátel, Komenský zpracoval celý text učebnice a sám připravil nebo dal nakreslit náčrtky obrázků. Ale k tisku celé knížky v Uhrách nedošlo — nebyl tam po ruce dovedný rytce. (To je patrné už na ilustracích *Luci-*

Titulní list prvního vydání
Světa v obrazech — *Orbis sensualium pictus* z roku 1658.

V. Brožík: Komenský ve své pracovně.

J. A. KOMENSKÉHO »SVĚT V OBRAZECH«

daria, jež jsou provedeny jen hrubou technikou).

V létě 1654 se Komenský vrátil do Lešna a čekal na své rukopisy, mezi nimi i *Lucidarium*, jež zanechal v Blatném Potoce. Písemnosti dlouho nepřicházely, a protože cesty byly velmi nebezpečné, Komenský se obával, že se už ztratily. Když je konečně po roce dostal, poslal *Lucidarium* tiskaři M. Endterovi do Norimberka. Tak uniklo zkáze, protože nedlouho poté, při požáru Lešna v dubnu 1656, přišel Komenský o všechn svůj majetek, shorela mu bohatá knihovna a četné rukopisy, mezi nimi i nejcennější *Thesaurus českého jazyka*, slovník, na němž pracoval třicet let.

Z Amsterodamu, kde Komenský žil a pracoval od roku 1656, nemohl bezprostředně ovlivňovat přípravu a tisk obrázkové učebnice v Norimberku. Jeho přátelé však tam

zajistili německou verzi k původnímu latinskému textu a rytce. Avšak rytí obrázků trvalo tři roky. Do jaké míry se norimberský rytce P. Kreuzberger, který byl více řemeslníkem než umělcem, držel zaslaných předloh, nemůžeme dnes posoudit, protože předlohy se nedochovaly. Endterové, kteří vydávali levné knihy ve velkých nákladech, stanovili i v tomto případě levnější, ale méně dokonalou reprodukci obrázků z dřevorytin. Když se autorovi roku 1658 dostal do ruky tištěný exemplář, nebyl s kvalitou obrázků spokojen.

Lucidarium vyšlo r. 1658 pod novým názvem *Orbis sensualium pictus* (Svět v obrazech) a stalo se nejslavnější Komenského knihou. Zatlačilo do pozadí i *Dveře jazyků* a v 17. a 18. století bylo vedle bible nejčastěji vydávanou knihou na světě. Ještě za autorova života vyšlo jen v Německu ne-

S počátku bydleli lidé v jeskyních¹; potom v boudách nebo chatrích²; pak také ve stanech³; konečně v domích. Dřevař sekeraou⁴ poráží a klesti stromy⁵, kdež zůstávají oklestky (klest)⁶. Sukovaté dřevo štípá klínem⁷, jež zaráží palici⁸, a skládá hranice⁹. Tesař tesá tesnou (oštěpačkou)¹⁰ stavivo; z toho padají tříštky¹¹. A řeže pilou¹², kdež drtiny (piliny)¹³ odpadávají. Potom zdvívá trám na kozy¹⁴ pomocí jeřábu¹⁵, přituží skobami¹⁶, měří šírou¹⁷; pak váže (roubí) stěny¹⁸ a sbíjí trámy nárožníky¹⁹.

Oráč¹ zapřahá voly² do pluhu³, a drže levou rukou kleč⁴, pravou otku⁵, již odstrkuje hroudý⁶, oře (krájí) zemi krojidlem a radlicí⁷, která byla předtím mrvou⁸ pohnojena, a dělá brázdy⁹. Pak seje semeno¹⁰ a zavlačuje branami¹¹. Znec¹² žne obili srpem¹³, sbírá hrstí¹⁴ a váže snopy¹⁵. Mlatec¹⁶ na mlatí obili cepem¹⁸, věje vějíčkou¹⁹, a když se pleva oddělíla a sláma²⁰, sype do pytlů²¹. Sekáč²² na louce dělá seno, sekaje trávu travní kosou²³, shrabuje hrábemi²⁴, dává v kopky²⁵ podávkami²⁵ a dováží na vozích²⁷ do seníku²⁶.

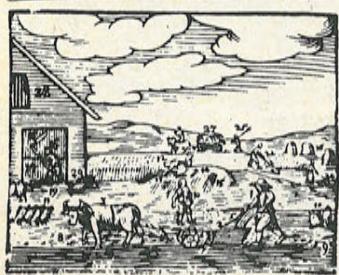
méně než desetkrát. Vedle dvojjazyčných vydání se *Orbis pictus* tiskl také se třemi, čtyřmi a šesti jazyky paralelně vedle sebe. Kromě latiny se objevily texty téměř ve všech evropských jazycích. S českým textem byl *Orbis pictus* vytiskl teprve po autorově smrti r. 1685 v Levoči na Slovensku. V Čechách mohl využít až v době národního obrození r. 1833 zásluhou královéhradeckého profesora Josefa Chmely a nakladatele Jana Hostivita Pospišila. (Z tohoto vydání jsou české texty, obrázky jsou vzaty z prvního norimberského vydání.)

Celkový počet vydání jde do set. V Zíbrtové bibliografii z r. 1912 je zaznamenáno 169 titulů, poslední speciální soupis z r. 1967 uvádí 245 vydání. Po staletí v evropských zemích celé generace, mezi nimi i osobnosti později tak významné, jako např. Goethe nebo Lermontov, čerpaly v děství z té malé knížky důležité a soustavně uspořádané poznatky o světě. Svět v obrazech není jen ilustrovaná jazyková učebnice, předstupeň *Dveří jazyků*, určený pro menší děti ke zdokonalení v mateřském jazyce nebo pro žáky, kteří se začínají učit latinského nebo jiného cizího jazyku. Je to ucelený obraz světa, podaný ve 150 stručných a jasných kapitolách s obrázky. Po přírodních životech následují popisy přírody, nejprve neživé, pak živé: rostlinstva a živočichů. Podrobněji se pojednává o člověku, jeho činnostech a výsledcích jeho práce. Několik kapitol je věnováno rodině a lidské společnosti, dále různým zábavám a také válkám, tehdy tak častým.

Z množství poznatků o světě, člověku a životě se autorovi podařilo zpracovat nejpodstatnější věci a podat je přiměřeným a pro malé čtenáře přitažlivým způsobem. Neopominul ani pokyny, jak této knížce užívat. Komenskému šlo především o současné poznání slov a věcí v jejich přirozeném prostředí a o aktivní přístup žáků k danému tématu.

V závěru se vraťme ke vstupní části *Světa v obrazech*, kde Komenský ústy učitele vysvětluje, co je to být moudrým. Není to jen správná poznávací, tedy rozumová činnost a dobrá znalost jazyků jako důležitý dorozumívání, komunikativní prostředek slyšku mezi lidmi, ale také aktivní činnost, tvorivá práce, ono „dobře dělat“ zaměřené k pokroku, o který Komenský usiloval svým životem a dílem.

Gustav Šorm (*Svět v obrazech*)

VLADYSLAW BRONIEWSKI

VARŠAVA

Milá, už rastieš, pekne
mocnieš,
svoje kontúry, ešte mäkké,
jarou viš počneš.

Koľko len práce, milovaná,
treba,
aby zacelila sa každá rana
okružkom chleba

odtrhnutého vrúcene od vlastných úst,
s myšľou o tom,
aby nás život
krásnel
nad lopotou.

Hučia závody, z kominov sa dymí,
Visla leskom planie...
Naša Varšava! Naše činy!
Áno, to je zmfitychvstanie!

JAROSLAV SEIFERT

Září

Košíky už jsou vrchovaté,
vy na květy však vzpomínáte,
když rozpukly a zrůžověly
a přiletěly první včely.

Ta tam je křehká krása jejich,
žebříky vidíš po alejích.

Na drátě, který teskně zpívá,
vlaštovka sedí zimomřivá
a déšť jí stéká po fráčku.

Je září, měsíc pasáčků.

Kresba: Areta Fedakova

SLOVNÍK ŽIVOTA (II5)

Pochopiteľne, že úplná rovnoprávnosť má odraz aj v jazykovom vyjadrovaní. Spomínaným výrazom už dávnejšie konkuруje sloveso brat, vziať si. Myslí sa tým predovšetkým aktívna účasť ženskej strany pri uzaváraní manželstva. Táto účasť nachádza výraz v spojeniach vzala si ho, berie si ho. Ak sa pred pol storočím zdalo nemožným, aby deva povedala Ja si ho vezmem, Beriem si ho namiesto spojenia Ja sa zaňo vydám, odvtedy sa situácia zmenila tak, že takéto vyjadrenia sú už celkom bežné a spisovný jazyk ich aj prijal.

Mení sa skutočnosť a v dôsledku takéhohto zmien sa mení aj jazykové vyjadrenie. Ak sa v súčasnosti namiesto slova mládenec bežne používa chlapec (dakedy veta Má chlapca znamenala predovšetkým, že sa jej narodil syn) a miesto slova deva, dievka najčastejšie iba dievča, práve tak sú živé a rovnoprávne jedny i druhé spojenia, vetylé vyjadrenia a väzby.

Ale žiada sa rešpektovať príslušné väzby: oženiť sa s niekým a vydať sa za niekoho. Je tu totiž ešte ďalší nesprávny zvrat, na ktorý treba upozorniť. V otázke Vzal by si si Anču? Vzala by si si Jana? je predmet v 4. páde. Ale ak vychodíme z otázok Vydať by si sa za Jana, Išla by si za Jana ako základných, nemôžeme zároveň prijať vyjadrenie Za Anču by si šiel?, ale iba Anču by si si vzal? Takisto je správne iba vyjadrenie Nemôžem sa s tebou oženiť, nie však Nemôžem sa za teba oženiť. Je nepochopiteľné, že takéto jazykové previnenia sa môžu vyskytnúť aj v literárnych textoch.

POESKY

lasowanie
Laszka
lata
latač
latanina
latarnia
latareczka
latarnia magiczna
latarnia morska
latarnik
latawica

latawiec
lateks
lates
latko

czekaj taťka latka

Iato

ile ma lat?

pred laty

z latami

babie lato

kronikarz

latorošl

winna

latorošl

latoš

SLOVENSKY

hasenie (vápna)
Laška, Poľka
letá, roky
lietat
zhon, behanie
lámpa
lampička, baterka
laterna magica
maják
strážca majáku
neposedná žena;
pobehlica
papierový drak
latex
v lete
zdrobnelina k „leto“

ty sa načakáš
leto

koľko má rokov?

pred rokmi

s rokmi

babie leto

kronikár

ratolesť

vinná réva

tohto roku

ČESKY

hašení
Laška, Polka
léta
létat
běhání, shon
lámpa, svítlna
lampička, baterka
laterna magica
maják
hlídáč majáku
neposedná žena;
běhna
papírový drak
latex
v létě
zdrobnělina
„léta“

jen si počej
léto

kolik mu je let?

před mnoha lety

s léty, během času

babi léto

kronikář

ratolesť

vinná réva

letos

Blízki zdáleka

Už po 19. raz sa pod majestátnej Poľanou v Detve zišli milovníci folklóru, aby spoločne oslavili sviatok umenia ľudu a jeho tvorivých schopností. Tohorčné stretnutie malo mimoriadne slávnostný ráz, keďže bolo venované 40-ročnému jubileu pamätných dní Slovenského národného povstania.

Tri dni — od 13. do 15. júla sa na scéne detvianskeho amfiteátra konala malebná prezentácia slovenských ľudových tancov, spevov, obradov i zvykov v predvedení desiatok súborov i sólistov zo Stredoslovenského kraja, ktoré vyvrholením bolo veľkolepé vystúpenie umeleckých kolektívov Slovákov a Čechov žijúcich v zahraničí.

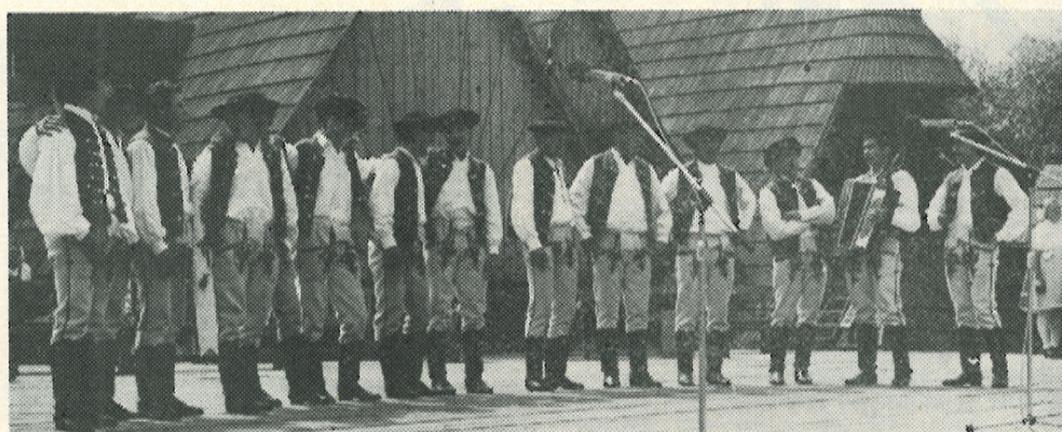
Folklórnych slávností v Detve sa tento rok na pozvanie Oddelenia pre kultúrne styky so Slovákmi v zahraničí Matice slovenskej zúčastnili súbory a skupiny z Iluku a Hložian v Juhoslávii, z obci Vanyarc a Négradsáp v Maďarsku, Šarišan z Detroitu v USA a Nádeje z Paríža vo Francúzsku. Našu Spoločnosť reprezentoval folklórny súbor Veselica z MS KSČaS v Nedeci pod vedením kr. Zofie Bogačíkovej.

Krajanské súbory vystupovali v programe Blízki zdáleka, ktorý si prišiel pozrieť aj člen Predsedníctva ÚV KSČ a predsedca vlády SSR Peter Colotka.

Nedečania sa na Detvu '84 už dlhší čas usilovne pripravovali. Hoci to bolo obdobie pilných polných prác a senokosov, schádzali sa po večeroch a poctivo nacvičovali, cibrili svoj nový program, ktorý nazvali Ondrejský večer. Predstavili v ňom detvianskemu obecenstvu kudelnú izbu na Ondreja, teda zvy-

Vo vire rezkej poľky.

Urastení ako jedle spievali až hory duneli.

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ŘÍJEN–OKTÓBER

1.X.1938. Po mnichovském diktátu vnučeném Hitlerom s podporou Mussoliniho a se souhlasem Francie a Anglie začalo další dějství československé tragédie. Toho dne německé vojsko obsadilo severní, západní a jižní české pohraničí — pětinu československého území — a zahájilo tak rozdelení Československé republiky.

1.X.1946. Mezinárodní válečný tříbunál v Norimberku vnesl rozsudek v procesu 22 hitlerovských válečných zločinců, kteří plnili vedoucí politické a státní funkce ve třetí říši. K trestu smrti obžalemům bylo odsouzeno 12 lidovrahů, k doživotnímu vězení tři, a k trestu od 10 do 20 let vězení ostatní souzení zločinci.

Na lavici obžalovaných nebyli Hitler, Goebbels a Himmler, kteří spáchali sebevraždu. Goering rovněž spáchal sebevraždu před vykonáním trestu smrti. Bormana, odsouzeného v nepřítomnosti k trestu smrti, se dosud nedopadlo najít.

Tribunál v Norimberku plně odhalil zločinnou nacistickou ideologii a strašné zločiny, které spáchal německý fašismus. Po-

prvé v dějinách lidstva soud národů soudil viníky, kteří rozpoutali agresivní válku.

1.X.1949. Vyhlášení Čínské lidové republiky.

2.X.1944. V hlavním stanu generála SS Von Bacha v Ozarově u Varšavy představitelé hlavního velitelství Zemské armády z rozkazu gen. Bora-Komorowského podepsali kapitulaci varšavského povstání.

2.–5.X.1939. V těchto dnech u Kocka v Lublinském vojvodství padly poslední výstřely v obranné válce polského státu. Po hrdinských bojích pro nedostatek munice a možnosti pokračovat v bojových operacích operační skupina Polesie pod velením brigádního generála Franciszka Kleeberga podepsala kapitulaci. Tak skončila poslední etapa polské obranné války, zahájené agresí hitlerovského Německa 1. září 1939.

4.X.1569. V Rejowci zemřel mezi 8.IX. a 4.X.1569 Mikolaj Rej z Naglowic, vynikající polský básník a prozaik doby renesance, první spisovatel pišící polsky, nazývaný otcom polské literatury, autor děl „Króleka rozprawa“, „Zivot Józefa“, „Postylla“, „Wizerunek własny“, „Zwierzyniec“ a „Zwierciadło“ (nar. 4.II.1505 v Zórawne u Haliče).

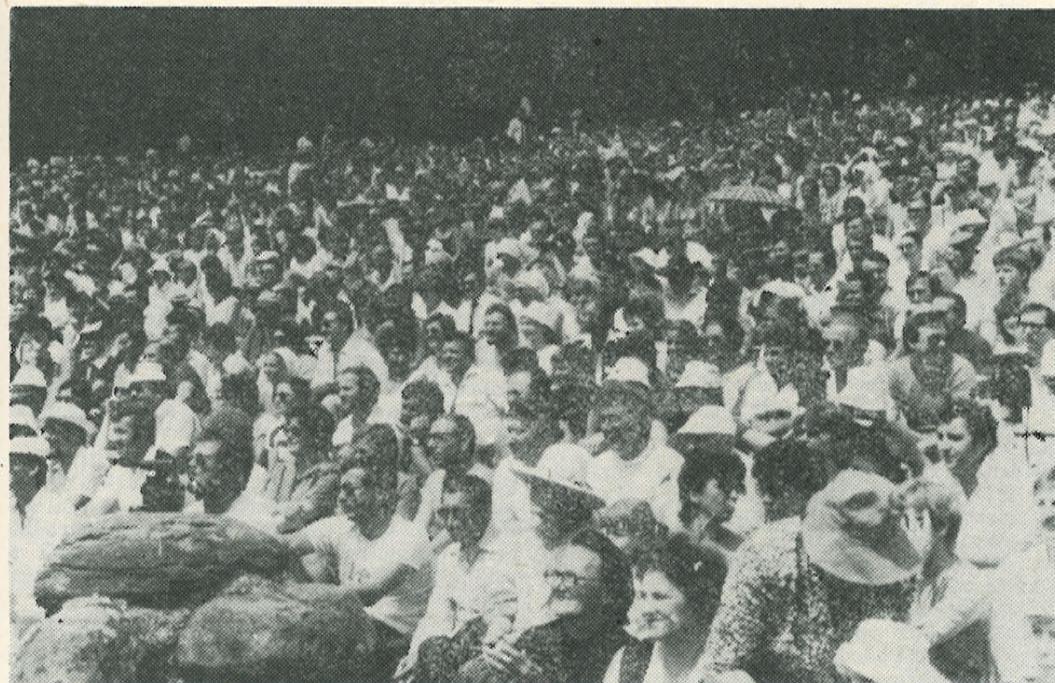
4.X.1669. V Amsterodamu zemřel Rembrandt Harmensz van Rijn, jeden z největších a nejvšeobecnějších tvůrců v dějinách umění, vynikající malíř a grafik (nar. 15.VII.1606 v Leydenu).

6.X.1889. V Russowě u Kalisze se narodila Maria Dąbrowská, vynikající současná polská spisovatelka a publicistka. Její první dílo, Noc i dny, je jedním z největších výtvarů realistické prózy v polské literatuře (autorka mj. románu „Znaki życia“, „Ludzie stamtąd“, „Geniusz sierocy“, držitelka titulu doktora h.c. Varšavské univerzity z r. 1957 – zemřela 19.V.1965 ve Varšavě).

6.X.1944. V šest hodin ráno po urputných bojích v Dukelském průsmyku vojáci 1. československého armádního sboru, utvořeného v SSSR, vkráčeli na první osvobozené československé území. Jako první překročila čs. hranice a vztyčila československou státní vlajku na okraji Vyšného Komárniku průzkumná skupina 2. praporu 1. čs. brigády, vedená četařem K. Nebeljakem. V odpoledních hodinách se jednotky 1. čs. armádního

Nástup Nedečanov k svojmu programu.

Obdivovali ich tisice divákov.

Snímky: F. Lašut a J. Šternogá

ky, piesne a tanec, s ktorými sa v tento deň na našich obciach ešte aj dnes stretnávame. Popri pradení ľanu nechýbalo v ich programe ani tradičné liatie vosku a veštanie lásky a budúcnosti. Na javisku sa cítili skutočne ako doma. Pohybovali sa s naprostou istotou, hravo, prirodzene, akoby sa zabávali. Predvedli vcelku veľmi zaujímavý program, jeden z najlepších v tento deň, ktorý diváci odmenili dlhotrvajúcim potleskom.

Potom bolo ešte milé, stretnutie krajanských účastníkov detvianskych folklórnych slávností v prírode, tentoraz na malebnej Kalamárke, kde organizátori odovzdali vedúcim súborov čestné diplomy, medaily a vecné odmeny. V krásnom prostredí pri pocháriku vína, skutočne blízki, aj keď zdaleka, sa všetci príjemne zabavili. A všetci len ručovali, že už treba odísť z tohto pekného podujatia, ktoré v nás zanechalo množstvo dojmov, zážitkov a spomienok.

JÁN ŠPERNOGA

Tancuj, tancuj, vykrúcaj...

sboru probajovaly do Vyšného Komárniku a dostaly se k severnému okraji Nižného Komárniku.

Boje v prostoru Dukelského prúsmu však pokračovaly do 31. října, zejména v úseku 1. čs. armádního sboru, který se zúčastnil karpatsko-dukelské operace v rámci 38. sovětské armády 1. ukrajinského frontu.

Vstupem 1. čs. armádního sboru na československé území začalo postupné spojování československého domácího a zahraničního odboje a do nové etapy vstoupil i celkový proces formování nové československé armády. Den 6. října je slaven jako Den Československé lidové armády.

7.X.1944. V souladu s programem obsaženým v Manifestu Polského výboru národního osvobození byl vytvořen aparát veřejné bezpečnosti, jehož úkolem byla ochrana mladé lidové moci a základu lidové demokratického zřízení. 27. července 1944 PKWN schválil dekret o vytvoření MO, potvrzený Zemskou národní radou na jejím prvním otevřeném zasedání 15.VIII.1944. Na zasedání vlády PLR dne 7.X.1944 byl schválen dekret o MO, s nímž od roku 1946 spolupracuje Dobrovolná rezerva MO — ORMO. Svátek bezpečnostní služby a veřejné bezpečnosti.

7.X.1949. Vznik Německé demokratické republiky — státní svátek.

8.X.1874. V Praze zemrel Vítězslav Hálek, vynikající český básník, dramatik a publicista, jeden z nejreprezentativnejších a nejpopulárnejších tvůrců šedesátých let minulého století (nar. 5.IV.1835 v Dolinku u Mělníka nad Vltavou).

10.X.1944. V Lublině zasedala první konference Polské dělnické strany po osvobození s účasti představitelů ústředních a vojenských stranických orgánů.

11.X.1424. Zemrel Jan Žižka z Trocnova, velký vůdce husitských revolučních vojsk.

11.X.1779. V bitvě u Savannah (USA) padl generál Kazimierz Pułaski, barský konfederát, účastník bojů za nezávislost Spojených států (nar. 4.III.1747 ve Warce).

12.—13.X.1943. V těchto dnech u Lenina svedla svou první vítěznou bitvu 1. pěchotní divize T. Kościuszka, vytvořená v SSSR. Bitva u Lenina byla nejkratší bojovou cestou polského vojska do umučené vlasti. Byla zároveň první bitvou polských ozbrojených sil, v níž byla společně prolita krev polských a sovětských vojáků a stala se symbolem polsko-sovětské bojové družby. Bojem po boku Sovětské armády polská armáda vyz-

namně přispěla k všeobecnému válečnému úsilí protihitlerovské koalice, ke konečnému vítězství a zakončila svou bojovou cestu v květnu 1945 po boku Sovětské armády v Berlíně. 12. října je svátkem Polské lidové armády.

14.X.1864. Ve Strawczyně u Kielc se narodil Stefan Żeromski, nevýznamnejší polský spisovatel první poloviny našeho století (zemrel 20.XI.1925 ve Varšavě).

17.X.1874. V Tajově se narodil Jozef Gregor-Tajovský, významný slovenský kriticko-realistický spisovatel a dramatik, klasik slovenské literatury (zemrel 20.V.1940 v Bratislavě).

17.X.1849. V Paříži zemrel Fryderyk Chopin, největší polský skladatel a klavírista, jeden z největších světových hudebních umělců (nar. 22.II.1810 v Želazové Woli).

28.X.1918. Na troskách Rakousko-Uherské monarchie po staletích nadvlády vznikla Československá republika, společný stát dvou bratrských národů — Čechů a Slováků. O půl století později — 29. října 1968 Národní shromáždění z iniciativy KSČ schválilo zákon o federálním zřízení československého státu, který o dva dny později podepsal prezident ČSSR na Bratislavském hradě.

Na prelome rokov 1942—43 vznikol vo Varšave konšpiračný Slovenský národný výbor, ktorý spočiatku vyvíjal svoju činnosť medzi slovenskou kolóniou vo Varšave. Postupne začal prenikat aj do iných slovenských stredísk v Poľsku (o.i. rodákov vteleňých do maďarskej armády a dokonca „prenášal“ protihitlerovskú propagandu do Slovenskej republiky).

Kým k tomu došlo treba spomenúť, že československí občania, už od roku 1938 odporovali nemeckej agresii. Mnohým vojakom a dôstojníkom utekajúcim do Poľska — čo trvalo skoro do výpuknutia nemeckopoľskej vojny — umožňovali pobyt v dvoch strediskach: v Bronowiciach Małych pri Krakove a v Leśnej pri Baranowiczach.

Od roku 1938 do 31.08.1939 prišlo do Poľska — rôznymi cestami, dokonca vzdušnými okolo 1000 letovcov (veľkú bol vtedy v Československu 2025 vyškolených letovcov) a okolo 900 dobrovoľníkov iných druhov zbraní. Pred výpuknutím vojny zorganizovali 6 prepráv

Pulawska pri Pulawoch 4. septembra 1939 sformovali Československú prieskumnú eskadru pod velením kpt. letca Bohumila Liska, v ktorej bolo 60 letovcov a technického personálu. Eskadru vybavili lietadlami Potez XXV a RWD8, ktorých bolo spolu 11. Po rôznych ťažkostiah sa eskadra zúčastnila obrany Lucka, po čom bola v oblasti Tarnopolu internovaná oddielmi Červenej armády.

Inú skupinu československých letovcov zapojili do prieskumnej čaty por. pozor. Z. Osuchowského, o.i. čatár letec Jozef František, ktorý sa potom preslávil v poľskej peruti 303 v Anglicku.

Skupinu vojakov sústredenú v Bronowiciach Małych evakuovali dňa 31.08.1939 do Leśnej, kde velenie nad celkom prevzal pluk. Ludvík Svoboda — neskôr prezident ČSSR. Odtiaľ sa rôznymi bojovými cestami dostali do Podhajec, kde ich internovala Červená armáda. Časť vojakov z Bronowic, ktorí sa nepripojili k pluk. L. Svobodovi, prešla až k rumunským hraniciam.

Miroslav Iringh — Stanko

MIROSŁAW IRINGH

SLOVÁCI VO VARŠAVSKOM POVSTANI

Iletajúceho personálu (navigátorov, palubných strelecov, letovcov) do Francúzska.

V Poľsku vtelili do vzdušných sôl 93 letovcov, a v základňach v Bronowiciach a Leśnej očakávalo na prídel ďalších 97. Pred výpuknutím vojny sa plánovalo sformovať Československú leteckú eskadru. Z týchto plánov vzhľadom na rýchly postup nemeckých vojsk nič nevyšlo. Zato na letisku Góra

Clenská legitimácia podporučika Stanka — M. Iringha.

Rovnomerne s touto činnosťou, vo Varšave 3.09.1939 gen. Lev Prhala podpísal zmluvu s prezidentom Ignacym Mościckým o utvorení v Poľsku Légie Čechov a Slovákov. V dávnom sídle britského veľvyslanectva Aleji ruží vzniklo náborové stredisko. V tomto stredisku sa početne prihlasovali československí občania bývajúci vo Varšave, ako aj občania iných štátov. Pododdiel zložený z dobrovoľníkov cudzincov sa zúčastnil obrany Varšavy v r. 1939 na okoli Wilanowa (skupina gen. Balachowicza). Od prvých dní okupácie sa Slováci bývajúci vo Varšave činne zapojili do konšpiračnej činnosti, organizovali rádiové odpočúvanie, pomáhali kolportovať ilegálne časopisy. Niektorí z nich boli členmi Tajnej poľskej armády (TAP), Velenia obrancov Poľska (KOP), Zväzu ozbrojeného boja (ZWZ) a Krajinskej armády (AK).

Dňa 23.01.1942 bola podpísaná zmluva medzi vládami Poľska a Československa, ktorá mala čisto konfederáčny ráz. Správy o tejto téme boli uverejnené vo vtedajšej československej a poľskej tlači, vychádzajúcej v Anglicku a ZSSR (Orzeł Biały č. 5 zo dňa 1.02.1942).

Na základe týchto historických udalostí prialstva medzi národmi Poľska a Československa, začal svoju činnosť konšpiračný Slovenský národný výbor, ktorého členmi boli predstavitelia mladého a staršieho pokolenia: Miroslav Iringh — Stanko, jeho zástupca Adam Chalupec — Janko, Zbyszek Jakubowski — Jánosik, Robert Marek — Oraviak, Ján Janík — Valičan a z poľskej strany — podplukovník letec Mieczysław Szczudłowski — Lotník a Mieczysław Wojciechowski — Milan. Výbor spolupracoval s poľskou podzemnou tlačou, ako napr. Po budka, s agentúrou Stredná Európa a pod. Vydával letáky v slovenčine, ktoré boli rozširované v kolónii a v iných strediskách, „prehadzoval“ ich cez Tatry, kde ich odberateľmi boli neskorší vojaci Slovenského národného povstania.

Zároveň Výbor po dohode s veliteľstvom Krajinskej armády zorganizoval vojenský

pododdiel, ktorý absolvoval bojové a združovacie školenie a zúčastnil sa rôznych akcií (sabotáž, preprava zbraní, rozširovanie podzemnej tlače). Tento oddiel bol v zložení jednotiek V. obvodu, konkrétnie úderného praporu majora Korpína (C. Szymanowski), roty por. Leguna (C. Zawadzki), ako samostatná čata s právom kádrovej roty pod velením podporučíka Stanka (M. Iringh). Zástupcom veliteľa čaty bol podporučík Ciotka (E. Poszwa), ktorý koncom júla 1944 na želanie majora Korpína (veliteľa praporu) odišiel k dispozícii HV KA. Počas povstania bol veliteľom centra hlásení vo štvrti Staré mesto. Jeho funkciu v čate prevzal podporučík Milan (M. Wojciechowski) a zastával ju do prvých dní povstania.

Jednotlivými družstvami čaty velili: podporučík A. Chalupec, podporučík Z. Jakubowski a čatár Waclaw Matuszewski — Reflektor. Čata zachovala slovenské národné farby (bielo-modro-červená) na páskach a viajke a dostala č. 535 PA v prípade rozkazu Burza.

Sústredenie sa malo uskutočniť na Parkovej ulici (Wittigová vila). Na miesto sústredenia prišla časť čaty pod velením veliteľa družstva podporučíka Jánosika a o hodine „W“ zaútočila v zložení praporu-majora Korpína na Belweder. Ostatní sa načádzali na stanovišti praporu na Czerniakowskej ulici odkiaľ vojaci praporu prenášali — skoro do prvých povstaleckých výstrelov — na miesto sústredenia streľivo a granáty. Tuná ich zadržali povstalecké boje. (Na margo treba spomenúť, že v júli čata plnila stálu službu pri preprave zbraní, granátov atď. na miesta sústredenia praporu).

Po neúspešnom útoku na Belweder, zvyšky porazených sa predrali na stanovište praporu buď sa stiahli — na rozkaz podplukovníka Przegonia (Aleksander Hrynewicz veliteľ V. obvodu Mokotów) za Varšavu.

V prvých dňoch augusta (3.08) predrali sa k bojujúcim už na Hornom Czerniakowskej vojaci čaty z konšpirácie — zo Starého Mesta a stredu mesta v tom o.i. veliteľ družstva čatár Reflektor. Tretie družstvo pod velením podporučíka Janka bolo odrezané na Prahe a tám vyvýalo krátkodobú činnosť.

Čata 535 v prvých dňoch povstania spolu s časou 1140, ktorá bola niekoľko dní predtým podriadená podporučíkovi Stankovi, bránila dve barikády: pri uliciach Solec (na rohu Maćznej ul.) a Fabryczna (na rohu Czerniakowskej ul.), uzavrávala povstalecké pozicie od ulice Rozbrat a držala stanovištia pozdĺž murov dielni Citroena medzi Fabrycznou a Przemysłową ulicou.

POKRAČOVANIE NA STR. 20

Tvorba zaslúžilého umelca, akademického sochára Ludvika Korkoša je veľmi rozsiahla. Je to výsledok jeho už vyše tridsaťročného tvorivého umeleckého úsilia, ktorým si v rámci súčasného slovenského umenia vydobyl právom mu patriace miesto. Viaže sa na ňu obrovské množstvo sôch a reliefov, ktoré vlastnia viaceré slovenské galérie, vyše sedemdesiat monumentalných diel vo viacerých miestach Slovenskej socialistickej republiky, okolo päťdesiat výstav doma a viac ako desať v zahraničí.

Svojim sochárskym dielom je zaslúžilý umelec Ludvik Korkoš úzko zviazaný s rodnou Čiernej Horou a vobec so Spišom. Tento region je pre neho a pre jeho tvorbu trvalým zdrojom inšpirácie zakotvenej v detstve, mládosti a domove.

Majster Ludvik Korkoš sa narodil 17. januára 1928 v Čiernej Hore. Lásku k ľudovému umeniu a k umeniu vôbec si vyniesol z rodinného prostredia rodnej obce, kde vyrastal obklopený krásnou prírodou, čiernym borovicovým lesom, strmými svahmi rodnej doliny, úzukými poľami a pracovitým roľníckym ľudom. Posilovala ju aj krásna drevená architektúra, ktorú v Čiernej Hore máme zachovanú ešte podnes. Patine času odolal aj rodny dom L. Korkoša spolu s celým komplexom hospodárskych stavieb, ktorý svojou krásou je svedectvom dôvtipu a šikovnosti ľudových majstrov.

Prvými učiteľmi, formujúcimi jeho výtvarné cítenie, boli rodičia, ľudovi umelci. Matka maľovala a otec vyzával. Ich svet, svet ľudového umenia a kumštu, očaril mládežného Ludvika. Aj on začal jednoduchým nožíkom vyzávať svoje prvé sošky vtákov, zvierat a prvé vlastnémi očami videne postavy ľudí. Tak ako rodičia L. Korkoša, aj všetci jeho súrodenci mali úzky vzťah k ľudovému umeniu a sú s ním zviazani aj dnes. Odňal, z rodinného kruhu, I. Korkoš vyniesol vrodený cit pre figurálnu plastiku. Mimoriadny vplyv na vývin jeho talentu a nadania mal čarovný svet dreveného kostolíka v súsednom Tribši, istná svätyňa slovenského ľudového umenia Zamaguria, kde chodil obdivovať a odkreslovať pekné maľby a vyzávané postavy svätcov, svätic a anjelov.

Vývin jeho talentu si však žiadal cieľavedomejšie štúdium. Našiel ho mladý Ludvik v Banskej Štiavnici u profesora Antona Draxlera, ktorý viedol odbor sochárstva na Státej priemyselnej škole a ktorú začal navštievovať od r. 1943. Po jej ukončení štúdium nezanechal, ale pokračoval v ňom na Vysokej umelecko — priemyselnej škole v Prahe u profesora Jozefa Wagnera. Sústavným štúdiom L. Korkoš, od 1951 akademický sochár, získal vedomosti, ktoré mu pomohli formovať jeho umelecký talent. Kritika si dielo L. Korkoša väži zvlášť preto, že ani vtedy, v úplných začiatkoch svojej tvorovej cesty, nenapodoboval, bol a aj ostal typický svojpráznym umelcom, ktorý dokáže vyjadriť a ukázať hlbku pocitov svojho vnútra a dať tým svedectvo o ľuďoch svojej doby.

Od roku 1953 sa natrvalo usadil v Bratislave, kde vo svojom ateliéri v Slávičom údoli vytvoril viac významných monumentalných diel. Majster L. Korkoš sa nevenoval len tvorivej práci. Dlhé roky pracoval ako pedagóg na Strednej umelecko-priemyselnej škole v Bratislave, kde v rokoch 1953—1981 vychoval a pomohol rozvinúť sa mnohým talentovaným príslušníkom mladej generácie umelcov.

Oblubeným materiálom tvorby L. Korkoša je drevo, s ktorým je zviazaný už od mladosti. V dreve si vytvoril svoj vlastný vyjadrovací spôsob, svoju reč, ktorú dokonale ovládol a ktorá sa dnes úzko spája s jeho menom. Základným znakom jeho tvorby je citlivá výváženosť hmoty, mimoriadne silná plastická výrazová sila a emocionálne pôsobiace sochárske cítenie. Dokonalá plastickosť a vnútorná harmonia jednotlivých diel je často posilňovaná citlivou tóninou prírodených farieb, čím monumentalita zaznieva aj v najjednodušom tvaru. Jeho tvorba je jedinečná aj tým, že vyjadruje svoje myšlienky v tematických cykloch, tvoriacich uzavreté príbehy, v ktorých je viditeľný dej, zážitky, emocionálnosť.

Vo svojej tvorbe zachycuje mimoriadne udalosti slovenského národa. Na pamätníku Slovenskej republiky, pracuje pätnásť rokov. Zučastňuje sa súťaže na pamätník národného buditeľa Ľudovíta Štúra, v ktorej získava druhé miesto. Mimoriadnu kapitolou jeho tvorby je tematika Slovenského národného povstania. Tvorí celý cyklus diel, v ktorých vyznáva vďačnosť slovenskému ľudu za hrdinský boj. Sú to diela Pieseň o SNP, Telgartske ženy, Návrat, pomník Mirka Nešpora a ďalšie. Veľkú pozornosť vo svojej tvorbe venuje Korkoš budovateľom dneška. V dielach Drevorubači, Piesň práce, Človek a vesmír, Cesta atomu, Vítazstvo práce. Naftár, Piliere domova oslavuje prácu robotníkov, tých, ktorí v najväčšom stupni prispievajú k blahobytu všetkých. Jeho sochy zdobia viaceré závody v Piešťanoch, Žiar nad Hronom, bratislavský Slovnaft, vstupné halu ministerstiev, škôl, kúpeľných zariadení, obchodných domov a vládnych a stranických inštitúcií.

Dôležité postavenie v dielach L. Korkoša ma žena, matka a materstvo. Jeho žena je ženou aktívnu, bojujúcou, nezlepšomou a zároveň krásnou. Plasticky stvárajúce ženy sú plastikami žien súčasnosti a taktiež tých, ktoré má v pamäti zo svojho detstva.

Zaslúžilý umelec L. Korkoš sa zúčastňoval viackrát na kolektívnych výstavách doma a v zahraničí. K významnejším v ČSSR patria: výstava v Prahe (1961 — spolu s J. Pavličkovou), v Bratislave (1965, 1977, 1980), v Trenčíne (1980), v Nitre (1982) a v Prahe (1983). V zahraničí reprezentoval slovenské výtvarné umenie na viacerých výstavách slovenského umenia, medzi inými aj na výstave Maliarstvo, plastika a grafika Bratislavu v Krakove v r. 1966, samostatné výstavy mal v Berline (1964), Káhire (1967 — spolu s F. Kráľom), v Sofii (1979) atď.

Za svoju tvorbu L. Korkoš získal v r. 1966 cenu ministra národnej obrany a v 1979 titul Zaslúžilého umelca.

LUDOMÍR MOLITORIS

Akademický sochár Ludvik Korkoš vo svojom ateliéri.

LUDVIK KORKOŠ

rodák z Čiernej Hory

Bratstvo Čechov a Slovákov — drevo — Demänová.

KAREL ČAPEK

ŠLÉPĚJE

Pan Rybka se té noci ubíral domů ve zvláště dobré míře, předně proto, že vyhrál svou partii šachu (to byl pěkný mat koněm, liboval si cestou), a za druhé proto, že napadal čerstvý sníh a měkce mu chrupal pod nohama v tom pěkném a čistém tichu. Bože, to je krása, mínil pan Rybka; město pod sněhem, to je najednou docela malé město, takové starosvětské městečko — člověk by skoro věřil v ponocné a dostavníky; to je zvláštní, jak sníh vypadá starodávně a venkovsky.

Krup, krup, pan Rybka si hledal nepošlapanou cestičku, jen pro tu radost, že to tak krupe, a protože bydlel v tiché zahrádce, ubývalo těch šlépějí, čím dálé šel. Heleme, tady u těch vrátek ubyly mužské boty a ženské střevíčky; nejspíš manželé — jsou-li pak mladí? řekl si pan Rybka měkce, jako by jím chtěl požehnat. Tadyhle přeběhla kočka a nechala ve sněhu své tapky, podobně kvítkům; dobrou noc, číčo, budou tě studit nozíčky. A teď už je tu pouze jeden rádek šlépějí, mužských a hlubokých, rovný a jasný řetízek kroků, jež rozvíjel osamělý chodec. Kterýpak soused tudy šel? řekl si pan Rybka s přátelským zájmem; tady chodí tak málo lidí, ani jedna kolej není ve sněhu, jsme tu na okraji života; až dojdou domů, ulička si přitáhne bílou duchnu až k nosu a bude se jí zdát, že je jenom hračka pro děti. Škoda, že ráno nám to tu pošlape babka s novinami; ta nadělá šlápoty křížem krážem jako zajíc.

Pan Rybka se najednou zastavil: právě když chtěl přejít přes běloučkou ulici k svým vrátkům, viděl, že i ty šlépěje, které tu byly před ním, odbočují z chodníku a míří přes ulici k jeho vrátkům. Kdo by to ke mně šel? řekl si zaraženě a sledoval očima ty jasné šlépěje. Bylo jich pět; a přesně uprostřed ulice se končily ostrým otiskem levé nohy; dál už nebylo nic, jen neporušený a nedotčený sníh.

To jsem blázen, řekl si pan Rybka — snad se ten člověk vrátil na chodník! — Ale pokud dohlédl, byl chodník hladce a kypře zasázen, bez jediného lidského kročeje. Inu, safra, divil se pan Rybka, nejspíš ty další šlépěje budou na druhém chodníku! I obešel obloukem ten nedokončený rádek kroků; ale na druhém chodníku nebylo jediné šlápoty; a celá ulice dál svítila nedotčeným a hebkým sněhem, až se dech tajil nad tou čistotou; nikdo tudy nešel od té doby, co napadl sníh. To je divně, bručel pan Rybka, nejspíš se ten člověk vrátil pozpátku na chodník, šlapaje do vlastních šlépějí; ale to by pak musel jit pozpátku ve svých šlépějích až na roh ulice, protože přede mnou tamtudy šly jen jedny šlápoty, a sice směrem sem — Ale proč by to ten chlap dělal? užasl pan Rybka. A jak by mohl jda pozpátku trefit přesně do svých šlépějí?

Kroutě hlavou odemkl vrátko a vešel do svého domu; ačkoliv věděl, že je to nesmysl, díval se, nejsou-li uvnitř domu nějaké sněhové nášlapky; to se rozumí, kde by se tam vzaly! Snad se mi to jenom zdálo, bručel znepokojeně pan Rybka a vyklonil se z

„To vidím,“ řekl komisař suše. „A co vám je po tom, kam šel? Je to někdo z vašeho domu? Pohřešujete někoho? Tak hergot, co vám na tom záleží, kam se podél?“

„Ale to se přece musí nějak vysvětlit,“ zabreptal pan Rybka. „Nemyslite, že třeba šel pozpátku ve svých vlastních stopách?“

„Nesmysl,“ zabručel komisař. „Když jde člověk pozpátku, dělá kratší kroky a jde více rozkročmo, aby měl jistější rovnováhu; krom toho nezvedá nohy, takže by musel vrýt patami do sněhu celé rýhy. Do těch stop je šlápnuto jen jednou, pane. Vidíte prece, jak jsou ostré.“

„Když teda se nevrátil,“ naléhal tvrdě pan Rybka, „kam se ztratil?“

„To je jeho věc,“ bručel pan komisař. „Koukejte se, když nic neprověděl, tak my nemáme právo se plést do jeho věcí. To bychom museli mít na něho nějaké udání; pak ovšem zavedeme předběžně vyšetřování...“

„Ale copak může člověk uprostřed ulice prostě zmizet?“ hrozil se pan Rybka.

„To musíte počkat, pane,“ radil mu pojkyně komisař. „Zmizel-li někdo, bude nám to za několik dní hlásit jeho rodina nebo kdo; no, a potom budeme po něm pátrat. Dokud ho nikdo nepohřeší, tak s tím nemáme co dělat. To nejde.“

V panu Rybkově se začal zvedat temný hněv. „Promiňte,“ prohlásil ostře, „ale já bych řekl, že policie by se měla tak trochu zajímat o to, když klidný chodec z něčeho nic zmizí uprostřed ulice!“

„Ono se mu nic nestalo,“ chláholil ho pan Bartošek. „Vždyť tu není ani stopy po nějakém zápasu — Kdyby ho někdo přepadl nebo unesl, tak by tady muselo být naděláno šlápot — Mně je líto, pane, ale já tu nemám proč zakročit.“

„Ale, pane komisaři,“ spráskl ruce pan Rybka, „tedy mně aspoň vysvětlete... To přece je taková záhada...“

„Je,“ souhlasil pan Bartošek zamýšleně. „Nemáte ponětí, pane, co je na světě záhad. Každý barák, každá rodina je záhada. Když jsem šel sem, tak támhle v tom domku zavzykal mladý ženský hlas. Pane, záhadu, to není naše věc. My jsme placeni za pořádek. Copak si myslíte, že my pátráme po nějakém zloději ze zvědavosti? Pane, my po něm pátráme, abychom ho zavřeli. Pořádek musí být.“

„Tak vidíte,“ vyhrkl pan Rybka. „A to přece uznáte, že není v pořádku, aby se někdo uprostřed ulice... dejme tomu, vznese kolmo do vzdachu, ne?“

„To záleží na výkladu,“ mínil komisař. „On je policejní předpis, že, je-li nebezpečí pádu z větší výše, má být ten člověk přivázán. Na to je v první řadě napomenutí a potom pokuta. — Jestli se ten pán vznese jen tak samovolně do vzdachu, tak by ho ovšem měl strážník napomenout, aby si připnul ochranný pas; ale on tu asi strážník nebyl,“ řekl omluvně. „To by tu byly po něm šlápoty. Ostatně třeba se ten pán vzdálil jiným způsobem, ne?“

„Ale jakým?“ děl honem pan Rybka.

Komisař Bartošek potřásl hlavou: „Těžko říci. Třeba nějaké nanebevzetí nebo Jakubův žebřík,“ řekl neurčitě. „Nanebevzetí by se snad mohlo považovat za únos, kdyby se stalo násilím; ale já myslím, že se to obyčejně stává se souhlasem dotyčného. Ono je možné, že ten člověk umí litat. Nezdálo se vám někdy, že litáte? To se člověk jen tak drobet odrazí nohou, a už se vznáší... Některí letí jako balón, ale já, když ve snu litám, se musím chvílemi odrážet nohou od země; já si myslím, že to dělájí ty těžké šaty a šavle. Třeba ten člověk usnul a ve snu začal litat. Ale to není zakázáno, pane. Ovšem na frekventované ulici by ho musel strážník napomenout. Nebo počkejte, třeba to byla levitace, oni spiritisté věří na levitaci; ale spiritismus také není zakázán.“

Mně říkal nějaký pan Baudyš, že to sám viděl, jak médium viselo ve vzduchu. Kdo pak ví, co na tom je."

„Ale pane,“ řekl pan Rybka kárávě, „snad tomu nevěříte! To by přece bylo takové porušení přírodních zákonů —“

Pan Bartošek pokrčil těžkomyslně rameň. „Pane, to já znám, lidi překračují všechny možné zákony a nařízení; kdybyste byl policajt, tak byste o tom věděl víc...“ Komisař mávl rukou. „Já bych se nedivil, kdyby porušili i přírodní zákony. Lidi jsou velká pakáž, pane. Nu, dobrou noc; ono to zebe.“

„Nevypil byste tadyhle u mne sklenici čaje... nebo slivovice?“ navrhl pan Rybka.

„Proč ne,“ bručel komisař melancholicky. „To víte, v téhle uniformě člověk nemůže ani do hospody. Proto policajti tak málo pijí.“

„Záhada,“ pokračoval, sedě v lenošce a dívaje se zamýšleně, jak mu taje na špičce boty snih. „Devětadvadesát lidí by šlo podle těch šlépějí a ničeho by si nevšimli. A vy sám si nevšimnete devětadvadesáti věci, které jsou zatraceně záhadné. My víme starou belu, co všechno je. Jenom některé věci nejsou záhadné. Pořádek není záhadný. Spravedlnost není záhadná. Ale každý člověk, který jde ulicí, už je záhadný, protože na něho nemůžeme, pane. Jakmile něco ukradne, tak přestane být záhadný, protože ho zavřeme a je to; aspoň víme, co dělá, a můžeme se na něho kdykoliv podívat takovým okýnkem ve dveřích, víte? Prosím vás, tible novináři třeba píší „Záhadný nález mrtvoly!“ Co je na té mrtvole záhadného? Když ji dostaneme my, tak ji změříme a ofotografujeme a rozřezeme, my známe každou niť, co na ní je, víme, co posledně jedla, nač zemřela a kdesi cosi; mimo to víme, že ji někdo zabil nejspíš pro peníze. To je všechno tak jasné a vyložené... Můžete mně dát hodně tmavý čaj, pane. Všechny zločiny jsou jasné, pane; na nich aspoň vidíte pohnutky a všechno, co k tomu patří. Ale záhadné je, co si myslí vaše kočka, o čem se zdá vaši služce, a proč se vaše žena dívá tak zamýšleně z okna. Pane, všechno je záhadné krom trestních případů; takový kriminální případ, to je přesně určený kousek skutečnosti, takový výsek, na který jsme si posvítili. Koukněte se, kdybyste se tady rozhlíd, tak bych o vás leccos poznal, ale já se dívám na špičku své boty, protože mně po vás úředně nic není; my totiž nemáme na vás žádné udání,“ dodával, srkaje horký čaj.

„To je taková divná představa,“ začal zase po chvíli, „že policie a hlavně tible tajně se zajímají o záhady. My se vám vykašleme na záhady; nás zajímají nepatřičnosti. Pane, nás nezajímá zločin, protože je záhadný, ale protože je zakázany. My nehoníme nějakého toho lumpa z intelektuálního zájmu; my ho honíme, abychom ho zatkli ve jménu zákona. Poslouchejte, metaři neběhají s koštětem po ulici, aby četli v prachu lidské stopy, ale aby smetli a uklidili to všechno svinstvo, co tam život nadělá. Pořádek není ani drobet záhadný. Dělat pořádek je svinská práce, pane; a kdo chce dělat čistotu, musí strkat prsty do každého neřádu. Prosím vás, někdo to musí dělat,“ řekl melancholicky, „jako někdo musí zabíjet telata. Ale zabíjet telata ze zvědavosti, to je surost; to se má dělat ze řemesla. Když má člověk povinnost něco dělat, tak aspoň ví, že má právo to dělat. Koukněte se, spravedlnost musí být nepochybňá jako násobilka. Já nevím, mohl-li byste dokázat, že každá krádež je špatná; ale já vám dokážu, že každá krádež je zakázaná, protože vás v každém případě seberu. Kdybyste rozesával na ulici perly, tak vás strážník napomene pro znečišťování ulic. Ale kdybyste začal dělat zázraky, tak vám v tom nemůžeme bránit, ledaže bychom tomu řekli veřejné pohoršení nebo nedovolený shluk lidí. Musí to být nějaká nepřístojnost, abychom se do toho vložili.“

Kresba: Areta Fedaková

„Ale pane,“ namítl pan Rybka, vrťte sebou nespokojeně, „copak vám tohle stačí? Tady jde o ... o takovou divnou věc ... o něco tak záhadného ... a vy ...“

Pan Bartošek pokrčil rameny. „A já to nechávám plavat. Pane, chcete-li, já nechám tu šlépěj odklidit, aby nerušila vaš noční klid. Víc nemohu udělat. Neslyšíte nic? Zádne kroky? To jde naše patrola; tak to už jsou dvě hodiny a sedm minut. Dobrou noc, pane.“

Pan Rybka doprovázel komisaře z vrátek; prostřed ulice byl ještě ten nedokončený a nepochopitelný rádeček kroků — Po druhém chodníku se blížil strážník.

„Mimro,“ zavolal komisař, „máte něco nového?“

Strážník Mimra zasalutoval. „Celkem nic, pane komisaři,“ hlásil. „Tamhle v čísle sedmnáct mňoukala venku kočka; tak jsem na ně zazvonil, aby ji pustili domů. V čísle

devět neměli zavřená vrátká. Na rohu rozkopali ulici a nedali tam červenou lucernu, a u hokynáře Maršika se na jedné straně uvolnila vývěsní tabule; budou to muset ráno sundat, aby to někomu nespadlo na hlavu.“

„To je všechno?“

„To je všechno,“ minil strážník Mimra. „Ráno se budou muset sypat chodníky, aby si někdo nezlamil nohu; mělo by se v šest hodin všude zazvonit —“

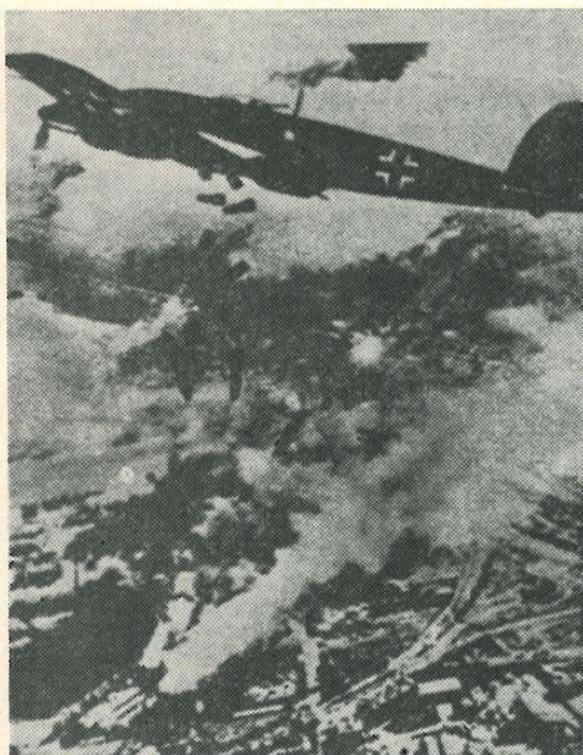
„Tak je dobře,“ řekl komisař Bartošek. „Dobrou noc!“

Pan Rybka se ještě jednou ohlédl po těch šlépějích, jež vedly do neznáma. Ale tam, kde byla poslední šlépěj, byly teď dva důkladné otisky služebních bot strážníka Mimry; a odtud pokračovaly ty široké šlápoty pravidelnou a jasnou řádkou dál.

„Zaplat Pánbüh,“ oddychl si pan Rybka a šel spát.

Predvojnová Marszałkowska ulica vo Varšave.

Zo vzduchu útočilo na Varšavu 400 nemeckých lietadiel.

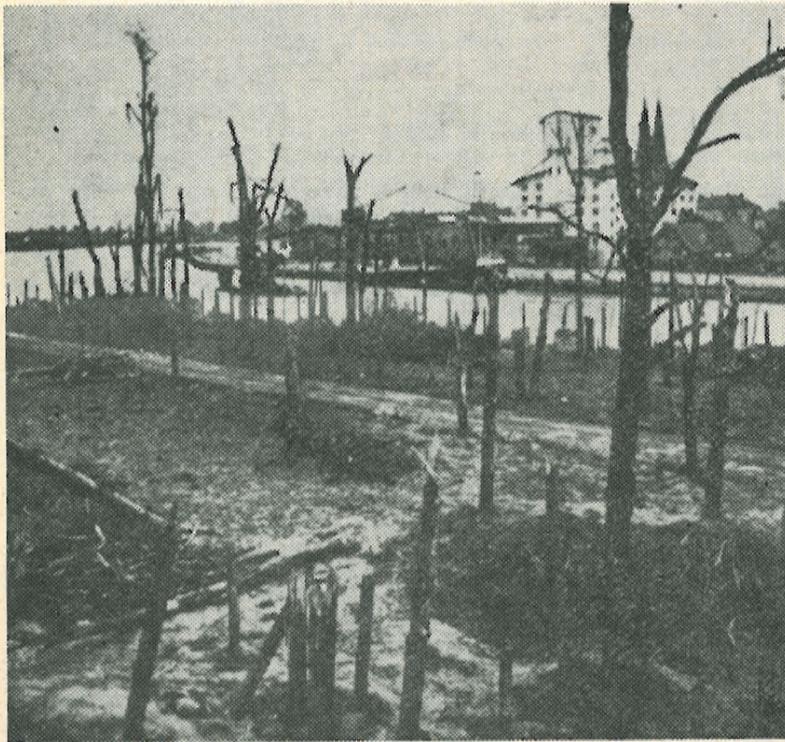

1. september 1939 — hitlerovski vojaci vylamujú poľskú hraničnú závoru.

Počas výhnania z Varšavy, ktorá nemeckým rozkazom bola odsúdená na zničenie.

Westerplatte — symbol boja do konca.

Prenásledovanie civilného obyvateľstva hitlerovským okupantom — všedný obrázok na uliciach poľských miest.

Hromadná poprava

Ničivé dielo

va poľského obyvateľstva na uliciach

ckých vatrelovcov.

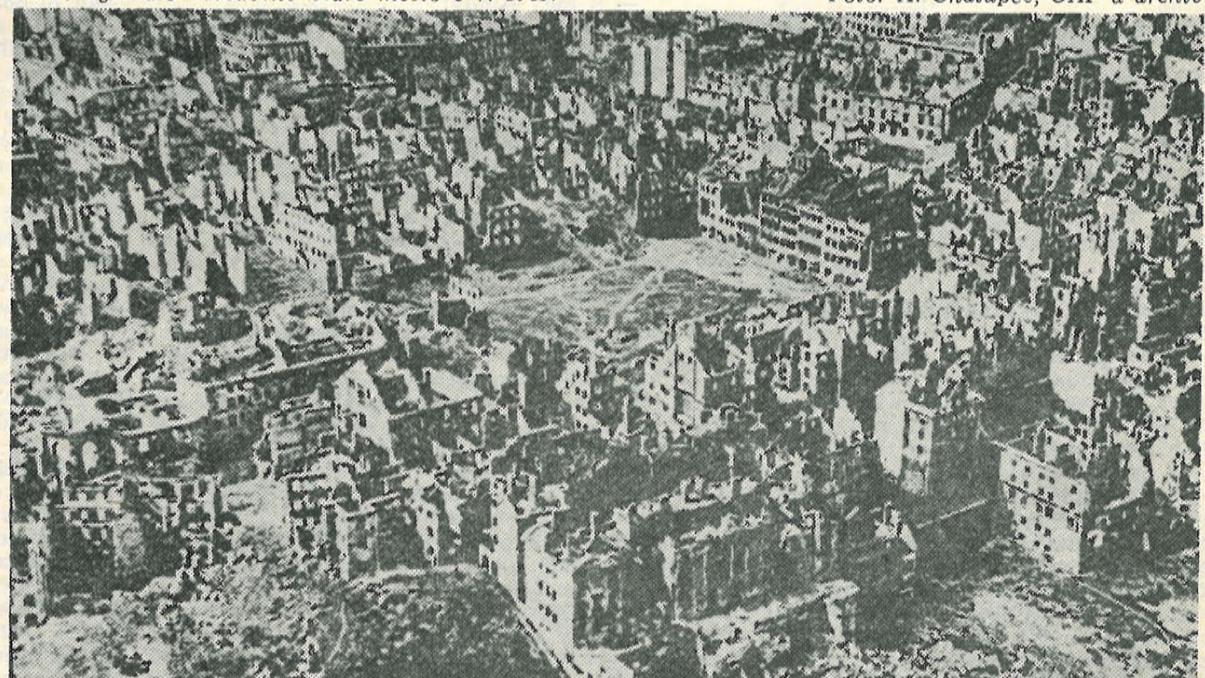

Za drôtom koncentračného tábora bolo 8,9 mil. väzňov, prežilo len 1,7 mil.

Oddiel Ludovej gardy (GL) počas akcie.

Takto výzeralo varšavské Staré mesto v r. 1945.

Poľski robotníci pracujúci na železničnej stanici v Solzgitter — hovoril podpis nemeckého fotoreportéra, ktorý asi biele pásy a čísla vymaľované na pleciach týchto „podľudí“ považoval za úplne samozrejmú vec.

Život na troskách zničenej Varšavy.

Foto: A. Chalupec, CAF a archív

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA

(15)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Vdovica Kristína Sroková sa vrátila domov a sadla si v tmavej izbe na lavičku pri okienku. Vyzerala cez sklo na temnejúcu sniežnú januárovú bielobu. Jej tuhé a pekné tridsaťročné telo premkol náhle chlad. A práve v tom chlade akoby jej bolo odrazu udrelo do hlavy vedomie otcovej smrti! Chlad, ktorý ju bol premkol, rovnako náhle zmizol a teraz ju zasa rozpalovala horúčava. Drala sa z nej pootvorenými ústami v podobe stonov a krátkych zvučných výkrikov. Pri plnom vedomí sa jej zdalo, že upadá do mŕtlob a hneď sa z nich aj preberá. Vzoprela sa tejto vlastnej slabosti a prekonala ju. Ak predtým chcela zakúriť, teraz len pristúpila k peci, otvorila dvierka, prehrabala sa smutná v tvári, ochabnutá v tele a s ubolenou hlavou v tlejúcich uhlíkoch, zhromaždila ich kutáčom na jednu kôpku a hodila na ne dve triesky.

Postála bezradne uprostred izby.

Āno, tak zriedka bol v tejto miestnosti otec! Ale teraz, keď si uvedomovala, že zomrel, chýbala jej jeho prítomnosť. Zdalo sa jej, že okrem neho sa vytratilo zo sveta ešte aj čosi viac. Akoby sa bola vyprázdnila nielen izba, kuchyňa, akoby chalupa ani nebola chalupou, akoby kdesi za jej chrbtom bolo zmizlo aj zopár kopcov, akoby bola zredla hora a ubudlo vody v potokoch a riebach. Zatackala sa do izby a pozrela na stoličky pod oblokmami. Tam sa v nevelkom rámku na ňu potichu usmieval z fotografie jej nebohý muž Matej Srok. Zobraza fotografiu do rúk a prudko si ju pritlačila na hrud.

— Ach, Matej, Matej, prečo si ma tu nechal samu?!

Zaúpela, vzdychla si, pobozkala obrázok a vrátila ho na staré miesto. Potom spustila ruku do záhadria, a keď ju pomaly a opatrne vytiahla, držala v nej zarámovanú fotografiu nebohého oca. Práve dnes ju nebadane ukradla vlastnej materi. Pozrela na oca, dotkla sa ukazovákom jeho čela, nosa i úst a operala ai túto fotografiu vedľa obrázka svojho muža. Civelala na obidve tváre. Otcova fotografia bola stará a otec, keď sa fotografoval, bol taký mladý ako jej muž Matej, keď umieral. Ti dvaja mŕtvii vedľa seba sa jei na chvíliku zdali ako rodni bratia. Pozrela na nich a napokon sa opäť usedavovo rozplakala. Oblečená sa pomkýnala bližšie a bližšie k posteli, na ktorú sa na koniec s usedavým pláčom natiahla.

V prími a chlade izby Kristína akoby stuhla. Cítila, ako sa jej zima všade dotýka, ale nechcelo sa jej ani pohnúť a prikryť sa prikrývkou, ani vkl'znuť pod perinu. Po chvíliku zadriemala. V polosne a driemotách sa jej na pár okamihov hmlišto zjavoval otec. Videla ho, raz ako berie do ruky pilku, hned ako sa rozháňa sekerou, alebo prehadzuje vidlami seno; ale vždy ho videla zboru alebo odzadu a nikdy, ani len na

chvíľočku sa jej nezjavila otcova tvár. Vzdychala vo sне, mrvila sa na perine i krútila až dovtedy, kým jej niečo fažké nepriťahlo hrud'. Zjobjkla, prebrala sa a roztvorila do široka vyjavené oči.

— To si ty? — vyhľko z nej.

— Prebrať som ťa chcel, — ťepol Julo Mitron a spustil jej z hrude širokú dlan.

— Bolelo to!

— Chcem ťa, hned...! zrúkol Julo Mitron a začal ju bozkávať.

— Nie! — povedala Kristína, odtisla od seba Julovu hlavu, sadla si a vstala.

Mitron sa prudko postavil, natiahol za ženou ruku, ale potom sa náhle rozhodol inak. Spustil ruku, sklonil hlavu. Kristína prešla z izby do kuchyne. Skrčila sa pri peci, dúchala do tlejúcej pahreby a prikladala na ňu najprv menšie a tenšie triesočky, ale keď sa oheň rozbujnel, rozravel a rozsvietil, aj plné, fažké a objemné polienka. Julo Mitron zastal najprv na prahu medzi kuchyňou a izbou, pozoroval jej úsporné, ale ladné pohyby, z ktorých k nemu preskakovala dráždivá pritulnosť; potom si prisadol na lavičku za stolom. Zahrmotal fažkým nábytkom, Kristína sa obzrela. Na chvíliku sa usmiala a sadla si k peci na triesky v truhličke.

— Dobre vieš, že nemôžem bez teba žiť, — povedal Mitron a nespúštal z Kristíny oči.

— Nevrav tak, máš svoju ženu, — povedala Kristína.

— Niechcem ju! Deti mi neporodila!

— Budú aj deti!

— S tou! Nikdy!

— Má ťa rada!

— Nechcem! Ju nechcem! Ja iba teba, Kristínska... Desať rokov iba na teba myslím a po tebe túžim... Keď si ťa zobral Matej, skoro som sa šiel obesíť...

— Veď si už bol ženatý!

— Práve preto! Kým si bola slobodná, mal som nádej... Ja viem, skoro som sa ženil a potom som bol na vojenčine. Keď som sa vrátil, dobre že som neonemel! Iba vtedy som zbadal, ako odrazu si vyrásnila... Banoval som za tebou každý večer! Už som si myslie, že si niečo urobím, a keď nie sebe, tak hoci žene, ale teba musím mať... A tu odrazu si sa vydávala za Mateja Sroka! Bratranec mi bol, to je pravda, ale bol by som ho najradšej zabil... Nehnevaj sa, ale keď ho v tej hore privalo drevu, až mi čosi hlubo vo vnútri kričalo: Tak ti treba, Matej Srok, tak ti treba, bratranec môj, nemal si mi ju prebrať! A iba keď zomrel, slza mi za ním vypadla.

Chvíliku ľľapo medzi vecami ticho.

— Odíd! — ozvala sa Kristína.

— Musel som ti to povedať!

— Dobre, ale teraz odíd!

— Aby si vedela, rozvediem sa, alebo hoc aj vlastnú ženu vyženiem, ale ty budeš moja!

Posledný januárový týždeň v tisíc deväťsto štvrtom roku boli také tuhé mrazy, že Martinovi Pichandovi zamrzlo na pôjde ríbezľové víno. V osudové ráno starý Martin Pichanda vstal včasne ako obvykle a keď sa obliekal, striasla ho zimnica. Vtedy mu prišlo na um uschované na pôjde ríbezľové víno, ktorý sa mienil zohriat. Ako sa prekvapil, keď zistil, že namiesto vína je vo fľašiach ľad. Odišiel teda naprázdno. Zašiel do maštale, kde ho čakalo ďalšie prekvapenie — medzi sliepkami šantil tchor. Martin ho šikovne zabil, ten však predtým mu stihol zahryznúť do ruky. Narychlo ju obviazal a začal krímiť dobytok. Čoskoro vstal aj Samo a poslal otca zohriat sa do izby a sám začal rúbať drevo. Martinovi však víno nedaval pokoja. Zašiel teda ešte raz na pôjd a keď otváral fľašu, ta mu vypadla a rozbiila sa. Starý Pichanda prikľakol a začal ho naberať do úst, cmúlať a potom aj hltat. Zrazu mu niečo ostré uviazlo v krku. Nemohol otvoriť usta. Zahmlilo sa mu pred očami, zatackal sa a padol. V kuchyni, kde ostatná rodina raňajkovala, počuli iba tlmený buchot. Keď nazreli na pôjd, našli už starcovu míťvolu, ktorú nie bez ťažkosti prenesli do izby.

Julo Mitron prudko mykol stolom, odhodil ho na pol metra pred seba a dvoma dlhými skokmi sa ocitol za dverami kuchyne, ktorými buchol tak, že skoro vyleteli z párov.

Kristína pobehola ku dverám, akoby ich chcela zachytiť, ale jednak nastačila dobehnut a potom zvuk, ktorý dvere vydali pri prudkom zavretí, ju priklincovali k podlahe. Pozerala na dvere, za ktorými zmizol Mitron. Akoby ich chcela presvetiť a previdieť. Všimla si, ako prudko sa rozhorel oheň v peci, a vtedy sa z ničoho nič rútosivo rozplakala.

Matilda prestala skuvinať náhle, akoby ju bol zahanbil vlastný pláč. Lútos nad sebou sa kdeši stratila až slzy sa jej prestali tisnúť do očí a odrazu jej bolo ľahko, skoro veselo. Pozerala sa mimovoľne do zrkadla, a keď uvidela svoje uplakané a červené oči, len sa začudovane usmiala. Odrazu jej na níčom nezáležalo. Odrazu jej bolo všetko jedno, a keby sa hned teraz stali aj tisíckrát horšie veci, ani troška by sa jej to nebolo dotklo. Keby jej pred očami zhorel vlastný dom, keby pred ňou pukla naširoko zem, keby sa prepadla rieka, či na záhrade vyrásnila hora, len by bola ľahostajne mykla plecom a povedala celkom bez záujmu: „No a čo??“

Ale keď si dlhšie posedela na jednom mieste, keď sa jej do myse začali vracať všetky smutné spomienky, pocítila odrazu, ako ju opäť zaplavuje rútosť.

Vstala a umyla si oči i tvár.

Namočila si vlasy a hustým kosteným hrebienkom sa učesala.

Vrzlo v pitvore.

— Žeby sa vracal Julo?! — zaplavila ju nedokávavú radosť.

Ustrnula, všetko v nej opäť skríklo, zhíklo.

Ale v kuchynských dverách sa zjavila mat. Ani sa nepozdravila, len sa obzrela po miestnosti a hned sa šuchla za stôl. Sadla si na kraj lavičky.

— Sama? — opäčila mat.

— Sama! — vzdychla si Matilda.

— Ej, ved si ty len sprostaňa sprostá! — oborila sa mat na dečeru. Prudko vyskočila z miesta a náhlivo, akoby ju hnala zlost, pobeholi do stredu miestnosti. — Vari nevieš, kde ti chodí, kde sa ti túla?

— Nieviem! — odvrla Matilda.

— Tak ona nevie! — zalomila rukami mat.

— Vy vari viete?

— Všetci to vedia, ty totka hlúpa!

— Ja za ním do krémky nepolezim!

— Keby len do krémky! — prevrátila mat oči k povale a potom zrúkla prísne na dcérku: — Ku Kristíne chodí!

Dečera na chvíľu onemala. Hned však ľahostajne mykla plecom.

Kresba: Areta Fedaková

— Chodil tam už vtedy, keď žil Matej!
— A prečo chodil? — dobiedzala mať.
— Boli bratranci!
— Hej, boli! — prikývla mať. — Ale či preto chodil?
— A ja viem?!
— Dobre ty vieš! Len si sprostaňa sprostá! Tak je to...!

Matilda sa odrazu rozplakala.
Plakala lútostivo, srdcervúco, nahlas.
Nehanbila sa matky a tá ju vôbec nechláholila, neutešovala, len na ňu mrzko zazerala.
— Tak čo mám robiť, čo?! — zaúpela Matilda.
— Na niečo prídeš! — povedala mať a pošla k dverám. — Ale ja by som to tak nenechala! Hned teraz by som išla za nim a za pačesy by som ho od nej vytiahla. Keď hanba, nech hanba! Uvidíme, kto sa bude hanbiť viac!

Skrútila sa a vyšla.
Matilda sa odrazu utišila.
Opäť si umyla oči a tvár a potom sa skumavo pozrela do zrkadla. Hodila na seba sveter, na hlavu teplú vlnenú šatku. Zababušila sa do nej až po nos.

Vyšla z domu, primkla.
Najprv sa veľmi náhlila, na kuse aj pobehla, ale neskôr, keď sa priblížila ku Kristíne, chalupe, spomalila. Obišla chalupu a zastala pri dverách.

Pomaly, len pomaly sa odhodlala.
Ale keď stlačila kľučku a ocitila sa v tmavom pitvore, už neváhala.

Doširoka otvorila dvere, plná zlosti.

Chcela kričať, revať, chcela sa biť, chcela mlátiť okolo seba hlava-nehlava, ale keď zastala zoči-voči osamej vдовici Kristíne, odrazu v nej pohasla všetka sila.

— Kde je? — zmohla sa na tichú otázku.
— Kto? — spýtala sa Kristína.

— Môj muž!
— Tvoj muž?

— Ty ho skrývaš! Ty si ho ukryla! — zjačala odrazu smelšie Matilda.

— Hľadaj! — roztrvorila Kristína náruč i susedné dvere dokorán.

Matilda sa zarazila, ale do izby nazrela. Ovanulo ju prítmie a chlad.

Vrátila sa do kuchyne a fažko si sadla k stolu. Zúfalo zapálila ruky, prosebne skrivila tvár a začala ponížene molestovať:

— Vrát mi muža, Kristína! Vrát mi ho!
— Nemám ti čo vracať, nič som ti nezobrala! — odvrkla jej Kristína.

Matilda sa odrazu spamätlala.
Prestala smokliť, prestala sa zzierat i žuhriť pred cudzími očami, vyskočila a opäť si sadla, až jej pod ľahkým telom zaprasťala lavica. Tresla pástou po stole a zase vstala.

— Tak ty takto?! — vrhla Kristíne do tváre.

— Ako počuješ!

— Ty cundra, ty mrícha! — zvrieskla. — Akože ma vidíš, dobre neobídeš!

— Cože mi spravíš? — zasmiala sa Kristína povýšene, hrdo.

— Salajkou ti oči vypálím, tvár zohavím!

— Len skús!

— Vlasy ti vyšklbem, uši odrežem, nos polámam, do huby ti líhu nalejem a zadusim ta, zadusim... — vyhrážala sa Matilda.

Potom sa len odrazu skrútila a vybehlá.

Na Kristínu až teraz dočahla všetka tá slubovaná hrôza. Cúvila odo dverí, až sa chrbotom dotkla pece. Teplo na ňu sálalo, ale ho nepocítila. Precitla iba vtedy, keď sa paleom dotkla horúcej platne a popálila sa. Mimovoľne si strčila do úst, poslinila ho a potom naď fukala.

A odrazu sa z páse zlomila. Mužova i otca smrť i terajšie trápenia ju zrazili na kolenná. Podklakla, zastonala a zosypala sa k peci.

Ked' sa prebrala z mŕtlob, kriesil ju a držal v náručí brat Samo.

— Už je dobre?

Prikývla.

— Vody?

Odmietla.

— Prišiel som, — začal Samo, — či ti reku dreva netreba rozrúbať, a ty takto! Hrob som otcovi vykopal.

Usmiala sa trpko na brata a pohodlnejšie sa posadila. Už prišla celkom k sebe, aj farba do líc sa jej vrátila.

— Co sa ti stalo?

— Veľa kúrim, mdlo mi prišlo! — klapala.

— Iba preto?

— Preto!

— Viem všetko! — povedal väzne Samo.

— Veľa si toho na seba berieš, Kristínska! — Akože veľa? — začudovala sa. — Ved si nič neberiem! Sama som! Jedna! Cože ja už môžem? Niesť svoj kríž, na to ešte stačím!

— Ja o koze, ty o voze! — usmial sa Samo.

— Tak povedz priamo!

— Dobre ty vieš! Môžeš sa vyhovárať, koľko chceš!

— A možno neviem!

— Ba veru vieš!

— Vrav, čo máš proti mne!

— Jula Mitrona k sebe pripúšťa!

— Sám chodí!

— Tak ho vyžen!

— Ved mi je rodina!

— Nerob sa sprostou! — naduril sa Samo.

— Ty sa nádejaš, že sa rozide s Matildou a že si ťa vezme za ženu?! To nikdy neurobí... Musel by sa vzdať dvoch tretín poľa, ktoré s Matildou vyženil... Ver mi, nikdy si to nezoberie!

— Ja ani nechcem! — povedala Kristína. — Obidvaja si tažko vzdychli.

— Nebudež čaju? — opáčila po dlhšej chvíli Kristína.

— Daj!

Vliala mu do hrnčeka a podala bez cukru. Chlipal ho zamyslene, hľadel na ňu a ona civela na neho od pece.

Potom sa ozval rázne, ale potichu:

— Vydráma sa znova!

— Čo to táraš? — zľakla sa Kristína.

— Zoberieš si Franca Kuliša!

Priskočila k nemu, chytala ho za ruky.

— Zbláznil si sa?! — šepla úpenivo.

— Čo vratíš, to aj spravíš!

— Nikdy! — odmieta Kristína.

— Ešte mi budeš d'akováť! — vstal Samo a začal sa poberať.

— Vyvediem niečo také...! — skríkla. — Hanbiť sa budeš!

— Rozmary! — hlesol veselo a vyšiel.

POKRAČOVANIE V BUDÚCOM ČÍSLE

SLOVÁCI VO VARŠAVSKOM PÓVSTANI

POKRAČOVANIE ZO STR. 12

V dňoch 4.—5.8. zaútočili nemecké tanky pozdĺž Czerniakowskej ulice, ktorý bol odrazený hlavne výpadom družstva podpráporčíka Szaryho z čety 1140.

Okolo 10.08 čata 535 obsadzuje čínskou BGK medzi ulicami Fabrycznou a Przemysłowou, upevňuje ich a odráža celý rad hitlerovských útokov z gymnázia s. Batoryho. V tom čase bojuje spolu s ďalšou družstvo AL por. Sasa (J. Jaworski), vydelené z osádky továrne Blaszanka.

Takto stáv trval do 20.08., keď na rozkaz veliteľa praporu kapitána Tura (Z. Specylak) čatu prestalovali do zákopov na ul. Solec pri Mäčnej ulici. Vtedy čata chránila Cypel Czerniakowski (zarastený v tom čase husto vrbinou, kadiaľ sa úzkymi cestičkami prešmykali vojaci na svoje stanovištia), cez ktorý viedla cesta spojok varšavského a hlavného veliteľstva AL (LA) na Prahu, obsadenú ešte nemeckými oddielmi.

Čata nemala pokoja, keďže ju rozkazmi veliteľstva prehadzovali na pomoc iným oddielom. Bojovala na Lazienkowskej ulici (kostol p. Márie čenstochovskej) v czerniakowskom prístave, na Przemysłowej ulici a Blaszanke.

Situácia sa zo dňa na deň zhoršovala hoci na Horný Czerniaków prišla skupina pluk. Radešlava (J. Mazurkiewicza), ktorý tuná prevzal celé velenie. Nepriateľ nás vytlačoval z našich pozícii. Postihujú nás priame straty: ranení sú major Kryska (Z. Netzer), veliteľ czerniakowskej skupiny a veliteľ praporu (v ktorom bojovala čata Slovákov) kapitán Tur. Velenie prevzal por. Janek (J. Kotowicz), ktorý zahynul 11.08. Vtedy ešte oddiely bránili ul. Lazienkowskú a Rozbrat, a až v noci dňa 14.09. sa stiahli. Nemci obsadili pozicie po Fabrycznú ulici a odrezali čatu 535 od povstaleckých stanovišť Zagórnej ulice. Napriek pomoci (sekcia Lahákových guľometov od kpt. Tuma — T. Budza-

V PREDVEČER 40. výročia vypuknutia Varšavského povstania odhalili na Zagórnej ulici na Czerniakowe pamätnú tabuľu, na ktorej sú uvedené všetky povstalecké jednotky bojujúce v tejto časti mestá, v tom aj Čata 535 Slovákov. Foto: CAF

nowského, ktorý prevzal velenie nad praporom, čata nemohla udržať Cypel Czerniakowski, cez ktorý nepriateľ prenikol až k Zagórnej ulici a obsadiť budovu klubu Syrena.

V tejto situácii bola čata nútená stiahnuť sa na Zagórnu ulicu, kde bojovala o každé poschodie v domoch č. 6 a 8. Tieto pozície udržala. 16.09. sa začala preprava Poľskej Ludovej armády a spoločné akcie proti nepriateľovi. Poslednú etapu bojov čaty 535 tvoria ulice Zagórná, Idzikowského a Solec.

Straty čaty v bojoch dosiahli 70% stavu. Jej vojaci hynuli v Strede mesta, na Mokotówe a Hornom Czerniakowem.

Z Czerniakowského predmostia sa veliteľovi čaty podporučíkovi Stankovi podarilo za pomoc ženistov PLA a za súhlasom dr. Pomperovej lekárky 9. pešieho pluku pre-

praviť 11 ranených na Sasku Kępu. Niektorí z nich sa neskôr zúčastnili ďalších bojov za slobodu v radoch PLA.

Cata 535 mala vo svojich radoch predstaviteľov rôznych národností. Boli medzi nimi: Poliaci, Slováci, Gruzinci, Armenci, Azarbejdžanci.

Preliali krv v boji za slobodu.

MIROSLAW IRINGH

40. VÝROČIE OSLOBODENIA PRAGI

Vzhľadom na bližiacu sa sovietsku ofenzívnu v pravobrežnej štvrti Varšavy — Prague Nemci založili silné predmostie, ktoré znamenalo stále ohrozenie pre sovietske vojská. Udržaním tohto územia nepriateľ vo veľkej miere znemožňoval polským a sovietskym vojskám zorganizovať pomoc bojujúcej Varšave. Zasa pre Nemcov úporná obrana pražského predmostia znamenala jednu z nevyhnutných podmienok ochrany varšavského obranného uzla, ktorý bol dôležitým operačným objektom na strategickom smere Varšava—Berlín.

Pražskou operáciou sa začali priame boje polských ozbrojených síl o Varšavu. Pôsobili v rámci 47. sovietskej armády a mali jednu pešiu divíziu T. Kościuszku, jednotky I. brigády Hrdinov Westerplatte a I. miestanej letecteckej divízie. Poľski vojaci útočili v tažkom teréne, v ktorom nepriateľ vopred pripravil celý obranný systém.

Útok, ktorý predchádzal výzvadné akcie, začal 10. septembra 1944. Počas trojdňových bojov 1. pešia divízia zdolala obranu nepriateľa. Poliaci oslobodili Anin, Glinki, Kawęczyn a Koziu Góru. 13. septembra odrali značky na Utrate silný protitok nemeckej 19. obrannej divízie, priblížili sa k Stalowej, Szwedzkej a Wilenskej ulici a ovládli Štvrt Grochów. 14. septembra 1. pešia divízia Tadeusza Kościuszku v súčinnosti so zväzmi 125. zboru sovietskej armády došla do stredu Štvrti Praga. Vo včasných ranných hodinách 15. septembra 1944 bola celá Štvrt Praga oslobodená.

KRONIKA

Na pozvanie výbavca ČSSR vo Varšave Jindřicha Řehořka sa 19. decembra 1979 uskutočnilo priateľské stretnutie, počas ktorého výbavca ČSSR odovzdal redakcii Života Zlatú medailu so stužkou a red. M. Kaškiewiczu Striebornú medailu so stužkou Československej spoločnosti pre medzinárodné styky ako vyznamenanie za zásluhy o rozvoj priateľstva a spolupráce medzi PLR a ČSSR (1/80, str. 2).

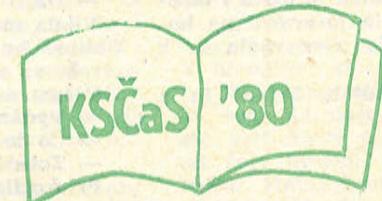
istý deň pre mládež štefanskú veselicu (2/80, str. 11).

odmeny a Dedo Mráz všetkým deľom tradičné darčeky (3/80, str. 11).

viedlo v Malej Lipnici a Hornej Zubrici dve hry: pre deti rozprávku Maškrtníci a pre dospelej hru Dva tucty červených ruží (4/80, str. 11).

Výbor MS KSČaS v Novej Belej usporiadal 31. decembra 1979 v klubovni krajský silvestrovský večierok, na ktorý pozval o.i. najstarších členov MS, narodených pred r. 1920. Počas podujatia, ktorého sa zúčastnilo ok. 100 osôb, sa prítomní pri tradičnej obľátke prijeme zabavili a obzreli si krátky kultúrny program (2/80, str. 11).

Krajania zo Zelova spolu s ostatnými obyvateľmi dôstojne oslavili 18. januára 1980 35. výročie oslobodenia svojho mesta. Na slávnostnom mitingu OV KSČaS v Zelove reprezentovali krajania Gustav Dedeček, Irena Nováková a Olga Kimmerová, ktorí položili pri pamätníku T. Kościuszku kyticu kvetov (3/80, str. 10).

12. januára 1980 v základnej škole v Dolnej Zubrici zorganizovali pre deti novoročný stromček, počas ktorého predsedza MS KSČaS E. Kott odovzdal v medenej redakčnej rady 28 účastníkom kresliarskej súťaže Života vecné

V Krakove sa 20. januára 1980 konalo prvé zasadanie predsedníctva ÚV KSČaS, venované o.i. realizácii uznesení VI. zjazdu našej Spoločnosti a účasti KSČaS v kampani pred VIII. zjazdom PZRS (2/80, str. 2).

Ochotnícke divadlo Elektrón z Námestova zavítalo na Oravu a v dňoch 26. a 27. januára pred-

V rámci pohraničnej spolupráce s okresom Dolný Kubín výbor MS KSČaS a dychovka z Krempach boli 15. februára 1980 na recipročnej návštive v Novoti. Počas priateľského posedenia v tamojšom kultúrnom dome besedovali o ďalšom rozšírení vzájomnej spolupráce a kultúrnej výmeny (4/80, str. 7).

Tri súbory našej Spoločnosti — z MS KSČaS v Novej Belej, Ne-

ŽIVOT

V KAŽDEJ KRAJANSKEJ RODINE

Všetkým krajankám, krajanom a doručovateľom oznamujeme, že iba do 10. novembra t.r. možno predplatiť Život na rok 1985. Pre tých, čo budú zbierať predplatné na Život, vypisujeme našu tradičnú súťaž. Podmienky súťaže sú také isté ako vlny.

Predplatné pre odberateľov v Poľsku — 96 zł ročne, — vplácame výlučne na poštovom úrade buď miestnemu doručovateľovi. Predplatné pre odberateľov v zahraničí — 144 zł ročne — posielame zvláštnou poukážkou na adresu: RSW „Prasa-Książka-Ruch“, Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Twarda 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-1.

Zároveň oznamujeme, že každý čitateľ a priaznivec nášho časopisu, ktorý získa dodatočne nových predplatiteľov Života, može vyžrebovať zvláštnu hodnotnú cenu nezávisle od tradičnej súťaže. Stačí, keď pošlete do redakcie ústřížok z pošty o vplatení predplatného na 1985.

KURZ UČITEĽOV SLOVENČINY

Už po sedemnásťty raz sa na Slovensku konal letný kurz slovenského jazyka pre učiteľov zo zahraničia. Kurz každoročne organizuje na základe medzištátnej dohody Ústredný ústav pre ďalšie vzdelávania učiteľov za spoluúčasti ministerstva školstva v Bratislave.

V tomto roku kurz sa uskutočnil v dňoch od 2. do 15. júla v Bratislavе. Zúčastnilo sa ho 70 poslucháčov väčšinou učiteľov vyučujúcich slovenský jazyk, nie-

koľko riaditeľov škôl a školských inšpektorov z troch krajín: z Poľska — 25 poslucháčov, z Maďarska — 35 a Juhoslávia — 10 poslucháčov.

Vedúcou kurzu bola Ph. Dr. Božena Svihanová CSc. V programe kurzu boli predovšetkým prednášky, lektorské cvičenia, ale aj krátke exkurzie a vlastivedný zájazd. Na prednáškach sme si vypočuli materiál z jazykovedy, literatúry a metodiky vyučovania, ktorý sme potom analyzovali a spracúvali na lektorských cvičeniach. Zasa počas exkurzií sme spoznávali historické a kultúrne pamätiadlosti mesta Bratislavу. Kulminačným podujatím nášho kurzu bol celodený vlastivedný zájazd do Mikulčíc, Baltic a Ledníc.

V Mikulčiciach sme si pozerali pamiatky po našich predkov, ktorí tuná žili v období Veľkomoravskej ríše v VIII.–X. storočí. Je to areál s plochou 52 ha, na ktorom sa zachovali základy stavieb zo spomínaného obdobia, dôkaz kultúrnej vyspelosti našich praotcov. Hlboko nám utkveli v pamäti slová o úsilí našich predkov pre vytvorenie štátnosti. Tuná sme si uvedomili, že dejiny Slovákov siahajú až sem. Z pozoruhodnejších pamiatok hlboko na mňa zaposobila najmä kamenná tabuľa, na ktorej Bulhari napísali, že uznavajú Cyrila a Metoda za otcov svojho pisomníctva a kultúry. Každoročne tu prichádzajú bulharská delegácia, aby uctila pamäť týchto veľkých mužov.

V Balticiach sme si pozreli pamiatky spojené so životom Moravy z čias útlaku a nadvlády. Návštevou Ledníca sme získali poznatky o prírode, najmä o bohatom rastlinstve z celého sveta.

Takto obohatení o nové vedomosti, poznatky, skúsenosti a nové zájazdy sme sa 15. júla vrátili domov, k svojim najbližším. Všetci poslucháči toho ročného letného kurzu slovenského jazyka budú dvojtýždňový pobyt na Slovensku spomínať len v dobrom.

JAN HALAČ

MALÁ LIPNICA

22. júla t.r. sme oslavili 40. výročie ľudového Poľska. Pri príležitosti tohto významného sviatku sa v Malej Lipnici konali hasičské preteky o pohár predsedu Gminného zväzu hasičských zborov. Zúčastnili sa ich všetky hasičské zbyz z Jabloneckej gminy a súťažili vo dvoch kategóriach — „S“ a „M“. Všetky zbyz zápolili v troch súťažiach: na prekážkovej dráhe, v hasičskej zdatnosti a výcviku.

EUGEN KOTT

Miestna skupina KSČaS v Krempachoch zorganizovala na Turice 25. mája tradičné ohrávanie májov. Pri tejto príležitosti sa zároveň konali cyklistické preteky na trati Krempachy—Fridman—Krempachy a volejbalový zápas s družstvom Durština (6/80, str. 11).

V Krakove sa 1. júna 1980 konalo zasadanie predsedníctva ÚV KSČaS, ktoré vysoko zhodnotilo návštevu veľvyslanca ČSSR Jindřicha Řehořka v Zelove, schváliло pracovný plán Spoločnosti do konca roka 1980, program osláv 35. výročia oslobodenia ČSSR, zhodnotilo spoluprácu s

Ohrávanie májov v Krempachoch.

decia a Kacvinе sa zúčastnili v dňoch 16.–17. februára 1980 tradičného podujatia Spišská zima. Každý z nich získal odmenu 2000 zł. V súťaži ľudových rozpráváčov pekný úspech dosiahol kr. Augustin Bryja, ktorý suverenne obsadil prvé miesto (4/80, str. 9).

*
21. februára 1980 sa v Krempachoch konala členská schôdza miestnej skupiny KSČaS, na ktorej krajania rozhodli, že na miesto folklórneho súboru MS, ktorý sa rozpadol, založia detský súbor (4/80, str. 11).

*
V rekreačnom stredisku závodu Tesla na Orave v Ústi nad priečinou sa v dňoch od 25. februára do 9. marca 1980 konal choreografický kurz pre organizátorov a inštruktorov folklórnych súborov, ktorého sa za našu Spoločnosť zúčastnili: Anna Mačičáková z Jurgova, Ján Majerčák z Novej Belej, František Surma z Krempach a František Soltýs z Vyšných Lapšov (3/80, str. 10).

*
Výbor MS KSČaS v Harkabuze zorganizoval 14. marca rodičovskú schôdzku, na ktorej sa diskutovalo o obnovení vyučovania slovenského jazyka v miestnej základnej škole (6/80, str. 11).

Prvé miesto v kategórii „S“ obsadil hasičský zbor z Malej Lipnice a už po druhýkrát obdržal putovny pohár. Druhé miesto si vybojovali hasiči z Podvilk, tretie zbor z Veľkej Lipnice (Murovanica) a štvrté hasiči z Jablonky.

Zasa v kategórii „M“ prvé miesto získala Veľká Lipnica (centrum), a prevzala putovny pohár od hasičského zboru z Dolnej Zubrice, ktorý zvíťazil v min. roku a tento rok obsadil „iba“ druhé miesto. Dolnozubrčtí hasiči sa však nemusia hambit, vedľ Lipničania nás predbehli iba v jednej súťaži, ale aj tak si prisľúbili vynaložiť všetko úsilie, aby sa na budúci rok pohár vrátil opäť do Dolnej Zubrice.

Co však bolo v týchto pretekoch najdôležitejšie? Zdá sa mi, že predovšetkým veľké nadšenie všetkých hasičov a ich chut sútažiť, veľký počet divákov a na koniec vynikajúca organizácia a športové ovzdušie počas celých pretekov. Je to zásluha pre všetkých domáceho hasičského zboru z Malej Lipnice a najmä jeho veliteľa G. Vojtycka a Adamčíka. Nad zdarným priebehom pretekov bdeli aj veliteľ Gminného zväzu hasičských zborov A. Grobarčík a predseda Chrzačík. Naša vďaka patrí aj riaditeľovi školy v Malej Lipnici Paždžiorovi a iným, ktorí pomáhali rozhodovať a viesť preteky.

Po celý čas trvania toho podujatia súťažiacim sprievianoval čas súbor MS KCŠaS z Malej Lipnice pod vedením Viktória Smrečákovéj a hudobná kapela pod vedením E. Kobroňa, ktorá vystúpila s pekné melódie a mládenec a devy vyspevali prekrásne ľudové piesne. Teda je to aj ich zásluha, že všetci hasiči sa v Malej Lipnici cítili výborne. Nie div, že sa nám ani nechcelo vraciať domov z tohto prekážkovej dráhe, v hasičskej zdatnosti a výcviku.

EUGEN KOTT

Je lepšie, ale...

POKRAČOVANIE ZO STR. 2

sobovaním vidieka a poľnohospodárstva vodou, ako aj zaistenie podmienok podporujúcich zväčšovanie vkladu vidieckeho obyvateľstva do výstavby vodných zariadení;

• zaistenie v programe plánovaného podielu investícii realizovaných v poľnohospodárstve a hospodárení s potravinami v celku investičných nákladov v rokoch 1985—1990. Predmetom mimoriadnej starostlivosti mala by byť termínová realizácia investičných úloh zahrnutých v centrálnom pláne;

• ďalšie prispôsobenie finančných nástrojov a úverovej politiky potrebám a špecifické hospodárenia podnikov pôsobiacich v komplexe hospodárenia s potravinami, ako aj zdokonaľovanie zásad tvorenia cien a bežnej cenovej politiky;

• predloženie projektov zákonov týkajúcich sa pestovania rastlín a semenárstva, chovu zvierat, vnútrozemského rybárskeho hospodárstva, ako aj zákona o krmovinách a kontraktácii poľnohospodárskych výrobkov do Sejmu.

• intenzifikáciu hospodárskej a vedecko-technickej spolupráce v oblasti poľnohospodárstva a hospodárenia s potravinami so Sovietskym zväzom a ostatnými krajinami RVHP.

Vcelku — je nevyhnutné vzájomné spojenie všetkých programových a dlhodobých podujatí so súčasne diskutovaným programom. Čiže, v najbližšom období je nutné uskutočnenie takej korektúry úloh, aby realizácia programu prebiehala harmonickým spôsobom a plnenie jednotlivých úloh prispievalo k úspechu v dosahovaní konečného cieľa — potravinárskej sebestačnosti.

ZBIGNIEW RUTA

Na čo treba pamätať...

... v októbri. Treba končiť zber zemiakov. Avšak pred ich uschováním na zimu by sa mali vypočíti v teplote nad 10° C. Pod okopaniny treba orať podľa možnosti čo najhlbšie. Netreba sa báť vyorávania tufu. Keď sa ho vyorie 10—15 percent, plochy pozemku, okopaninam to nezaškodi. Pod jariny môže byť orba plytšia. Treba orať, keď je pôda vlhká.

NA GAZDOVSTVE

Silážujeme všetky zelené krmivá, lístie, a odpady potravinárskeho priemyslu. Pre zlepšenie kvality silážnych krmovín, treba štavy, ktoré obvykle zo zeleného

krmiva vytekajú, zadržať pridaním pliev a sečky. Dno silážnej jamy je treba hrubšie vystelat jarinovou slamou. Do silážovaného krmiva, ktoré obsahuje príliš veľa vody, pridávame ľahko suchej masy, aby v jeho celkovom objeme voda nepredstavovala priemerne viac ako 60 percent. Zelené krmivá sa lepšie silažujú, keď obsahujú menej vody.

Zemiaky postihnuté nákažou alebo inými chorobami rady hnieždujú, preto ich treba bezpodmienečne zapariť a silážovať najlepšie s prímesom zelenej masy, surovej mrkví, alebo iných rastlín. Pred uskladnením na zimu, zemiaky treba vytriediť.

Dolnokubinskym okresom, prijalo opatrenia zamerané na rozvoj výuky slovenčiny na školách a za týmto účelom zvolilo pri ÚV KSČaS osvetovú komisiu (6/80, str. 3).

Kapela Vengrínovcov z MS KSČaS v Prívarovke sa zúčastnila podujatia Oravská jar, ktorá sa konala v dňoch 21.—22. júna v Hornej Zubrici a Jablonke (7/80, str. 3).

Do zelova zavítala 25. júna 1980 skupina pionierov — deti pracovníkov československého veľvyslanectva a ďalších zastupiteľských úradov vo Varšave. Pri tejto príležitosti radcovia veľvyslanectva ČSSR Mikuláš Valentovič a František Motýčka odovzdali dar pre OV KSČaS — premietací prístroj, knihy a obrázkové materiály (8/80, str. 11).

6. mája sa v Krempachoch konala recitačná súťaž, na ktorej

sa zúčastnilo 19 žiakov z Novej Belej, Krempach, Nedece, Kacviná, Vyšných Lapšov a Repísk (8/80, str. 12).

V rámci kultúrnej výmeny medzi našou Spoločnosťou a Dolnokubinskym okresom 21. júna prišli na pohostinné vystúpenie do Veľkej Lipnice a Chyžného divadelného krúžka zo Zubrohľavy a hudobnej skupiny z Rabčíc (7/80, str. 16).

Na pozvanie Československého ústavu zahraničného boli v dňoch 25.—30. júna 1980 na československej spartakiáde v Prahe predsedá ÚV KSČaS Adam Chalupec a člen ÚV Zenon Jersák (8/80, str. 8—9).

Folklórny súbor MS KSČaS z Nedece a ľudová kapela z Novej Belej sa v dňoch 28.—29. júna zúčastnili Letných mierových slávností československo-sovietskej družby spojených s Medzinárodným dňom druhovníctva na Oravskej priehrade (7/80, str. 10).

NA LÚKACH A PASTVINÁCH

Trávu posilníme najmä organickým hnojením. Počas dažďa možno hnojiť tak tiež močovkou, alebo prikrývaním trávy zemakovou vňatou, ako aj tenkou vrstvou hnoja.

DOBÝTOK

V tomto mesiaci možno ešte pásť, ale počas sĺnečných nie príliš chladných dní na suchých pastvinách. V októbri treba už dobytok prikrmoval okopaninami, alebo silážnym krmivom. Naďalej zbierame krmivo na zimu. Mali by sme dbať na to, aby cez zimu každý kus dobytka mal zaistené 4—5 kg sena denne, také isté množstvo slamy a 10 kg zemiakov alebo mrkví. Na dospeľý kus dobytka plánujeme 10—40 kg silážného krmiva denne v závislosti od druhu krmiva a dojivosti krav.

OSÍPANE

V októbri sa obvykle po druhýkrát prasia prasnice. Malé prasce musia mať vhodnú teplotu, ktorú najlepšie zaistí žiaric. Treba taktiež pamätať na podávanie čistej vody.

Musíme sa usilovať zasilávať všetky zemiaky, ktoré sú určené na krmivo. Zasilávané zemiaky uskladňujeme v silážnych betonových jamách, alebo v obyčajnej jame vystlané foliou. Odporúča sa obohatiť zemiakovú siláž bielkovinou, pridaním zeleného krmiva z lucerny, alebo dáteliny a pokial je možné repkovým šrotom.

OVCE

Na jeseň možno pásť ovce na zemiačiskách, ale treba dávať pozor, aby nežrali vŕňať. Pred vyháňaním oviec na pastvinu dávame im slamu. Pre ovce, ktoré ešte nie sú oplođnené, organizujeme opäťovné krytie.

Pri príležitosti stého výročia slovenského vysílača sa na pozvanie Matice slovenskej zúčastnili medzinárodnej vedeckej konferencie v Bratislavе (1. júla 1980) zástupcovia našej Spoločnosti — Adam Chalupec a Augustín Andrašák (9/80, str. 10).

Na tradičných folklórnych slávnostach v Detve našu Spoločnosť reprezentoval folklórny

HYDINA

Prezeraťme kŕdeľ a vyberáme kusy na chov. Nechávame iba kusy nosnice, ktoré znášali vajcia v zime, neskoro a krátko sa pečili.

V jeseni je príležitosť podkrmit morky a husi. Morky by sa mali aj nadáľ pásť na pastvinách, ale ráno a na obed im dávame vlnkú zmes zo zemiakov, otrubov, zo šrotu a mlieka. Zasa večer im dávame obilie.

Husiam postupne obmedzujeme slobodu a prikrmuje ich v kŕine okopaninami a zeleným krmivom. Po 2—3 týždňoch zmenšujeme množstvo okopanín a pridávame ovos. Husi musia mať vždy čisté stelivo, dostať vodu a v korytku drobný štrk. (ra)

ZELENÁ KRONIKA

ULTRAZVUK A OBILIE

Znamenité výsledky dosiahli sovietski vedci pri pokusoch s ošetrovaním obilnín ultrazvukom. Ošetroné semená pšenice a ovsa majú aj na horšej pôde a v chladnejšom podnebí rovnomenú klíčivosť a väčšiu odolnosť proti poľahnutiu a prudkým zmenám počasia, pričom hektárové výnosy pšenice su priemerne vyššie o 2 q a ovsa dokonca o 3,5 q.

OCHRANA RASTLÍN

Pri tradičných postrekoch sa značne znečisťuje prírodné prostredie. Pre obmedzenie tohto znečisťenia britskí výskumníci navrhujú elektrostatický postrek. Kvapôčky pesticidov prechádzajú silným elektrostatickým polem, získavajú náboj a jeho prostredníctvom sú pritahované na povrch rastlín. Ich druhý návrh sá týka nového postrekovača, ktorý produkuje hmlu a spotrebuje len jedno percento vody ako tradičné postrekovače.

súbor a kapela MS KSČaS z Maľej Lipnice. Naši umelci vystupovali 13. júla v celokrajanskom programe Návraty a získali veryšok ocenenie organizátorov a aplauz obecenstva (8/80, str. 10).

Na pozvanie členov výboru novobelskej miestnej skupiny KSČaS 6. júla pricestoval na Spiš tanecný orchester Melódia pôsobiaci pri Osvetovom kultúr-

Predsedovia MS KSČaS na Orave (1980).

SUPERATLET

Nie je samostatným svetovým ani národným rekordérom a predsa už štvrtý rok je stredobodom záujmu milovníkov svetovej ľahkej atletiky. V tabuľkách najlepších športovecov roka bol už dvakrát na prvom mieste. A akiese nebude na nich chýbať ani tento rok tento vynikajúci americký diaľkár a šprintér KARL LEWIS, ktorému venujeme dnešný príspevok.

Jeho vzorom nie je svetový rekordér v skoku do diaľky Bob Beamon, ale štvornásobný olympijský víťaz z Berlína (1968) Jesse Owens. Obaja sa narodili v Alabame. Pred dvanásťimi rokmi sa stretli po prvýkrát a vtedy si jedenásťročný Lewis zaučil, že bude pestovať atletiku a podobne ako Owens pokusí sa vybojať štyri olympijské medaily.

Karl Lewis to mysel naozaj vážne. Narodený 1.6.1961 v Birminghame v športovej rodine (matka bola reprezentantkou USA na 80 m prek., bratia futbalisti a sestra Karol je tiež diaľkárka) spočiatku hral futbal. V r. 1976 po konflikte s trénerom prešiel k atletike a venoval sa diaľke. Keďže bol veľmi nadaný a usilovne trénoval, na výsledky nebolo treba dlho čakať. Zlepšoval sa priam zo dňa na deň. Keď sa ešte dostal pod dohľad trénera Toma Telleza, zaznamenal veľký výkonnostný vzostup.

V r. 1980 sa prvýkrát vyrovnal svojmu idolu — dosiahol totiž rovnaký výsledok v skoku do diaľky ako Owens pred 46 rokmi — 813 cm. Prebojoval sa do olympijskej nominácie v diaľke a štafete na OH v Moskve, ale pre neúčasť americkej reprezentácie z dôvodov, ktoré poznáme, sa jeho sen o olympijských medailách rozplynul. A mal šance. Tvrdzoval sa pripravoval okrem diaľky aj v šprintoch. Potvrdzoval predpovede odborníkov, ktorí tvrdili, že má najkrajšiu a z hľadiska biomechaniky najúčelnosť postavu zo súčasných atlétov. Je vysoký 188 cm pri hmotnosti 80 kg.

Bol sklamany, ale neprestal nad sebou pracovať. Zlepšil sa nielen v diaľke, ale aj v šprintoch. Dnes jeho najlepšie výsledky sú: v diaľke 879 cm, v behu na 100 m — 9.97 sek, a na 200 m — 19.75 sek.

Na vlaňajšie prvé majstrovstvá sveta do Helsink išiel ako najväčší favorit. A neskamal. Vybojoval tri zlaté medaily. Vyhrál 100 m za 10.07 sek, diaľku — 855 cm a v štafete 4 × 100 m významne prispel k vytvoreniu svetového rekordu — 37.86 sek.

Pred olympijskými hrami v Los Angeles opäť začal myslieť na Owensov rekord — 4 zlaté medaily. Svoje prípravy zameral úplne na tento cieľ. Keď nadišiel moment prvého štartu, bol mimoriadne kludný. Vedel, že má

formu. 100 m vyhral presvedčivo za 9.99 sek. Druhú zlatú získal rovnako presvedčivo v skoku do diaľky. Skočil 854 cm, hoci v tento deň musel absolvovať dva kvalifikačné behy na 200 m. O dva dni neskôr vyhral dvojstovku v znamenitej čase 19.80 sek. Keď došlo k behu štafiet, bol už unavený, ale sa nevzdal. Prispel k jej víťazstvu za 37.69 sek. (svetový rekord) a tak získal štvrtú zlatú medailu. Podobne ako Owens pred 48 rokmi.

Je ešte mladý, má iba 23 rokov. Teraz — ako povedal — chce prekonať Beamonov rekord 890 cm v diaľke. Má k tomu všetky predpoklady.

JÁN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

MICHAEL JACKSON

Je to jeden z najúspešnejších predstaviteľov americkej populárnej hudby. Hoci má len 26 rokov, je známy skoro na celom svete.

Ako sólista začal vystupovať od r. 1975 a spolupracoval s viacrými gramofónovými spoločnosťami. Známy spevák, inštrumentalista, zručný skladateľ a aranžér v jednej osobe zorganizoval si vlastný sprievodný orchester, s ktorým začal koncertovať. Istý čas spolupracoval so Steviem Wonderom a Dianou Rossou ale osve nedosahoval väčšie úspechy. Nahral viac platní, ktoré však prešli bez ozvereny. Až napokon v roku 1979 vydal album Off The Wall, ktorý sa stal významným medzníkom v jeho kariére. Totiž mnoho me-

siacov bol na poprednom mieste v rebríčkoch najlepších hitov nielen v USA, ale aj v Kanade a mnohých európskych krajinách. Stačí povedať, že sa z tohto albumu predalo vyše 7 mil. exemplárov. Podobný úspech mali aj viaceré jeho single.

V tomto období Jackson nakrútil aj zaujímavý muzikál — Čarodejník, ktorý ešte zväčšil jeho popularitu. Významný bol preňho najmä rok 1980, kedy získal cenu Grammy v kategórii rhythm and blues. Ďalší album, ktorý vyšiel v r. 1981 s názvom One Day in your Life upevnil jeho pozíciu ale všetky očakávania prekonala LP-platňa Thriller, ktorá vyšla v minulom roku a zabezpečila mu titul najúspešnejšieho amerického speváka roku 1983. Získal spolu 9 ocenení za malé i veľké platne v kategóriach soul a pop. Dopolnil sa predalo vyše 140 mil. platní M. Jacksona, čo je dôkazom obrovského úspechu tohto čiernoškého speváka. Za svoj posledný album sa mu dostalo pekného ocenenia dokonca od Zväzu hudobných umelcov.

Napospäť dlhší čas Jackson nevystupoval, keďže pri nakrúcaní reklamného filmu mal nehodu, a zhoreli mu vlasys a utrpel ľahké popáleniny. Teraz sa však opäť objavil na estrádach.

nom dome Bratislava-vidiek pod vedením prof. Vítu Hrmu. Bratislavskí hudobníci dali dva koncerty — v Jurgove a Novej Belej (9/80, str. 11).

*

Pri príležitosti štátneho sviatku PER 22. júla 1980 sá v Krempachoch konal volejbalový turnaj, na ktorom zvíťazili volejbalisti zo Spišskej Beléj pred Krempachami (9/80, str. 11).

*

Aktívnu činnosť začal vyvíjať nedávno utvorený divadelný krúžok MS KSČaS v Podvilku pod vedením kr. Márie Gribáčovej. Nacvičil veselohru Jána Chalupku Starý zaľubeneč, s ktorou 27. júla vystúpil pred krajanmi v Hornej Zubrici, potom v Malej Lipnici, Harkabuze, Chyžnom a, samozrejme, v Podvilku (9/80, str. 11).

*

Na Podroháčskych folklórnych slávnostíach v Zuberci, ktoré sa konali 16.—17. augusta, vystúpil 13-členný folklórny súbor a ka-

pela z MS KSČaS v Privarovke pod vedením kr. E. Bandyka (10/80, str. 11).

*

24. augusta 1984 sa v Krakove konala pracovná porada sekretariátu UV a predsedov OV KSČaS na Spiši a Orave, venovaná príprave materiálov na najbližšie plenárne zasadanie UV. Účastníci porady určili zároveň termín a problematiku obvodných schôdzí, diskutovali o uročení výstavby klubovne vo Vyšných Lapšoch. (10/80, str. 10).

*

Práca miestnych skupín a ich kultúrno-osvetová aktivity boli témou schôdzí obvodných výborov KSČaS na Orave a Spiši, ktoré sa konali 14. septembra 1980 v Jablonke a Novej Belej (11/80, str. 10).

*

22 najstarších žiakov zo 7. a 8. triedy spolu so svojou výchovávateľkou Annou Kiedzichovou pracovalo 22. októbra 1980 pri úprave okolia klubovne MS

KSČaS vo Vyšných Lapšoch (12/80, str. 6).

25. októbra sa vo Vyšných Lapšoch uskutočnila pracovná porada členov UV s výborom miestnej skupiny KSČaS a výborom pre výstavbu tamojšej klubovne. Bolo rozhodnuté, že do konca roka 1980 bude dokončené prízemie a odovzdané do užívania, zase poschodie má byť hotové do konca r. 1981 (11/80, str. 10).

*

V Jurgove sa 26. októbra 1980 konalo druhé plenárne zasadanie UV KSČaS. Účastníci zasadania prihlásili rad návrhov týkajúcich sa zlepšenia kultúrnej činnosti, výuky slovenčiny, dvojjazyčných nápisov, odbojárskych a iných otázok a zaviazali UV predložiť ich ústredným a vojvodským stranickým a administratívnym orgánom. Plénum zároveň zvolilo pri UV kultúrnu komisiu (11/80, str. 2).

*

Rovnobežne s plenárnym zasadaním UV sa v Jurgove 26.

októbra konala taktiež tradičná porada dopisovateľov a spolupracovníkov Života. Počas porady bola o.i. zhodnotená súťaž v zisťovaní predplatiteľov nášho časopisu, súťaž Zlatého pera, prekonaná úloha dopisovateľa a jej význam v krajskom hnutí (12/80, str. 8—9).

*

Vítazom súťaže Života o Zlate pero za rok 1980 sa stal František Paciga z Krempach. Ďalšie miesta obsadili: Wacław Luśniński zo Zelova, František Bednarčík a Jozef Mirga z Novej Belej (11/80, str. 2).

*

9. novembra sa v Jablonke konala porada OV KSČaS na Orave venovaná otázkam rozvoja činnosti miestnych skupín vo svetle uzenení II. plenárneho zasadania UV. Na porade bolo o.i. rozhodnuté utvoriť reprezentačný súbor oravského obvodu spojením súborov MS z Malej Lipnice a Privarovky (12/80, str. 10).

O chudobnom

PAVOL DOBŠINSKÝ mlynárovi

Jeden mlynár mal toľko detí ako na riečici dierok. Kým prvému chleba krájal, zaťaľ mu druhé vylačelo. A tretie až tak drankalo:

„Otec, dajte mi chleba, hoci aj z toho prihoreného!“

Neborák mlynár by sa radšej pod zemou videl ako v takejto biede.

Vzal on sekera a hybaj! Nezastal, iba pri pekelnej bráne. A tam začal búchať sekerou, že všetko až tak hučalo.

„Čo búchať?“ vybehol k nemu čert.

„Chcem vám tu postaviť kostol.“

„Nestavaj, dám ti za vreće peňazí.“

Cert mu doniesol plnučíké vreće peňazi. Ale mlynár len ďalej búcha.

Vybehol k nemu druhý čert:

„Co tu robis?“

„Chcem vám postaviť kostol.“

„Nestavaj, dám ti za vreće peňazí.“

Mal už teda mlynár dve vreće peňazi. Ale aj tak len ďalej búchal a dosky stíkal.

Vybehol k nemu tretí čert:

„Co tu chceš?“

„Chcem vám postaviť kostol.“

„Nestavaj, dám ti za vreće peňazí.“

„No ak dáš, vezmem si a už odídem.“

Dostal mlynár aj tretie vreće peňazi a pobral všetko na plecia. Čoskoro dobehol prázdnego furmana. Položil vreće na voz, a sám si sadol. A už sa videl doma, ako ráta penažky.

No ešte len teraz to malo pŕist!

Certi v pekle sa škrabali poza uši, že im mlynár odvliekol takú hrúzu peňazi. A tu jeden hybaj za ním. Ráz-dva ho dobehol.

„Stoj, mlynár, peniaze nie sú tvoje!“

„A čieže by boli?“

„Nuž toho, kto si ich vybeha.“

„A to sa ako budeme?“

„Ved ti vravím, na úbehy. Kto dobehne skôr k tamomu vrchu, toho budú všetky tri vreće.“

„Starý som ja na úbehy,“ vraví mlynár. „Ale tamto pod krikom spí môj mladší brat, s tým sa pretekaj!“

A tam pod krikom spal zajac.

„Vstávaj, braček, ideme sa pretekať!“ zvolal čert.

Zajac vyskočil. Kým si čert pretrel oči, bol už kdeši za vrchom.

„Toho naozaj ani čert nepredbehne,“ poviedal čert, keď sa vrátil k ostatným do pekla.

Rozbehol sa za mlynárom druhý čert.

„Stoj, mlynár, peniaze nie sú tvoje!“

„A čieže by boli?“

„A veru toho, kto ich vyhrá v zápasení!“

„Slabý som ja, vyhladovaný, nechce sa mi za pasy chytat. Ale tamto leží môj dedo, tučný, vypasený, s tým sa chyt!“

A tam pod kladou vyplazioval jazyk medved s najezenou srsťou, s nadurenou hrihou.

„Vstávaj, starý otec, ideme zápasíť!“ vraví čert.

Tu medved čapne čerta po hlave, zdrapí ho cez poly a trepne o zem, že sa len tak sprplil.

Vrátil sa čert do pekla celý dorantáný.

„No, či si vyhral?“ sputujú sa ho.

„Vyhral odratú tvár! Chodte si vy, či viacej zmôžete!“

Poponáhal sa za mlynárom tretí čert.

„Stoj, mlynár, peniaze nie sú tvoje!“

„A čieže by boli?“

„Nuž toho, kto ich vyhrá.“

„A ako?“

„Na hvízdačky!“

A čert hned zahvizdol, že mlynár dobre z nôh nespadol.

Teraz sa len začala mlynárovi kečka parit. Nevedel ten, ani kade, ani čo, ani ako. Nuž len akoby nič začal odbijať obrúč z kolesa.

„Načo ti je tá obrúč?“ sputuje sa čert.

„Treba mi je, bratku.“

„Ale na kých paroma?“

Musím ti najprv touto železnou obrúčou hlavu zaobručiť, aby sa ti neroztrieskala, keď zahvizdnem.“

Nalakal sa čert, ušiel kade ľahšie.

Tu sa pustil za mlynárom ten najväčší čert, krivý z pekla, zo samého dna, zo sitna. A len-len že ho dobehol, lebo už boli pri dedine, pri samých záhradách. Ale ho predsa zastavil a vraví:

„Ideme sa pretakáť v prehadzovaní. Kto prehodi do záhrady viacej svín, čo sa tu pasú, toho budú peniaze.

Mlynár si ledva-ledva poradil s jednou chudou svinou. A čert za ten čas poprehadzoval cez plot všetky veľké a tučné svíne.

„No, kto sme viac?“ sputuje sa čert.

„Neviem, koľko si ich prehodil ty,“ vraví mlynár, „ale ja som každej zakrútil chvostik. Rátajme, koľko je ktorých.“

A tam mala každá chvostik zakrútený, iba tá jediná nie, čo ju mlynár prehodil. Lebo tá bola chudá ani trlo. Ale čert sa dal pomýliť a peniaze ostali mlynárovi.

Teraz si už doma deti riadne zaopatril. Psota sa sama odpratala z domu, nikdy viac už o nej nechyrovali.

Ten mlynár mal aj dievku na vydaj. Keď mala peniaze, hned boli aj pytači. Len čo jedného odpravili, už prišiel druhý. A za ním tretí. Preberala si. Napokon si predsa vybrať a otec jej vystrojil hrdú svadbu. Keď sme sa na tej svadbe zberali po mlaďuchu, vysadol som na jednu kobylu. Vtom moja kobyla vydihla zadkom a šmarila ma až sem k vám. Tak som teda tu. A tam sa istotne aj bezo mňa zaobišli, po mlaďuchu išli a pekne-krásne svadbu zvršili.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Chyžného, Monika Bizubová z Krempach, Grażyna Sončeková z Jablonky a Dana Lenartová z Pekelníka.

Naša snímka predstavuje známeho poľského divadelného a filmového herca, tvorca mnohých vynikajúcich postáv o. i. v televíznych filmech a seriáloch. K najznámejším patril seriál Poľské cesty (Polskie drogi), ktorý prednádávnom vysiela naša televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Pri odovzdeji prosime uviesť aj svoj vek. Medzi autovot správnych odovzdeji vyžrebujueme knižné odmeny.

V Živote č. 312 sme uverejnili snímku poľskej herečky Anny Dymnej. Knihy vyžrebovali: Dorota Krišková z Vyšných Lapských, Bernadetta Warciaková z Podsrnia, Helena Capiaková z

Pozor mladí čitatelia!

KRESLIARSKA SÚŤAŽ ŽIVOTA '84

Redakcia v spolupráci s Kuratórium osvety a výchovy v Novom Sáči a so školami na Spiši a Orave vypisuje pre našich mladých čitateľov súťaž

TVOJA OBEC V PREMENÁCH ŠTYRIDSAŤROČIA PLR

Súťaže sa môžu zúčastiť všetci mladí čitatelia, ktorí nám pošlú svoje obrázky aspoň na jednu z uvedených témy:

— novostavby — elektrifikácia a mechanizácia — spôsob života — ako si predstavuješ život v roku 2000 — kym budem? — najkrajšia udalosť v mojom živote —

Do účasti v súťaži pozývame žiakov zo škôl v českých strešiskách.

Práce, ktoré nám pošlete môžete vykonať lubovoľnou technikou, nakresliť alebo namaľovať vodovými farbami buď pastelkami.

Obrázky posielajte na adresu našej redakcie

DO 30. NOVEMBRA 1984.

Najlepšie práce uverejnime v Živote a ich autori obdržia vecné odmeny.

Babie leto

Bol to zajko, bol to on,
čo si kúpil telefón.
Pavúk sa mu ponúka,
že mu spoje nasúka
ponad polia ako drôty.
Pusť sa, bratku, do roboty.
Najal pavúk pomocníkov
a už snajú vôkol krikov.
Vôkol krikov, vôkol hory,
nech si zajko pohovorí.
Zajko čísla vykrúca,
až je linka horúca.

Haló, haló, kto tam býva?
Nikto sa mu neozýva.
Haló, volám pána bobra.
Ticho. Linka nie je dobrá.
Haló, haló! Čo sa stalo?
Spojenie sa potrhalo.
Súkaj, pavúk, súkaj zase,
ťahaj niť po inej trase.
A tak pavúk súka, súka,
pavučin je plná lúka.
Koliše sa na nich vietor...
No a to je — babie leto.

Jak včelička zachránila králička

Prišli k chaloupce. Pes zavolal: „Kdo je tam? Otevři! Haf, haf, haf!”

„Teď tu bydlím já, koza rohatá. Uteč, nebo tě nabere na rohy!” Pes se lekl a utekl.

Králiček zůstal sám a plakal. Letěla kolem včela.

„Proč pláčeš, králičku?”

Králiček řekl: „V mé chaloupce je koza rohatá. Já se ji bojím.”

Včela řekla: „Neplač, králičku! Já jí vyženu.”

Králiček naříkal: „Ty ji nevyženeš. Ty jsi malíčká. Prasátko kozu nevyhnalo, pes ji také nevyhnal.”

Včela řekla: „Já se kozy nebojím.”

Letěla k chaloupce. Volala: „Kdo je tam? Otevři! Bz, bz, bz!”

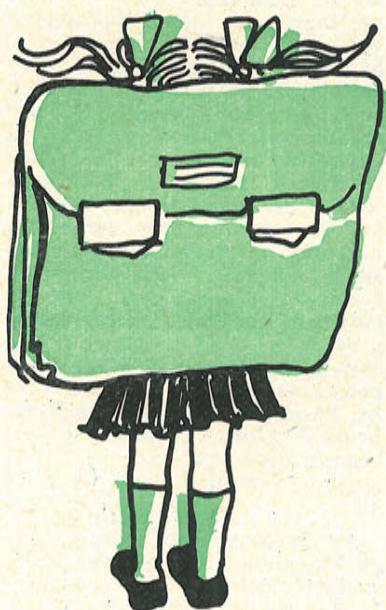
Koza řekla: „Teď tu bydlím já, koza rohatá. Neotevřu. Uteč!”

Ale včela neutekla. Vletěla do chaloupky oknem. Pichla kozu do ucha.

Koza kříčela: „Mé, mé, mé! To bolí!”

Výrazila ze dveří a utekla.

A tak malá včelička zachránila králička.

Ide Anča do školičky
poza humná, poza kŕičky,
biela mašla, sukňa nová,
ide Anča Malinová.

Kravka na ňu zabučala:
„Kamže ideš, Anča malá?”
Slepka za ňou kotkodáka:
„Parádna si, Anča, dáka!”
Zamňaučala mačka Mica:
„Prečo ti tak horia lica?”
Začvirikal na ňu vták:
„Kamže, Anča, bežíš tak?”

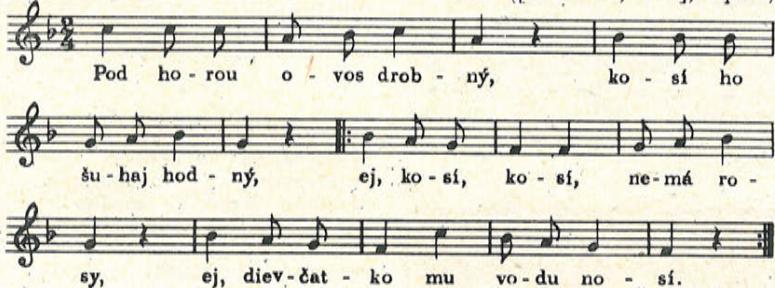
„Idem, idem do školičky
poza humná, poza kŕičky,
učí sa mi zacheelo,
preto bežím veselo.”

KRISTA BENDOVÁ

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

Moderato

([Redakcia, 1880], Liptov)

Pod horou ovos drobný...

Pod horou ovos drobný,
kosí ho šuhaj hodný;
ej, kosí, kosí, nemá rosý,
ej, dievčačko mu vodu nosí.

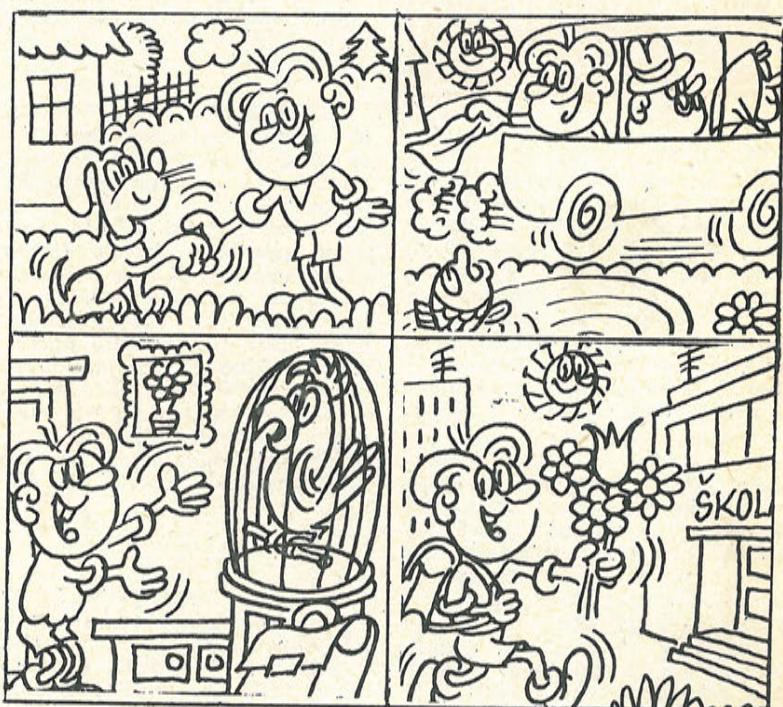
Kosa je nekovaná,
tu vrštek a tu jama;
a predsa kosa dobrá kosí,
ej, keď mu dievča vodu nosí.

KRESBY PRE VÁS

Obrázky si pekne vymaľujte a pošlite do redakcie.

Nezabudnite však uviesť svoj vek a presnú adresu.

Na autorov najkrajšie vymaľovaných obrázkov čakajú pekné slovenské knihy.

LÁMAVOSŤ NECHTOV A PRASLIČKA

Donedávna prevládal názor, že kremík a jeho zlúčeniny nemajú vplyv na ochorenia nechtov, vlasov a kože. Zároveň však výskumy potvrdzovali prítomnosť tohto prvku a jeho zlúčenin vo väzivovom tkanive, v chrupe a v mnohých žľazach s vnútorným vyučovaním, napr. v podžaludkovej žlate, v štítnnej žlate, v nadobličkách atď.

V súčasnosti sa vedci domnievajú, že zlúčeniny kremíka zohrávajú kladnú úlohu v procese látikovej výmeny, zabezpečujú organizmu dodávku nevyhnutného množstva vápnika. Kremík užívame rast u mládeže, zosilňuje chrup a uľahčuje liečbu kostných zlomenín. Urcité množstvo kremíka sa nachádza vo vode, v zelenine a ovoci. Naša častokrát neracionálna výživa neposkytuje vždy organizmu dosťatočné množstvo kremíka a jeho zlúčenín. Nadmerná lámavosť nechtov je nepochybne výstražným signálom, že naše jedlá neobsahujú potrebnú dávku kremíka. Existuje celý rad liekov, ktoré dovoľujú tento nedostatok vyrovnáť. Nás organizmus potrebuje denne 20–30 miligramov kremíka.

Odporúčame nenáročnú bylinkovú kúru. Zistilo sa, že značné množstvo kremíkových zlúčenín rozpustených vo vode obsahuje praslička roľná (equisetum arvense). Výhonky — ak sme si nemazbierali sami — môžeme kúpiť pod názvom Herba Equiseti. Spôsob použitia prasličky je jednoduchý: 10–20 gramov rastliny varíme 15 minút v pol litri vody. Získaný vývar pijeme tri — alebo aj štyrikrát po pol pohára. Alkoholový výtažok z prasličky je zložkou kvapiek „Cholesol“ a jej hustý výtažok obsahuje aj pasta „Fitolízyna“.

NA VŠETKO JE SPÔSOB

• Ak chceme starej taške z lešenej kože prinavratiť mäkkosť a pružnosť, natrime ju ričinovým olejom. Mastné škvry odstráni kašička z kriedy alebo magnézia zmiešaná s denaturowaným liehom. Atramentové škvry zmiestnú, ak ich budeme potierať citrónovou štvavou alebo silným roztokom kyseliny citrónovej. Kožu po tom treba umyť teplou vodou a hned namasti.

• Voľnú chvíľu opatia sa venovať oprave staršieho vynoseného šatstva. Najľahšie si poradíme s dvoma štrikovanými alebo háčkevanými šatami, ktoré sa dajú ľahko párať. Operieme ich vo vlažnej vode s rozvareným mydlom, vločkami, alebo v špeciálnom prípravku na pranie úpletov, vypláčame tiež vo vlažnej vode a do posledného pláčha-nia pridáme trochu glycerínu (1 lyžica na 1 liter vody). Šaty vy-

žmýkame vo froté uteráku a sušíme vystreté na rovnom. Potom ich vypárame a namotáme do klbiek, roztrhnutú vlnu spájame plochými uzlami. Vlnu z klbiek musíme nanovo premotať do nie príliš veľkých pásov, ktoré postupne rozkladáme na site a niekoľko minút držíme nad odokrytým hrncom s variacou sa vodou. Keď sa vlna nasýti parou a celkom sa narovná, snímeme ju zo sita, potrasieme a rozvesíme. Suchú vlnu opäť namotáme do klbiek a môžeme sa pustiť do nového svetra alebo šálu.

Aj pre tých, ktorí nevedia štrikovať bud' háčkovať, máme radu: staré svetre možno strihať ako látku, ľubovoľným spôsobom: treba len dať pozor, aby švy boli vždy dôkladne ukončené, najlepšie overlockom.

V ZÁVODE Biogal na výrobu liečív v maďarskom meste Debrecín začnú zanedlho vyrábať balzam na vlasy Helia-D, ktorý vráti šedivým vlasom pôvodnú farbu. Prostriedok vlasu nefarbí, ale obnovuje v nich pigmenty. Ľudský organizmus si totiž vytvára pigment aj v pokročilom veku, ale do vlasov sa nedostáva. Pri každodenom vtieraní balzamu do pokožky sa výsledky objavia už za desať až štrnásť dní.

TAKÝ JE ŽIVOT

NIE TÁ MANŽELKA. Keď pri stavebných práciach v Chesteri (Anglicko) nedaleko chaty 57-ročného bývalého zamestnanca britskej leteckej spoločnosti vykopali lebku ženy, priznal sa k vražde manželky, ktorú 22 rokov pokladali za nezvestnú. Po súdom procese odovzdali lebku na Oxfordskú univerzitu, kde archeológovia zistili, že patrí žene, ktorá zomrela ok. r. 410.

PREZIDENT REMESELNÍK. 60 miliónov za štyri stoličky: to je cena, ktorú zaplatil istý zberateľ starozitností na newyorskéj burze. Stoličky totiž vyrobil vlastnými rukami bývalý americký prezident James Carter. Burzu usporiadali ako dobročinnú akciu na fond tzv. Carterovo strediska. Táto inštitúcia bude sídliť pri Enorskej univerzite v Atlante, rodnom meste bývalého prezidenta. Kto vie, či sa Carter, ktorý sedel na burze medzi divákmami, cítil ako umelecký remeselník, alebo ako bývalý prezident Spojených štátov...

VRCHOL MÁRNIVOSTI. Na 15. medzinárodnej výstave pretekárskej a športových vozidiel v Stuttgartre bol medzi exponáti mi aj motocykel z čistého zlata. Skonštruoval ho anglický dizaj-

nér John Read, známy po celom svete svojimi „motocyklovými výstrelkami“. Všetky súčasti stroja sú vyhotovené ručne a tenko pozlátené. Motocykel má motor Yamaha s obsahom 1000 centimetrov kubických.

NETYPICKÝ STRÁŽNIK. Je nim obrovský, dvojmetrový had boa, „zamestnaný“ v kasíne hazardných hier vo Švédsku. Had celý deň odpočíva v teráriu a v noci poctivo plní službu v podniku — odstraňuje amatérov ľahkých ziskov.

prirodovedných múzei v Londýne.

V SAUDESKÉJ ARÁBII veľmi populárnym dopravným prostriedkom sú nadálej ľavy. Spôsobujú veľa starosti užívateľom cest. Totiž v noci, na neosvetlených cestách často dochádzajú k zrážkam medzi mechanickými dopravnými prostriedkami a ľavami. Dopravné orgány vynášajú radu — prikázali všetkým majiteľom tiav, aby pomaľovali posteje fosforeskujúcou farbou.

Z POKLADNICE ZDRAVIA

Póry, ktoré možno kúpiť v každom zeleninárskom obchode sú rastlinou obsahujúcou nielen veľké množstvo minerálnych zložiek potrebných pre organizmus, ale aj vitamíny. Dosť všeobecne známe sú ich močopudne vlastnosti. Sú tiež miernym preháňadlom, ľahkostrávitelné pory prispievajú k očisteniu žľcových cest od látok škodlivých pre organizmus. Pórová polievka sa odporúča najmä pri všetkých chorobách pečene. Je dôležitým liekom pre chorých na cukrovku. Okrem toho pory zmlieriňujú následky poštipania hmyzom. Vytačí odrezat kúsok hlavičky čerstvého póru a ním natierať poštipané miesto. Dobre umyte a dôkladne očistené korienky pórov vyliečujú štvavu, ktorou odporúčame natierať pokožku tváre. Pôsobí omladzujúco, zväčšuje pevnosť kožných buniek a zabraňuje tvoreniu vrások. Veľmi zdravý a chutný je aj pórový salát.

Ak pripravujeme pórovú polievku alebo iné pórové jedlá, vystačí odstrániť iba pokazené časti a príliš tvrdé zelené listy. Nevyhľadujete veľmi zdravé koriennky.

Aby sme vás presvedčili o hodnote pórov, prinášame niektoré dôležitejšie zložky, ktoré obsahuje 100 g pórov: 300 mg draslíka, 72 mg síry, 60 mg vápnika, 50 mg fosforu a sôdu, 40 mg chlóru, 18 mg magnézu, 18 mg železa, 0,3 mg zinku, 0,07 mg mangánu, 0,03 mg medi, 0,01 mg jódzu, ako aj vitamíny: — C — 20 mg, PP — 0,4 mg, B₁ — 0,05 mg, B₂ a karoténu — 0,03 mg. Sú to značné množstvá zložiek nevyhnutne potrebných pre nás organizmus.

ZO ŠÍREHO SVETA

SEIZMOGRAF. Najstarší na svete prístroj pre výskum zemetrasení skonštruovali v Číne v r. 112 n. 1. Jeho konštruktériom bol geograf a astronóm Čan-Chan. Prístroj signalizoval zemetrasenie, ukazoval jeho sílu a smer vln. Jeho verná kópia sa nachádza súčasne v jednom z

STEPY centrálnej Ázie boli od najdávnejších čias mestom, od ktorého sa kočovníci pohýbali na dobývanie nových území. Sovietski archeológovia objavili stopy takejto invázie kočovníkov, ktorá mala miesto v poslednom storočí pred našim letopočtom. Vykopávky v oblasti Samarkandy priniesli zaujímavé nálezy. Archeológovia objavili stopy opevneného mesta, pozostatky obranných hradieb, obytných domov a ruiny chrámov, pochádzajúce s obdobia nájazdov a nadvlády kočovníkov. Za hradbami našli kurhanový cintorín. Dospeli k záveru, že kočovníci ovládli mesto, ktoré bolo dielom ľudu s vysoko rozvinutou kultúrou, lenže sa v nom zle cítili a tak si pre svoje táborkisko zvolili miesto mimo mestských hradieb.

„STUDUJÚCE OPICE“. V južnom Thajsku založili „školu“, ktorá pripravuje niektoré druhy opic pre polnohospodárske práce. Školené opice po skúške a získaní certifikátu „netypického robotníka“ posielajú do Malajzie, Singapuru, Filipín a iných krajín. Opice majú mimoriadne schopnosti v zbieraní kokosových orechov.

AKTUSY. Tieto rastliny sú nesmierne užitočné. Sú nie len ozdobnými rastlinami, ale aj zdrojom vody a výživy. Možno z nich vyrábať gumy a lieky. Bývajú dokonca stavebným materiálom a kúrivosom. Preto ne-prekupuje, že celé stáročia dobré slúžili obyvateľstvu Severnej a Strednej Ameriky. Sú tiež jedinými rastlinami na svete, ktoré môžu rásť aj v najtažších podmienkach suchého podnebia.

SPRED STOROČÍ. V ruinách starovekých olmeckých miest v Guatemalských džungliach v Strednej Amerike možno stretnúť charakteristické kamenné sochy, zvané „ťistými chlapčekmi“. Predstavujú ľudskej postavy s okrúhlymi trupmi a hlavami. Po-chádzajú spred ok. 4 000 rokov a podľa mienky vedcov malí kultový charakter. Naposledy vysvitlo, že majú magnetické vlastnosti a snáď pred tisícami rokov mohli plniť úlohu primitívnych kompasov. Zo Strednej Ameriky pochádzajú tak tiež iné nálezy s podobnými vlastnosťami napr. kamenné korytnačky s pohyblivými hlavičkami, ktoré sa pohybujú ako kompasová ihla.

NOVÝ ZÉLAND je čarovnou krajinou. V zime v Južných Alpách (najvyšší štít — Cookova hora 3764 m n.m.) sa schádzajú lyžiari z rôznych strán sveta, bystré rieky a jazerá príťahujú vodákov a rybárov, fjordy pripomínajú nórské pobrežie a na severu sa nachádzajú krásne piesčité pláže. Dva hlavné ostrovy, ktorých plocha dosahuje 268 tis. km², majú prevažne subtropickú klímu, hoci vo vysokých horských partiach sú ľadovce, ktoré schádzajú skoro do mora a na centrálnej vysocíne činné sopky, gejzíry a horúce prameňe. Časté zrážky sú priaznivé pre večne zelené lesy a obrovské pastviny. Farmy, ktorých plocha presahuje často 100 km², majú ideálne podmienky pre chov oviec. Stáda meriniek dozorujú pastieri-kovboji nie na koňoch, ale na vrtuľníkoch. Preto neprekupuje, že na každého z 3 mil. obyvateľov tejto krajiny pripadá ok. 20 oviec.

ANEKDOTY

ADMIRÁL. Veľvyslanec III. ríše Hans von Moltke sa na jednej recepcii vo Varšave objavil v novej uniforme, ktorú pre fašistických diplomatov zaviedol Ribbentrop. Uniforma sa vynímala bohatým zdobením lemovaním a náramenníkmi. Keď takto vyprádeného Moltkeho uzrel britský veľvyslanec Howar Kennard, vykrikol: „Nevedel som, že vás vymenovali za admirála!“

VIEŠ, ŽE...?

ZDRAVÝ BIELOK. Vieme, že vaječný žltok nie je zdravý pre ľudí, ktorí majú problémy s krvným obehom, pretože napomáha zvyšovaniu hladiny cholesterolu v krvi. Na druhej strane výsledky výskumov v Ústavе mechaniky Moskovskej univerzity a v ústave srdcovej a cievnej chirurgie Akadémie lekárskych vied ZSSR dokázali, že vaječný bielok priaznivo vplýva na krvný obeh.

ČLOVEK, ktorý je normálne vynutý, váži 40krát viac ako jeho mozog.

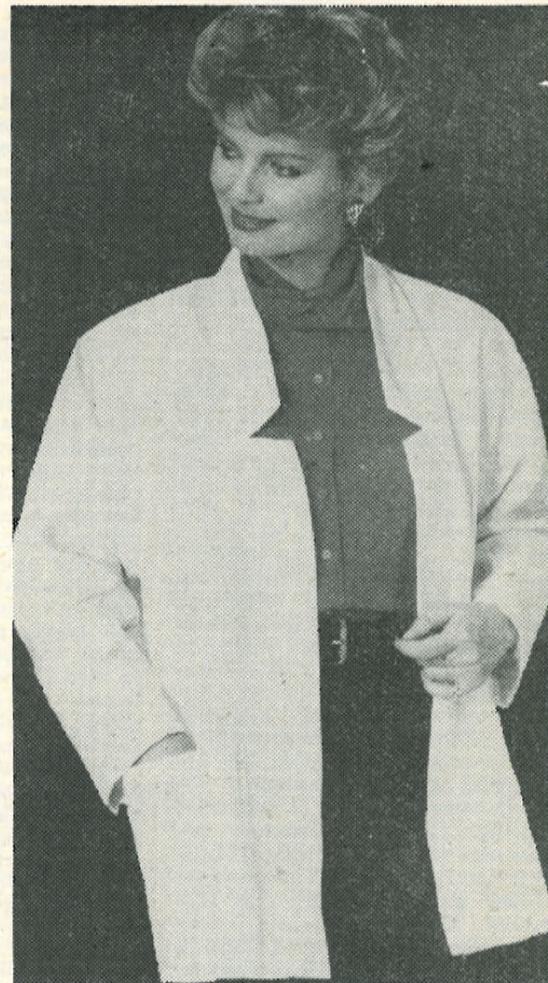
OČI. Ak si chce človek zachovať zdravé oči, nemal by si hneď po návrate z práce sedať k televízoru. Výsledky výskumov ukázali, že tí, ktorí namiesto vysedúvania pred obrazovkou dali prednosť počúvaniu hudby alebo rozhovoru, sú menej unavení. Zistilo sa, že zrakový vnem vyčerpáva mozog oveľa viac ako sluchový.

TEMPO. Za posledných desať rokov vydali vo Švédsku 11 000 zákonov, nariadení a dekrétov s rôznymi príkazmi a zákazmi. Statistický úrad v Stockholme konštaoval, že nový zákon vzniká každých 8 hodín.

Biely kabátik vám odporúčame na chladnejšie dni ako doplnok k šatám, alebo ako hornú časť k nohaviciam alebo sukni — úzkej alebo skladanej. Kabátik je dosť dlhý (po bedrám) a má kimono rukávy. Môžete si ho ušiť z vlnenej, elanovej, hrubej ľanovej látky alebo z plátna. Kabátik má našvané hlboke, pravouholníkové vrecká s charakteristickými výstrihmi v podobe písmena V. Môžete ho nosiť voľne — nezapnutý — alebo ho stiahnuť širokým opáskom.

Na chladnejšie jesenné dni vám odporúčame tieto dvojdielne šaty s nohavicami. Nohavice sú zúžené a stiahajú povyše členkov. Horná časť nohavíc je voľná, s charakteristickou zášivkou. Kabát je bez golierika, ale s odkladanými výložkami. Rukávy sú raglanové s vyhrnutými, originálnymi a mierne zaokruhlenými manžetami. Spodná časť běžového kabáta je tak tiež trochu zaokruhlená. Dobrým doplnkom k nemu je vhodná kockovaná šatka, bud' páskovaný, vokusne prehodený šál. K tomu si môžete obut topánky s vysokými alebo dnes veľmi módnymi, úplne plochými podpätkami.

Každá z nás má rada kostýmy — dnes vám prinášame dva modely. Kostým sprava odporúčame ženám s moletnou postavou. Má voľný kabátik klasickej anglického strihu s dvojradovým zapínaním a našitými vreckami a skladanú sukňu. Kostým zľava má tak tiež voľný kobátik s jednoradovým zapínaním, strihané vrecká a asymetrický — naposledy veľmi módný golier. Úzka sukňa je vhodná iba pre stihle postavy.

Dziś dalszy ciąg odpowiedzi na pytania zadane przez kilku respondentów.

ZAKAŻNY NIEŻYT PTAKÓW — jest zaraźliwym i przewlekłym schorzeniem błon śluzowych nosa i zatok i worków spojówkowych wybuchającym przed wszystkim jesienią i zimą w dużych skupiskach drobiu. Występuje bardzo często u kur i indyków. Młodzież do jednego roku jest najbardziej wrażliwa. Do wybuchu nieżytu zakaźnego wybitnie uspasabiają: przeziebienia, wilgotne i ciasne pomieszczenia oraz długotrwały niedobór witaminy A w paszy. Dla tego też choroba ta znajduje najlepsze warunki do rozwoju w czasie osłabienia odporności organizmu w okresie jesiennej pory deszczowej, zimy i wczesnej wiosny. Głównym źródłem zakażenia są sztuki chore i bezobjawowi nosiciele. Przenoszenie zarazy może nastąpić przez stycość, albo przez karmę i wodę zanieczyszczoną wyciekami z nosa osobników zakażonych. Wyleganie choroby trwa 8–12 dni. Początek choroby objawia się kichaniem, po dwóch dniach widać wysiek z nosa, który niebawem przeradza się w śluzowy,

a potem w ropny. Wkrótce otwory nosowe zostają zatkane przez zasychający wyciek. Równocześnie proces zapalny rozszerza się. Widać wtedy obrzęk powiek, zaczernienie spojówek, łzawienie, a następnie wyciek ropny. Proces zapalny w zatokach podczolołodowych prowadzi do gromadzenia płynu i do uwypuklenia kości. Uwypuklenia te są bolesne, zwierzęta tracą apetyt, oddychają z trudnością, nieśność stopniowo zanika. Często stwierdza się biegunkę i ogólne wychudzenie. Jeżeli dochodzi do procesu ropnego, następuje uszkodzenie rogówki, albo zupełne zniszczenie oka. Na początku choroby rozpoznanie nastręcza pewne trudności, później objawy ze strony przewodów nosowych i zatok pozwalają na stwierdzenie choroby. Rokowanie jest tu niepomyślne, bo mimo, że śmiertelność pogłowia dorosłego nie bywa wysoka, to jednak straty gospodarcze są duże. Ptaki na kilka tygodni przestają nieść i tracą na wadze, śmiertelność jest duża jedynie u młodzieży. Sztuki chore należą oddzielić i przez 2–3 dni podawać 3–4 razy dziennie sulfamidy. Najlepiej podawać je w karmie suchej w ilości 5,0 g na 5 kg paszy, równocześnie w wodzie do picia rozpuszcza się je w ilości 0,1%. Po 3–5 dniach przeważne objawy chorobowe ustępują.

KLESZCZE OWIEC — Rozwój kleszcza jest dosyć skomplikowany. Paszożyt ten w 7 dni po opuszczeniu żywiciela (samica) składa 500–1000 jaj w wilgot-

nej ziemi. Po 3–5 tygodniach z jaj wylęgają się 6-nożne larwy, które muszą ssać krew przez 3–6 dni, po czym odpadają na ziemię i po 4 tygodniach linują. Powstaje 8-nożna poczwarka, która powtórnie musi dostać się do nowego żywiciela i znów ssać krew przez 3–6 dni. Postać ta po odpadnięciu odbywa na ziemi po 8 tygodniach ponownie linienie i powstaje dorosły paszożyt. Zanim samica zacznie składać jaja musi po raz trzeci ssać krew. Zatem całkowity rozwój trwa 19 tygodni. Kleszcze usadzając się na skórze owcy powodują miejscowy stan zapalny oraz świad. Mogą spowodować znaczną anemię. Kleszcze atakują owce na terenach silnie zarośniętych, nad wodami i na pastwiskach leśnych i przyleśnych. Siedzą one na liściach i przy przechodzeniu zwierząt czepią się ich skóry. Znacznie większe znaczenie mają kleszcze jako przenosiciele wielu chorób krwi np. krwawego moczu u bydła. Najczęściej usadzając się kleszcze u podstawy uszu, na wierzchu głowy, i przednich okolicach grzbietu. Występuje świad, nieliczne znaczne wylysanie. Ponieważ zagłębiają swe narządy gębowe w skórę, łatwiej rozerwać kleszcza niż go wyciągnąć. W miarę ssania krwi objętość kleszcza znacznie wzrasta, gdy pęcznieją. Przy silniejszym zaatakowaniu owiec może wystąpić osłabienie tzw. porażenie kleszczowe odznaczające się

chwiejnym chodem, potykaniem się, trudnością przy wstawaniu, a także wymiotami, ogólnym wychudzeniem i charactwem. W leczeniu stosuje się preparaty sypkie lub mazidła używane przeciw świerzbowcom. W dużych hodowlach stosuje się specjalne kąpiele. Przy malej inwazji nie pozostaje nic innego jak usuwać paszożaty ręcznie, co jednak może być bardzo pracochłonne. Aby zapobiegać inwazji kleszczy, należy unikać pasienia owiec na pastwiskach zarośniętych krzewami, przyleśnych i tam ogólnie, gdzie wiemy, że kleszcze występują. Zarośnięte pastwiska oczyszczają się przez wycinanie krzewów. Nieużywanie pastwisk nawet w ciągu całego roku nie prowadzi do celu wobec dużej żywotności paszożytu, a ponadto wobec możliwości pasożytowania na zwierzętach dzikich.

NIEZAKAŻNE ZAPALENIE MÓZGU U OWIEC — Przyczyną tego schorzenia są najczęściej błędy żywieniowe. Zapalenie takie może powstać wskutek zatrucia substancjami trującymi znajdującymi się w paszy — ziemniakach, gryce, lubinie, wskutek zatrucia grzybkami pasożytycznymi roślin, pleśnią, stęchłym sianem, jak również niektórymi karmami jak koniczyna, groch, fasola, owies. Objawy mózgowe

ZUZKA VARÍ

CO NA OBĚD?

FRANCOUZSKÝ HOUBOVÝ GULÁŠ

Rozpočet: 1/2 kg čerstvých hub (hrášky, poddoubníky, kozáky), 1/2 kg brambor, 1/2 kg rajčat, 2 luskov papriky, 15 dkg uzeného bůčku, 2 středně veliké cibule, sklenice masového vývaru (může být z kostky), sklenice smetany, sůl a pálivá paprika podle chuti, zelená petrželka a strouhaný tvrdý sýr na posypání.

Houbu očistíme, umyjeme a nakrájíme na kostičky. Oloupané brambory a rajčata, spařená a oloupaná, rovněž nakrájíme na kostičky. Paprikové lusky očistíme a nakrájíme na nudličky. Drobne pokrájený bůček rozhrějeme na malém ohni, přidáme nakrájenou cibuli a chvíli dusíme. Přidáme houbu, brambory, rajčata a papriku, zalijeme vývarem a dusíme na volném ohni asi 30–25 minut. Posolíme podle chuti, ochutíme mletou pálivou paprikou a zalijeme smetanou. Posypeme zelenou petrželkou a strouhaným sýrem a podáváme s pečivem.

LIŠKY (KURKI) S RAJČATY

Rozpočet: 1/2 kg lišek, 1/2 kg rajčat, 2 veliké cibule, 7 dkg másla nebo 5 dkg oleju, sůl a mletá paprika podle chuti, lžice

sekané zelené petrželky, 3–4 lžice kyselé smetany.

Očistěné a umyté houbu (větší nakrájené) vložíme do hrnku s plátky oloupaných rajčat. Přidáme drobně nakrájenou cibuli a máslo nebo olej. Dusíme pod pokličkou 30–35 minut. Osolíme, přidáme mletou papriku a zelenou petrželku. Před podáním přilejeme smetanu.

ZAPÉKANÉ KLOUZKY (MAŠLAKI)

Rozpočet: 60 dkg klouzků, 8 dkg cibule, 3/4 sklenice smetany, 3 dkg másla nebo margarinu, 3 dkg strouhané housky, 3 dkg ostrého strouhaného sýra.

Cerstvé, zdravé klouzky očistíme a oloupeme, uložíme v hrnci, osolíme, přidáme trochu pepře, nakrájenou cibuli a dusíme, až pustí šťávu. Ohnivzdornou misku vymažeme máslem, uložíme v něm houbu, posypeme 1 cm silnou vrstvou strouhané housky smícháné se stejným množstvím strouhaného sýra. Navrch položíme stroužky másla a zapékáme v horké troubě, až povrch zrůžovi. Podáváme s brambory posypanými sekaným koprem.

ŠALÁT

FAZUĽOVÝ SALÁT

Rozpočet: 30 g bielej fazule, 4 páry, cibuľa, soľ, mleté čier-

ne korenje, cukor, očot, kečup, 2,5 dl kyslej smotany, pažitka.

Fazuľu deň vopred namočíme a na druhý deň uvaríme v tej vode, v ktorej bola namočená. Pred dovarením osolíme. Párky uvaríme osobitne. Fazuľu ocedíme, páry pokrájame na kolieska a pridáme nadrobno pokrájanú cibuľu. Z kyslej smotany, zo soli, z korenia, cukru, očtu a kečupu vymiešame pikantnú omáčku, ktorou zalejeme fazuľu.

Podávame s čiernym chlebom. Vhodný je aj ako predjedlo.

OSLÁVENCOM

ZAPEKANÝ KARFIOL S HUBAMI

Rozpočet: 1 veľký karfiol, 200 g húb (kuriatok), 100 g tvrdého syra, soľ, 30 g hladkej múky, 30 g masla, 2,5 dl mlieka, 2 vajcia, 1 lyžica strúhanky, mleté čierne korenje, 10 g masti, 1 ciбуľa.

Na masti spenime nadrobno pokrájanú cibuľu, pridáme očistene, umyte a pokrájané huby, osolime, trochu podlejeme vývarom a dusíme. Karfiol umyjeme a dáme variť do vriacej vody. Z masla a múky pripravíme zápražku, podlejeme ju

mliekom, podľa potreby aj vývarom z karfiolu (zvyšok použijeme na polievku) a za stáleho miešania varíme, až kym omáčka nie je hladká. Odstavíme a do vychladnutej zašľaháme polovicu dávku postrúhaného syra aj s vajcami. Peká vymastíme, dáme doň na malé ružičky rozobratý karfiol a udusené huby, všetko zalejeme syrovou omáčkou, povrch posypeme zvyšným postrúhaným syrom a strúhanou a v rúre zapečieme.

Podávame so zemiakovou kašou a zeleninovým salátom.

MLADÝM GAZDINÁM

Aby sme vo varených, dusených, prípadne konzervovaných potravinách zachovali čo najväčšie množstvo vitamínu C musíme dodržať toto osvedčené „de-satoro“:

1. vyberať zdravé a bezchybné suroviny s vysokým obsahom vitamínu C;

2. suroviny umývať v celku a rýchlo pod prúdom tečúcej vody, neslobodno ich dlho mácať, aby sa nevyluhoval vitamín C;

występują również u zwierząt, gdy są one trzymane długo na ubogim żywieniu stajennym, a wiosną wypędzane na bujne łąki z młodą koniczną, którą zbyt zuchlannie zjadają. Przy zatruciach pokarmowych zapalenia mózgu przebiegają przede wszystkim w ostrej postaci.

W przebiegu choroby występuje nagle podniecenie, źrenice są rozszerzone, spojrzenie błędne. Często też występuje apatia, wyginanie głowy na bok, przy czym ucho z tej strony bywa opadnięte na skutek niedowładu. Występują zaburzenia w przeżuwaniu, zgrzytanie zębami, chwiejny chód lub inne ruchy przyrusowe. Jagnięta nie mogą trafić do strzyków. Po pewnym czasie zwierzęta przewracają się, trzymając głowę wygiętą ku tyłowi. Smierć następuje wśród drgawek lub śpiączki. Przy slabszym zatruciu przychodzi do wyleczenia, jednak przez dłuższy czas trwa otępienie i niechęć do jadła. Ciężko chore zwierzęta poddaje się ubojowi, leżaj — należy trzymać w chłodnej, przewiewnej owarzni i stosować zimne okłady na głowę. Często stosuje się środki uspakajające i przeczyszczające. Trzeba koniecznie uregulować dietę.

H. MĄCZKA

3. suroviny krájať výlučne nožom z nehrdzavejúcej ocele;

4. pokrm varíť pod pokrývkou v malom množstve vody a len dovtedy, kým surovina nezmäknene;

5. na prípravu pokrmov používať nádoby z nehrdzavejúcej ocele, kvalitného hliníka, smaltované (neopukané), prípadne hlinené;

6. vodu, v ktorej sa varila dobré umytá zelenina alebo nevykľičené zemiaky, nevylievať, ale použiť na prípravu polievok a omáčok;

7. pokrmy kuchynsky pripravované začať varíť pri vysokej a dovrátať pri nízkej teplote;

8. šaláty pripravovať tesne pred podávaním na stôl, aby nevznikali zbytočné straty vitamínu C pôsobením vzdušného kyslíka;

9. pokrm podávať vždy čerstvo pripravený a tesne pred podávaním na stôl pridať do hotového jedla nadrobno posekanú pažitku alebo čerstvú zelenú zelerovú alebo petržlenovú vňat;

10. pokrmy neprihrievať a neuhrisiať na teplom mieste.

ODPOVEĎ:

OBRÁZKY — obrázky v štvorcach 5-A a 5-D.

V RYTMU TAMTAMU — A-3, B-4, C-2, D-1.

PRAWNIK

RADY NARODOWE — RADNI RAD NARODOWYCH

W nawiązaniu do przeprowadzonych w czerwcu tego roku wyborów, poniżej przedstawiamy najbardziej istotne zagadnienia związane z pracą gminnych rad narodowych i ich radnych.

JAKIE ZADANIA MAJĄ DO SPEŁNIENIA GMINNE RADY NARODOWE?

Gminne rady narodowe prowadzą samodzielnie działalność na rzecz zaspokajania potrzeb ludności oraz rozwoju społecznogospodarczego i kulturalnego terenu. W szczególności do właściwości gminnych rad narodowych należą następujące sprawy:

— rozwoju i unowocześnienia rolnictwa, zwłaszcza w zakresie prawidłowej gospodarki ziemią oraz ochrony gruntów rolnych i leśnych, rekultywacji i użyniania gleb, obsługi i zaopatrzenia produkcji rolniczej, skupu i kontraktacji, przewozu i transportu produktów rolnych, ochrony roślin, zadrzewień, chowu i rozrodu zwierząt gospodarskich oraz oceny hodowlanej tych zwierząt;

— organizowania i prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie eksploatacji urządzeń melioracyjnych, budowy i eksploatacji małych zbiorników wodnych, budowy, modernizacji i utrzymania sieci dróg gminnych, budowy i utrzymania urządzeń komunalnych oraz zaopatrzenia wsi w wodę, utrzymania czystości i porządku na terenach wiejskich w tym organizowania wysypisk;

— ochrony zdrowia, oświaty i wychowania, kultury i amatorskiej twórczości artystycznej, kultury fizycznej, turystyki, sporту i wypoczynku oraz tworzenia i zapewnienia właściwych warunków działania takim placówkom jak: żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, ośrodki zdrowia, świetlice oraz ośrodki kultury i kultury fizycznej, sporту i turystyki oraz wypoczynku;

— budownictwa wiejskiego mieszkaniowego, gospodarskiego i usługowego oraz eksploatacji i utrzymania budynków;

— drobnej twórczości, przetwórstwa produktów rolnych, handlu, gastronomii i usług dla ludności, w pełnym zakresie w odniesieniu do działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwa, dla których organem założycielskim jest terenowy organ administracji państwej, oraz w zakresie określonym w przepisach szczególnych w odniesieniu do działalności prowadzonej przez inne jednostki organizacyjne;

— sieci placówek handlowych, gastronomicznych i usługowych;

— ochrony środowiska, zabytków i pomników przyrody, parków wiejskich i zieleni;

— opieki społecznej oraz działalności organizacji społecznych w tym zakresie.

W JAKI SPOSÓB DZIAŁA RADA NARODOWA?

Rada narodowa obraduje na

sesjach, gdzie rozpatruje i rozstrzyga w drodze uchwał sprawy należące do jej właściwości. Na pierwszej sesji rada narodowa wybiera ze swego grona przewodniczącego rady narodowej, ustala liczbę zastępów przewodniczącego i dokonuje ich wyboru. Ustala także liczbę i rodzaj stałych komisji rady narodowej oraz dokonuje wyboru przewodniczących tych komisji. Rada narodowa może obradować i podejmować uchwały przy obecności co najmniej połowy ogólniej liczby radnych. Uchwały rady narodowej zapadają zwykłą większością głosów, chyba, że przepisy (np. wybór przewodniczącego rady i jego zastępów) lub regulamin rady narodowej przewidują inny tryb podejmowania uchwał (np. w głosowaniu tajnym). Rada narodowa kontroluje podległe sobie organy i podporządkowane jednostki organizacyjne oraz może w drodze uchwał udzielać im wytycznych do pracy.

JAKIE SĄ PRAWA I OBOWIĄZKI RADNEGO GMINNEJ RADY NARODOWEJ?

Radny reprezentuje w radzie narodowej swych wyborców i odpowiada przed wyborcami za wykonywanie swych obowiązków. Zobowiązany jest działać na rzecz rozwoju swojej gminy oraz zaspokajania potrzeb gminnej społeczności. Kieruje się w swojej działalności zaleceniami wyborców, harmonizując je z całokształtem interesów danego terenu oraz racjami ogólnopanstwowymi. Radny w sprawach, które rozpatruje rada narodowa, zajmuje stanowisko samodzielnie zgodnie z własną oceną rangi i hierarchii spraw. Warunkiem nabycia praw radnego jest złożenie przez niego ślubowania. Radny ma prawo i obowiązek systematycznego i czynnego uczestniczenia w pracach rady narodowej oraz jej organów. W szczególności radny obowiązany jest przyczyniać się do kształtuowania treści podejmowanych rozstrzygnięć przez wyrażanie opinii przedkładanych projektów, inicjowanie uchwał rady narodowej oraz zgłaszanie innych wniosków. Radny obowiązany jest brać udział w działańach kontrolnych rady narodowej oraz jest odpowiedzialny przed rada narodową za udział w jej pracach i wywiązywanie się z obowiązków jakie nakłada na niego złożone ślubowanie oraz regulamin rady narodowej. Radny utrzymuje stałą więź z mieszkańcami oraz organizacjami społecznymi i samorządowymi, zwłaszcza zaś z samorządem mieszkańców, czerpie ze swoich kontaktów z mieszkańcami inspirację do pracy w radzie narodowej oraz zasięga ich opinii w sprawach, jakie rada narodowa ma rozpatrywać.

Radny obowiązany jest przedstawiać wyborcom cele i kierunki polityki państwa oraz cele i kierunki działania rady narodowej, który jest radnym i poparcie dla realizacji tych celów i kierunków. Postulaty wyborców, poparte przez większość uczestników spotkania, powinny być przez radnego przedstawiane radzie narodowej lub jej organom celem ustalenia ich społecznej zasadności i możliwości ich realizacji. Radny powinien w okre-

slonym wcześniej i podanym do publicznej wiadomości miejscu i czasie przyjmować w swoim okręgu wyborczym wnioski, uwagi i skargi mieszkańców.

JAKIE UPRAWNIENIA KONTROLNE MA RADNY?

Radny ma prawo zgłaszania interpelacji (zapytań) do terenowego organu administracji państwej o właściwości ogólnej, dotyczących spraw lub problemów związanych z realizacją zadań rady narodowej i jej organów. Interpelacja może być zgłoszona pisemnie lub ustnie podczas sesji rady narodowej lub między sesjami. Adresat interpelacji obowiązany jest udzielić radnemu odpowiedzi na interpelację nie później niż w ciągu 14 dni od dnia otrzymania interpelacji.

W sprawach wynikłych w toku wykonywania mandatu radny ma prawo zgłaszać wnioski do rady narodowej i jej organów, a także do innych instytucji i przedsiębiorstw na danym terenie. Adresat wniosku jest obowiązany udzielić radnemu odpowiedzi na wniosek nie później niż w ciągu 14 dni od dnia otrzymania wniosku. W przypadku, gdy adresat nie podziela wniosku, udzielona radnemu odpowiedź powinna zawierać uzasadnienie. Radny, w razie braku odpowiedzi na zgłoszony wniosek lub otrzymania odpowiedzi, z której się nie zgadza, ma prawo zwrócić się o interwencję do prezydium rady narodowej. Kierownicy organów państwowych, instytucji i przedsiębiorstw działających na danym terenie obowiązani są przyjmować radnych w sprawach związanych z wykonywaniem mandatu poza kolejnością przyjęć interesantów, udziela informacji oraz umożliwiać im wgląd w sprawy, którymi się interesują.

NA CZYM POLEGA SZCZEGÓLNA OCHRONA PRAWNA STOSUNKU PRACY RADNEGO?

Rozwiązanie z radnym stosunku pracy wymaga uprzedniej zgody prezydium rady narodowej, której radny jest członkiem. Prezydium rady narodowej odmówić zgody na rozwiązanie stosunku pracy z radnym, jeżeli podstawą rozwiązania tego stosunku są zdarzenia związane z wykonywaniem przez radnego mandatu. Kierownik zakładu pracy obowiązany jest zwolnić radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia mu wzięcia udziału w sesji rady narodowej, posiedzeniu prezydium lub komisji rady albo w innych pracach związanych z wykonywaniem mandatu radnego. Za czas zwolnienia od pracy radny zachowuje prawo do wynagrodzenia z zakładu pracy, w którym jest zatrudniony.

Radny w związku z wykonywaniem mandatu radnego otrzymuje również zwrot kosztów podróży i diety na zasadach obowiązujących pracowników urzędów państwowych. Radnemu przysługuje prawo do korzystania bezpłatnie z przejazdów środkami masowej komunikacji miejskiej oraz autobusami Państwowej Komunikacji Samochodowej i spółdzelnymi komunikacyjnymi na obszarze działania rady narodowej, której jest członkiem.

D. ANTONIAK

HVIEZDY O NÁS

VÁHY
24.IX.-23.X.

Zeny narodené v tomto znamení prežijú búrlivé milostné dobrodružstvo, muži budú skôr hľadať prialstvo a pochopenie. V zamestnaní všetky Váhy budú mať plné ruky práce a to celkom neočakávane. Na štastie nebudú mať ľažkosti so zdramom, ale iste by im prospelo trochu športu a pohybu na čerstvom vzduchu.

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

V láske bude situácia nejasná. Vrátiš sa k starej láske a budeš sa pokúsať zlepíť to, čo sa rozbielo. Pozeraj na seba a na okolie kritickým pohľadom, život s tebou nie je vždy ľahký.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Tvoja inteligencia a nedôverčivosť ti prekážajú v pochopení a opäčaní citu, aj keď cítis potrebu lásky, hoci sa k tomu nechceš priznať. Neuzavieraj sa v kruhu vlastných myšlienok, never radám a nahováračkám, kto-

ré nesúhlasia s tvojimi plánmi. Urobilo by ti dobre, keby si niekam vycestovala, ale nie sama.

KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Ak využiješ svoju pracovitosť a schopnosti, ak sa budeš riadiť rozumom a nie nervami, dosiahneš v práci zadostučinenia. Musíš trochu krotiť svoj vrozený egoizmus. Nezabúdaj na svojich najbližších, oni tiež potrebujú tvoje pochopenie a dobré slovo.

VODNÁR
21.I.-18.II.

V osobnom živote ťa čaká mesiac kludu, spokojnosti a citovej istoty. Prežiješ len jedno sklamanie, ale ukáže sa, že sa to dobre skončí. V práci ťa čakajú úspechy, ale musíš si vybrať dobrých spojencov. Nezanedbávaj zdravie, pravidelná lekárska kontrola je žiadúca.

RYBY
19.II.-20.III.

Ryby sú väčšinou veľmi citovo založené — aj muži, aj ženy. Ale ženy, aj keď sú tiche

a nenápadné, väčšinou vyhľadávajú a dosahujú to, po čom túžia. Osobný život vám v tomto mesiaci uplynie v dobre znamení, aj keď voda nebude vždy celkom pokojná.

dobie stabilizácie, pokoja a úspechov aj finančných. Potrebuješ sa usadiť a nerozčuľovať seba a iných. Potrebuje to aj tvoje zdravie a nervy.

BARAN
21.III.-20.IV.

Bude to mesiac neočakávaných udalostí, nových plánov a možno aj novej lásky. Na obzore sa objavia dve nové sympatie. V práci ti tvoja energia prinesie dobré výsledky. Prežiješ tiež nepríliš prijemné chvíle sklamania a neistoty, ale určite sa nebudeš nudit.

BÝK
21.IV.-20.V.

Bude to bohatý, pracovitý mesiac. Nesmieš byť príliš pasívny a mäkký. Maš dosť rozumu, ale budeš ho potrebovať ešte viac, ako aj veľa rozhodnosti a vtrvalosti, hlavne v práci, ktorá ti prinesie konkrétné výsledky. Samotní Býci najdu partnera, ale či to bude ten pravý, ukáže iba budúcnosť.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Tvoje doposiaľ nestále city nájdú konečne objekt, ktorý ich upúta na dlhšiu dobu. Po prechodných ľažkostach nastane ob-

Tvojou slabou stránkou je nerovzáenosť a prudkosť, tvojou zbraňou inteligencia a diplomacia. Musíš nájsť zlatú strednú cestu, ktorou rýchlejšie dôjdeš do cieľa. Zdravotný stav nebude najlepší, škodi ti neustále nervové napätie. Snaž sa nájsť čas na odpočinok a rozptýlenie.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Využi čas, netraň ho na rozmyšľanie. Budeš mať dosť starostí, niektoré z vlastnej viny, iné nezávislé od teba. Nevyhýbaj sa osvedčeným prialstvom. Nájdidi si spoločnosť alebo kúp psa.

NÁŠ TEST

JSI POVĚRČIVÁ?

V živote se řídíš především rozumem. Ačkoliv tvrdíš, že člověk, který už žije jednou nohou v 21. století, i když věří v létající taliře, musí umět tento jev vědecky vysvetlit, stává se ti, že se vrátíš, když ti přes cestu přeběhne černá kočka. Znamená to, že jsi pověrčivá? Doviš se to z našeho testu.

- Někdo ti řekl, že ve starém zbořeném domu straší. Co o tom soudíš?
 - považuju to za směšné
 - myslím, že to není vyloučeno
 - je to jen příliš bujná fantazie.
- Jak by ses cítila, kdybys musela v noci jít kolem toho domu?
 - bylo by mi úzko
 - nevadilo by mi to
 - podle toho, v jaké bych byla nálade.
- Kartáčka tě varuje, abys v nejbližší době neletěla letadlem. Jak reaguješ?
 - ne
 - ne
 - není to vyloučeno.

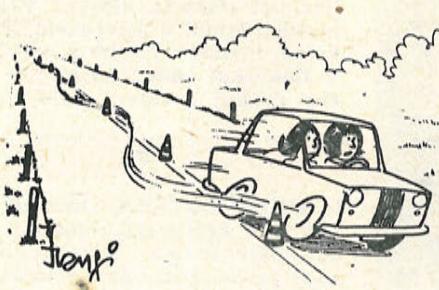
- jsem překvapená
 - zdá se mi to směšné
 - zneklidní mne to.
 - Co v té situaci uděláš?
 - nepoletím letadlem
 - poletím, ale nebudu se cítit dobře
 - nastoupím do letadla a nebudu o předpovědi přemýšlet.
 - V Delfách kdysi všeckyně předpovídala budoucnost. Kdyby to bylo dnes možné, požádala bys o věštbu?
 - ano
 - ne
 - není to vyloučeno.
 - Jaké pocity v tobě budí starověké umění a architektura?
 - vzrušení
 - zájem
 - zůstávám lhostejná.
- Spočítej si body podle tabuľky:

Otázka	Odpověď		
	a	b	c
1	0	8	4
2	8	0	5
3	5	1	8
4	8	4	0
5	8	0	4
6	8	5	0

1—16 bodů: Horoskop ani věštby tě nezajímají. Osoby, které kupují týdeníky proto, aby poznaly svůj horoskop, se ti zdají politováníhodné. Když se jim horoskop splní, mávneš rukou: Prostě náhoda. Někdy se ti však stává, že máš pochybnosti, zda se všechno dá vysvětlit rozumem.

17—32: Pověry přijímáš s rezervou. Neberes je vážně, nerídíš se podle toho, co je v horoskopu nebo v kartách. Nikdy se však nehádáš, když někdo řekne, že v tom něco je. Pro všechny případy, trochu žertem, jak tvrdíš, nosíš s sebou maskotku nebo čteš horoskopy.

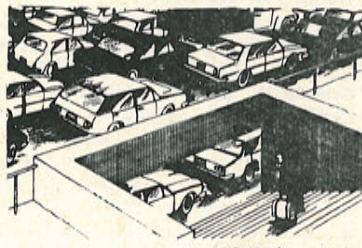
33—48: To, co všichni známí považují za pověry, přijímáš jako prokázaná fakta. Vycháziš z předpokladu, že sice mnoho nepřirozených jevů lze vysvětlit a odúvodnit, ale existuje dost záhad, které je těžko pochopit rozumem. Nezbývá tedy nic jiného, než věřit v tajemnou sílu černé kočky, třináctky, komínka a čtyřlístku.

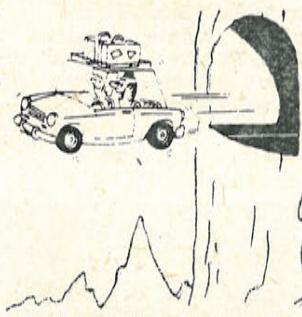
— Neviem, prečo vymyšľajú také ľažkosti na cestách.

JEŽ — Bělehrad

KROKODYL — Moskva

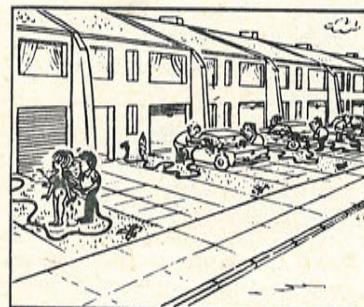

„To je vždy pri výjazde z tunelu, človek zpočiatku nevidí vúbec nic...“

PAÍS — Madrid

Skótska rodinka je na výlete v lese. Otec pouča deti:

— Robte veľké kroky, ušetríte podrážky.

DOKÁŽEŠ TO?

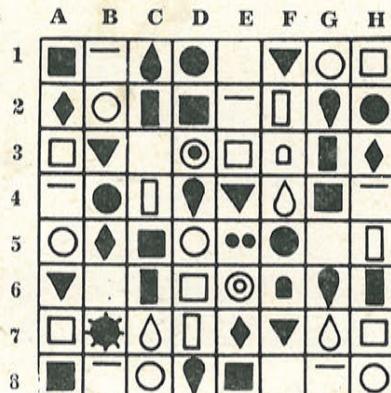
V RYTMU TAMTAMU

Tanečníci jsou nakresleni ve dvou pohledech — zpredu a zezadu. Sestavte je do dvojic tak, aby si odpovídaly.

Odpověď na str. 29.

OBRÁZKY

Ktoré obrázky sa najviac podobajú?

JMÉNO VĚŠTÍ

VIKTOR. Kdysi jméno dost oblíbené, dnes vzácné. Vysoký, štíhlý, tmavý blondýn nebo hnědovlasý s modrýma, šedýma, hnědýma nebo černýma očima. Od dětství živý, pohyblivý, veselý, věčně rozesmátý. Pochází z dělnické nebo řemeslnické rodiny. Má několik sourozenců. Je matčiným miláčkem. Otec se na něho divá střízlivěji, ale i on je synem okouzlen. Školu končí bez větších potíží. Má technické schopnosti, často bývá technikem, inženýrem, vojákem, vzácnějším učitelem nebo novinářem. V práci je dobrým organizátorem a odborníkem, doma pečlivým a milujícím otcem. Dovede vydělat, brzy dojde do vlastního domku, auta, bytu. Má rád sport, knihy a filmy. Má přátelský vztah k lidem, rodina i známí ho mají rádi. V potřebě nikoho nezklame. Dožívá se vysokého věku, obklopen důvěrou a sympatií okolí.

TADMIR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved' je to iba zábava a čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak

SNÁR

teda, keď sa vám snival:
Učiteľ — bieda a náudza
Nožníčky — nepríjemnosti v láske
Nôž — nespravidlivosť a hádka
Obed — budeš pozvaný na ples
Náhrobok — stratís priateľa
Oltár — radosť
Utopenie — nepríjemná náhoda
Sardinky — slabosť
Obilie — prospech
Vosk — s namáhou vypracovaná mzda
Vejár — nevera
Zemiaky — ľažkosti a neúspech
Smútok — dobré a bohaté manželstvo
Tovar — dobrý zisk
Srna — dobré manželstvo
Kúpele — nemoc
Lano — nešťastná cesta
Les — veľký nedostatok
Liška — lest a falosť
Nápoj — dostaneš dobré miesto
Pracíky — nevera
Tmavé mraky — majetok
Oblaky — radosť
Stany — ďaleká cesta.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TKCiS: 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCiS.

REDAKCJA: ADAM CHALUPEC (redaktor naczelny) Ján Spernoga (sekretarz redakcji), Dominik Surma, Anna Krystofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny) Ewa Rudnicka, Alžbeta Stojowska (tłumacze). Opracowanie graficzne: Areta Fedak.

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galliš, Jozef Grigľák, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupková, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Eugen Mišinec, Lídia Mšálová, František Paciga, Štefan Valšmanský, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracują opłacając prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

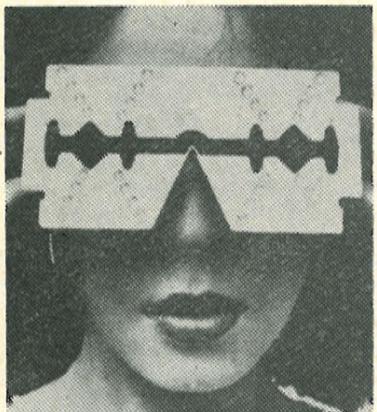
Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 550.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 1.VIII.1984, podpisano do druku 19.IX.1984.

STÁVA SA ■ STALO SE...

REKLAMA SUPERŽILETEK? Ne, to jsou tmavé brýle proti slunci z platiny s malými brilianty. Tato luxusní „maličkost“, dílo západoněmeckého klenotníka, má cenu 410 dolarů.

LIETAJÚCI KAMIÓN. Tento kamión vo vzduchu je posledným výrobkom Cameron Ballons, firmy, ktorá sídli v Bristole (Anglicko) a špecializuje sa na výrobu aerostatických balónov. Lietajúci kamión okrem pilota uniesie ešte dvoch pasažierov, môže lietať jeden a pol hodiny a je určený na reklamu istej anglickej požičovne nákladných áut.

ASPOŇ JEDNÉHO TIGRA. V Austrálii organizujú expedíciu do ľažkopristupných oblastí ostrova Tasmánia. Cieľom výpravy je nájsť aspoň jedného tasmánskeho tigra — savca s hlavou psa, telom šakala a chvostom klokanu. Tento druh takmer vyhubili už pred päťdesiatimi rokmi australsky farmári.

PAN BIRGER PELLAS z MALMOE je bezpochybny majiteľom nejdelších knírů na svete. Mají imponujúci dĺžku 248,8 cm, čili téměr dva a půl metru. Tato skutečnost byla jistě zapsána v Guinessové knize rekordů.

ZOO POD ZEMOU. Neobyčajnú zoologickú záhradu otvorili v 200-metrovej hĺbke pod zemou. Netopiere, jašterice, škorpióny, pavúky a rôzne druhy chrobákov a hmyzu, sú v nej rozmiestnené vo výklenkoch a tuneloch, ktorých celková dĺžka je asi 3 kilometre. Podzemnú zoologickú záhradu vybudovali v jaskyni a sú v nej aj špeciálne vodné nádrže a akvária s cennými unikátnymi rôznymi druhami rýb a obojživelníkov. Jediný príbytok svojho druha na svete pre zvieratá, ktoré žijú výlučne v prostredí bez priameho slnčného svetla, postavili v jaskyni na juhu Francúzska po dvoch rokoch usilovnej práce.

SYNOVÉ ABBY. Před deseti lety, když ABBA zahájila kariéru písničkou Waterloo, oba chlapci byli ještě malí. A když povyrostli, obdivovatelé ABBY o nich také nevěděli. Jen málokdo slyšel, že Annafrid Lyngstadová má z prvního manželství syna a Benny Andersson je otcem chlapce, který se narodil jeho přítelkyni. Když se Annafrid a Benny vzali, oba jejich synové se vychovávali společně. Ačkoliv nebyli příbuzní a každý měl jiné příjmení, považovali se za rodné bratry.

Annafrid a Benny se rozvedli a společný domov obou chlapců se rozpadl. Přesto však jejich bratrské přátelství vydrželo.

Nyní synové ABBY ve stopách rodičů zahájili estrádní kariéru. Oba byli ostatně od dětství přesvědčeni, že hudba je jejich povoláním. Hans už nahrál první desku jako zpěvák. Doprovází ho jeho nevlastní bratr Peter.

Na snímcích: Synové Abby Hans a Peter a slavná švédská čtveřice Benny, Agnetha, Annafrid a Björn.

OBRÁZKY A NÁPISY NA KOŠILKÁCH nejsou nic nového, ale taková barevná obří žárovka nebo kus pásky z filmu Charlie Chaplin na první tunice — to už něco je! Tyto kreace navrhli Jean Charles de Castelbac a z Paříže.

DO TRETICE. Linda Whichever zo Southamptonu v Británii už dvakrát dala život dvojíčkám. Keď vyšetrenia ukázali, že znova bude mať dvojíčky, lekári boli ohúrení, a mamička sa rozplakala. Ani manžel nebol nadšený. Vedľa prvé dvojíčky prišla na svet cisárskym rezom, druhým pomohli, kliešťami. Pri treťom pôrode naštastie neboli nijaké komplikácie. A keď mamička s oteckom uvideli pekne vyvinutého zdravého chlapčeka a dievčatko, boli nakoniec veľmi šťastní.

ROBOT TAHÁ RIKŠU. Tradičný japonský dopravný prostriedok netradične. Tak by sme mohli komentovať túto snímku, pretože vozík namiesto človeka tahá robot. Nezvyčajný mechanizmus sa dá riadiť pomocou zariadenia ukrytého v bočnom operadle. Predvedla ho na svojom salóne firma Honda. I keď nie je pravdepodobné, že by robotom tahana rikša predstavovala veľký obchod — ktože by si ju kúpil namiesto auta — je to výborná reklama.

newyorskéj aukcii v roku 1980 za 6,4 miliónov dolárov. Evanželiár bol stáročia uložený v klenotníci domu, v nemeckom Brunsiku, neskôr v Prahe a napokon v Rakúsku, odkiaľ sa stratil počas druhej svetovej vojny.

NIKY DOTERAZ nevyužívali anglickú kráľovskú rodinu k reklamným účelom — je to nepisané právo, ktoré donedávna starostivo dodržiaval všetky firmy na britských ostrovoch. Lenže časy sa menia a tak naposledy zaznamenali niekoľko prípadov, ktoré úprimne rozhoreli Britov oddaných tradícii.

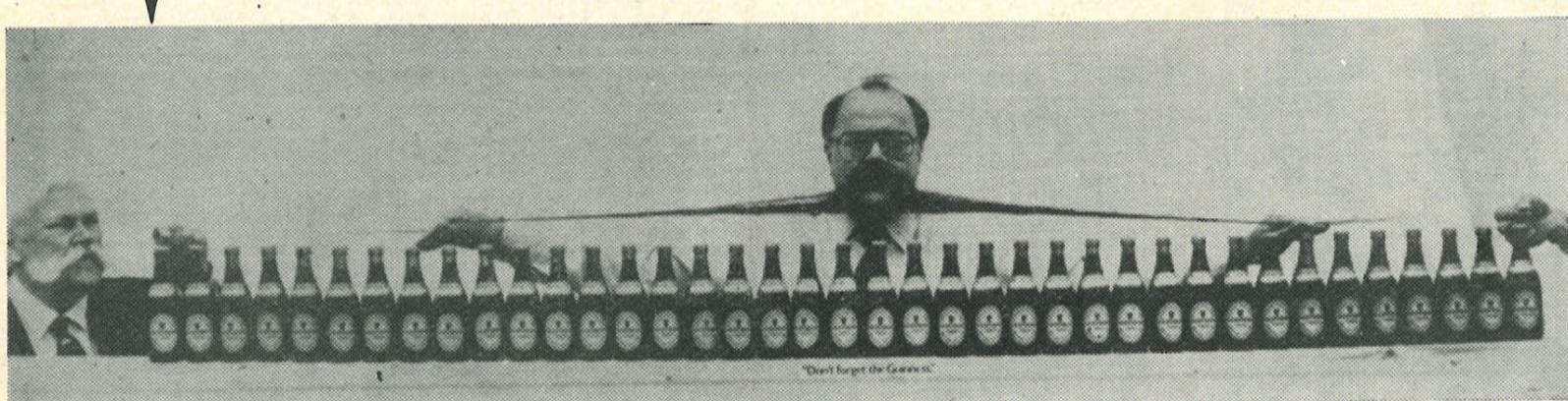
Najviac sa „previnila“ mliečárska firma St. Ivel, ktorá na obaloch odstredeneho mlieka umiestnila nápis: „Naša kráľovská rodina je štíhla — a ako to dosahuje?“ Trochu nižšie uvadzali rozmery kráľovskej dcéry, princeznej Anny: objem poprsia, driečku a bedier. Treba si bolo z toho domyslieť, že princezna za svoju štílosť vďačí dietetickejmu mlieku firmy St. Ivel.

Na kráľovskom dvore nastal zmätok. Rozhorčenie spôsobila nielen takáto reklama, ale aj fakt, že akýsi „zradca“ prehradil firme princeznejne rozmery, ktoré sú pravdivé.

NAJVYŠIA SUMA. Na aukcii v Londýne vydražili ilustrovaný evanjeliár z 12. storočia za vyše 8 miliónov libier. Bol tak prekonaný rekord, ktorý držal Turnerov obraz, vydražený na

TYTO NEOBÝČAJNÉ PERLOVÉ pagody byly vystaveny na klenotnickom veletrhu v Mnichové (NSR). Ta zprava sa skladá z 8 000 perel a stojí 40 000 dollarů. Druhá, trochu menší, je poniekud levnejší.

STALO SE ■ STÁVA SA ...